

עבודת מורשת
קורס קצונת תקשוב קרבית

הקשר בחטי' 55 במלחמת ששת הימים

מנחים: סא"ל (במילי) עזרא אורני
סא"ל (במילי) דודו פירסט

צוערים: שי סודרי
שחר מזרחי
אסף קלי
אביגיל אילן

תוכן עניינים :

מבוא.....	3
פרק ראשון : רקע.....	5
1.1 הרקע למלחמה.....	6
1.2 הקמת החטיבה והפלח"ק.....	7
1.3 מסלול הכשרת חיילי הפלח"ק.....	8
1.4 רשימה שמית של החיילים והמפקדים הנזכרים בעבודת המורשת, ע"פ סדר הא'-ב' :.....	8
1.5 מכשירי הקשר שהיו בשימוש.....	10
פרק שני : ההתארגנות וההמתנה.....	12
2.1 הגיוס ומדיניות חיל הקשר בתקופת ההמתנה.....	12
2.2 ההמתנה במחנה ישראל.....	13
2.3 המעבר ליער נחם.....	14
2.4 המעבר לתל נוף.....	14
פרק שלישי : הצניחה שלא הייתה.....	15
3.1 כללי.....	15
3.2 פלוגת הקשר בצניחה מבצעית.....	16
פרק רביעי : הלחימה על ירושלים.....	19
4.1 נוהל קרב חפוז ביותר.....	19
4.2 חפ"ק על הגג.....	21
4.3 על הגג מול רוקפלר.....	23
4.4 דרך אוגוסטה ויקטוריה, אל הר הבית!.....	26
4.5 הנצחה.....	29
פרק חמישי : סוף המלחמה.....	32
5.1 העלייה לגולן.....	33
5.2 פקודת החזרה לירושלים והטיול בשומרון וביהודה.....	33
5.3 ערב החטיבה באמפיתיאטרון בהר הצופים ומסדר הסיום על הר הבית.....	33
5.4 ירידה לסירקין – זיכויים על הציוד ושחרור.....	34
5.5 סיכומים ותחקור (תקשוב).....	34
פרק שישי : עם הפנים קדימה.....	34
6.1 לקחי קשר מהלחימה.....	35

35	6.2 צניחות קשר מבצעיות כיום.....
36	6.3 מורשת – ערכים בולטים.....
36	6.4 השוואה בין העבר להווה.....
39	סיכום.....
41	ביבליוגרפיה.....
42	נספחים.....

1. נספח א': מרשם רדיו חטיבתי.
2. נספח ב': עץ מבנה הפלח"ק.
3. נספח ג': ראיון עם אריק אכמון.
4. נספח ד': תמליל הפגישות עם המנחים ביהוד.
5. נספח ה': סיפורו של אשר קלוש.
6. נספח ו': סיכום ביקורו של עזרא אורני בתרגלי "אסף" - תרגול מערכות שו"ב - של ההשלמה הקרבית בבה"ד 7.
7. נספח ז': תמונות

מבוא

- במסגרת קורס השלמת תקשוב קרבית, "הוטל עלינו", ארבעה צוערים, לעשות עבודת מורשת. מרגע שנפגשנו לראשונה עם המנחים שלנו, ברור היה שהעבודה הזו היא כבר לא רק "מטלה", אלא גם זכות שנפלה בחלקנו. הבנו שמדובר כאן בתהליך מעניין וחשוב אותו נבחרנו לעבור.
- העבודה שלנו עוסקת בקשר בחטיבה 55 במלחמת ששת הימים. בכל הנוגע למהלכי וקורות החטיבה במלחמה- כבר נכתב לא מעט, ויש רבים ששמחים לספר. האתגר והתרומה שלנו הוא לחשוב איפה הייתה הפלח"ק בכל אחד משלבי ההתארגנות, הלחימה והסיכומים.
- קל מאוד היה להיסחף עם קורות החטיבה כולה, ובעיקר עם מורשת הקרב מלחימת הגדודים, ובאותה מידה היה מאתגר לזהות את חתימת חיל הקשר בכל אחד מהמהלכים.
- העבודה בנויה בצורה כרונולוגית, ע"פ סדר התרחשות האירועים. מטבע הדברים, אנו נוגעים בפרטים רבים הנוגעים לחטיבה כולה. עם זאת, ניסינו כמה שיותר להוסיף ולהתמקד בצדדים התקשוביים ובקורות הפלח"ק:
1. פרק ראשון: רקע
 2. פרק שני: ההתארגנות וההמתנה
 3. פרק שלישי: הצניחה שלא הייתה
 4. פרק רביעי: הלחימה בירושלים
 5. פרק חמישי: סוף המלחמה
 6. פרק שישי: עם הפנים קדימה

פרק זה יעסוק בלמידה שלנו מאירועי העבר, ובהשוואה בין העבר להווה.

את המידע הדרוש לצורך הכנת העבודה, נאסוף בכמה צורות:

- א. ספרים שונים שנכתבו על המלחמה בירושלים, בעיקר הספר "הר הבית בידינו!" שנכתב ע"י המח"ט, אז אל"מ מוטה גור, (לימים הרמטכ"ל- רא"ל) ומפרט את השתלשלות העניינים.
- ב. סיפורים ופריטי מידע מהמנחים שלנו: סא"ל במיל' עזרא אורני וסא"ל במיל' דודו פירסט.
- ג. ראיון עם אל"מ במיל' אריק אכמון, שהיה קמ"ן החטיבה במלחמת ששת הימים. אריק עסק ועוסק רבות בתחקירים על החטיבה, הוא למעשה "היסטוריון החטיבה".
- ד. אתרי אינטרנט: אתר גבעת התחמושת, אתר העמותה להנצחת חיל הקשר והתקשוב, וויקיפדיה.

פרק ראשון: רקע

1.1 הרקע למלחמה

רה"מ: לוי אשכול
שר הביטחון: משה דיין
רמטכ"ל: רא"ל יצחק רבין
קשר"ר: אל"מ משה גידרון (הועלה לתא"ל אחרי המלחמה)

מלחמת ששת הימים החלה בתקיפה ישראלית בעקבות מספר פעולות שנקטו מדינות ערב. העיקריות שבהן:

1. גירוש כוח החירום של האו"ם מסיני.
2. חסימת מיצרי טיראן לשיט ישראלי.
3. הזרמת יחידות צבא רבות לחצי האי סיני.
4. הכפפת צבאות סוריה, ירדן וחילות משלוח עיראקיים וסעודיים לפיקוד צבא מצריים.

ריכוז הצבא המצרי בחצי-האי סיני אילץ את ישראל לגייס את כוחות המילואים שלה, תוך פגיעה קשה בפעילות המשק. ב-15 במאי, בעיצומו של יום העצמאות תשכ"ז (פחות מחודש לפני תחילת המלחמה), צלחו כוחות יבשה מצריים את תעלת סואץ ונכנסו למרחב סיני. בכך הכניס נשיא מצרים את ישראל למצב חירום עד תחילת המלחמה – תקופה זו נקראה "תקופת ההמתנה".

תקופת ההמתנה לוותה בחרדה ציבורית גדולה וגיוס מילואים נרחב. נעשו ניסיונות רבים למנוע את המלחמה על ידי פעילות דיפלומטית ענפה, אך הם לא נשאו פרי. בין השאר הודיעה ארצות-הברית שאין ביכולתה להקים התאחדות בינלאומית לפריצת המצור במצרי טיראן, והתנערה ממחויבותה בעניין זה.

קבלת ההחלטה

ביום שישי בצהריים כינס ראש ממשלת ישראל, לוי אשכול, התייעצות שבה לקחו חלק – שר הביטחון – משה דיין, שר החוץ – אבא אבן, והרמטכ"ל – יצחק רבין. בהתייעצות זו תמכו הרוב המוחלט של הנוכחים בכך שישראל תתקוף ראשונה, אך הוחלט שבכל מקרה המתקפה לא תתחיל לפני 5 ביוני.

בימים שלפני המלחמה פיזר דיין "ערפל קרב", ורמז כי אינו צופה מלחמה בקרוב. במסיבת עיתונאים שערך ב-3 ביוני אמר בין היתר: "מאוחר מכדי להגיב בשטח הצבאי על חסימת מצרי טיראן, ומוקדם מכדי שאוכל להסיק מסקנות לגבי הדרך הדיפלומטית של טיפול בעניין זה". צה"ל שחרר כמה אלפי חיילי מילואים, ושלח רבים אחרים לחופשה קצרה – כל זאת ע"מ להגביר את אלמנט ההפתעה, ולהוריד את הצפי של מדינות ערב למתקפה ישראלית. ב-4 ביוני התכנסה הממשלה לישיבתה הרגילה והחליטה: "הממשלה מחליטה לנקוט פעולה צבאית שתוביל לשחרור ישראל מטבעת החנק הצבאית המתהדקת והולכת סביבה. [...] הממשלה מסמיכה את רה"מ ושר הביטחון לאשר למטה הכללי של צה"ל את מועד הפעולה".

כל שרי הממשלה תמכו בהחלטה חוץ משני שרי מ"מ שנמנעו. למחרת פתח צה"ל במתקפה בחזית המצרית.

תחילת המלחמה

המלחמה נפתחה ביום ה-5 ביוני 1967 בשעה 7:45 בבוקר, במהלומה אווירית מקיפה. בשעות הראשונות של המלחמה תקפו כ-185 מטוסי חיל-האוויר הישראלי בסיסים צבאיים ושדות תעופה במצרים, ולאחר מכן בסוריה, בירדן ובעיראק, במבצע שנקרא "מבצע מוקד". 12 מטוסים בלבד נשארו בכוננות יירוט על הקרקע להגנת שמי המדינה בשעת המבצע. תקיפות אלה היו הפתעה מוחלטת ולמעשה הכריעו את המלחמה מראשיתה, בהשמידם את עיקר חילות האוויר של צבאות ערב.

תוצאתה של מתקפת פתע זו, אשר ארכה מספר שעות, כללה עבודה במספר חזיתות, במספר גיחות זו אחר זו – הייתה שיתוק היכולת האווירית של צבאות ערב, אשר היוו את האיום העיקרי על כל מבצע יבשתי שמדינת ישראל הייתה עתידה לבצע.

1.2 הקמת החטיבה והפלח"ק

חטיבה 55 היא חטיבת צנחנים במילואים, אשר הקמתה החלה כשהחלו להתרבות הצנחנים שהשתחררו משירות סדיר ועברו למילואים. עד להקמתה היו בצה"ל שתי חטיבות צנחנים: חט' 35 – הסדירה, וחט' 80 – במילואים. לצורך הקמת החטיבה הועבר גדוד המילואים הוותיק – גדוד 28 בפיקודו של יוסי פרדקין שהוקם לקראת מבצע "קדש" ב-1956 – מחטיבת הצנחנים הסדירה 35 על מנת לשמש כגרעין להקמת החטיבה החדשה. בניית החטיבה נמשכה לאיטה עד שנת 1966, אז הוקמו שאר גדודי החטיבה; גד' 66 בפיקודו של יוסי יפה וגד' 71 בפיקודו של עוזי עילם. בשני הגדודים נעשה שילוב בין סגל פיקוד וותיק ומנוסה, ברובו יוצאי הצנחנים של ראשית שנות ה-50, לבין חיילים ומפקדים צעירים שזה עתה שוחררו. כמו כן הוקמו היחידות החטיבתיות – פלוגת הסיור, הנקראת בפי כל "סיירת" (פלס"ר), פלוגת הנדסה (פלח"ן), בפיקוד סגן איציק מרדכי, פלוגת הרפואה, בפיקוד רס"ן ד"ר יעקב-גידי קינג, ופלוגת חיל הקשר (פלח"ק). במקביל הוקמו מפקדת החטיבה והמטה הקרבי שלה.

בקיץ 1966 מונה אל"מ מרדכי (מוטה) גור כמפקד החטיבה, ובהנהגתו הנמרצת נכנסה החטיבה לתכנית מזורזת של אימונים ותרגילי מטה שנועדו להכשירה כחטיבה לוחמת מן המניין. אימון ההקמה המלא של החטיבה יועד לחודש אוגוסט 1967 – למעשה הפך הקרב לשחרור ירושלים לאימון הקמתה האמיתי של החטיבה.

מבין יחידות החטיבה השונות, הוקמה הפלח"ק אחרונה, ובעצם לא הספיקה לעשות שום אימון מסודר. אורני היה אז בתפקיד ק' הקשר של יח' אירגון הטסה, (שהייתה היחידה המורחבת, כולל יחידות מילואים, של בית הספר לצניחה), ובתרגיל מסכם של אימון ההקמה של יח' אירגון הטסה, בעת טיסה בהליקופטר, אמר הקצח"ר-אל"מ אהרון דויד לאורני: "מה דעתך לשמש כק' הקשר של החטיבה החדשה שאנחנו מקימים עכשיו?" (דבר שהיה כבוד גדול). אורני השיב כמובן מייד תשובה חיובית. כעבור יומיים כבר פגש את מוטה, שאישר את המינוי, ומייד החל בהקמת הפלוגה. הקצין הראשון שגייס לפלוגה היה דודו פירסט, והמפקד השני היה יבלו.

לא נעשו שום תרגולות במסגרת החדשה טרם מלחמת ששת הימים, וכל הידע וההרגלים שהיו לחיילי ובעיקר למפקדי הפלח"ק נרכשו קודם לכן; רוב דרג הפיקוד של הפלח"ק הגיע מחטיבת הצנחנים הסדירה.

חלק מהחיילים והמפקדים אף שירתו יחד קודם לכן בפלוגת הקשר של בית-הספר לצניחה בתל-נוף כך שרמת הפלוגה הייתה די טובה, למרות שלא תורגלה במסגרת החדשה.

כאמור, רמת התפקוד בפלוגה הייתה טובה, שכן חייליה תורגלו במסגרות הקודמות שלהן. בפלוגת הקשר של חטיבה 35, בה שימש אורני כסמ"פ של צבי אמיד, תרגלו החיילים פעם בשבוע צניחה לילית והקמת קשר מול המטכ"ל במכשיר 109. תפעול המכשיר היה מאתגר מאוד (ראה מילון מושגים), והחיילים היו מתורגלים כך שהצליחו לעשות זאת תוך דקות בודדות.

כמו כן, חשוב לציין כי אורני ראה בחייליו קודם כל צנחנים ולוחמים, ואח"כ אנשי קשר. ראייה זו נבעה מהבנה ותפיסה לפיה השליטה במערכות הקשר לא צריכה לפגוע בכושר וביכולות הלחימה של החיילים, והכשירות שלהם כלוחמים היא הכרחית לתפקודם היעיל בשדה הקרב. כדוגמא, ניקח את קשרי המ"ק 109, שמיד כאשר נחתו היו צריכים לחבור זה לזה, להגיע לנק' המפגש הרצויה שנבחרה ע"י המפקד, להקים את המכשיר ולהספיק ליצור קשר עוד לפני שהמפקד מגיע, כך כשהוא מגיע הוא כבר יכול לעלות בקשר. כשכולם מתקפלים, על אותם קשרים היה להספיק לפרק הכל במהירות, ועם כל המשקל לרוץ ולהדביק את הפער עם הכוח כדי להיות שוב ראשונים להגיע לנק' הבאה ולהקים שם את הקשר לפני שהמפקד יגיע וחוזר חלילה... מובן שחיילים אלו, שהיו חיילי הפלח"ק צריכים היו להיות בכושר טוב לא פחות ואף יותר משאר הלוחמים במפקדת החטיבה ואף בגדודים (שכן בכל גדוד הייתה לפחות חולייה אחת של מ"ק 109).

1.3 מסלול הכשרת חיילי הפלח"ק

מסלול ההכשרה של חיילי הפלח"ק השתנה בין אחד לשני, בהתאם לתפקידם ולמקצוע שלהם. האלחוטנים עברו טירונות צנחנים בגדוד 890, וסיימו מסלול כצנחן-לוחם לכל דבר. בסוף המסלול הם אותרו ונשלחו לבה"ד 7, שם עברו קורס אלחוטנים/כ"ס. משם חזרו לפלח"ק.

מרבית חיילי הפלוגה חזרו כאמור מחיילי מילואים שזה עתה השתחררו משרות סדיר מחט' 35. אחרים גויסו מחיילי הנח"ל המוצנח, עברו הסבה מקצועית, לקראת שחרורם משרות סדיר, והוסבו לתפקידי קוונים ועובדי מק"ש. מחלקת הקוונים של הפלח"ק בחט' 55, בפיקודי של רס"ל ישראל טורקניץ – טורקו, היו הצנחנים הקרביים והנועזים שבחיילי הפלוגה.

כמובן שבשני המקרים, מרגע שהגיע החייל לפלח"ק, האחריות על הכשירות והמקצועיות שלו עברה לידי מפקדי הפלח"ק. בפלח"ק הקפידו להכשיר ולאמן את כל החיילים לא רק כ"אנשי מקצוע", אלא גם כצנחן-לוחם: צניחות רבות, אימוני ירי, מסעות וכו'...

1.4 רשימה שמית של החיילים והמפקדים הנזכרים בעבודת המורשת, ע"פ סדר הא'-ב':

1. אהוד אורן – סג"מ אהוד אורן. סיים קורס ק' קשר בזמן הכוננות למלחמת ששת הימים והצטרף לפלוגה כקצין רביעי.
2. אריק אכמון- רס"ן (מיל') אריק אכמון, קמ"ן חט' 55. לימים אל"מ (מיל'), סמח"ט ב' בחט' 55. ההיסטוריון הרשמי של החט' שחקר ותיעד את מהלכי החט' במלחמות ששת הימים ויום הכיפורים.
3. אריק רגב ז"ל- סא"ל אריק רגב (זיידמן), ק' אג"מ פיק' המרכז במלחמת ששת הימים. לימים אל"מ, מח"ט חט' הבקעה. נהרג בקרב עם מחבלים בעת במרדף בבקעה ביום 26 ביולי 1968.
4. אשר קלוש – סמל (מיל') אשר קלוש, אלחוטן ברשת הפיקודית בחפ"ק המח"ט.
5. ג'ק בן פז ז"ל – סגן (מיל') יעקב (ג'ק) בן פז (בינגולד), שימש כק' שלישי בפלוגה בעת הקמתה. עם הצטרפותו של משה'לה קציר לפלוגה כסגן, נותר בפלוגה כקצין רביעי מעל התקן. לפי בקשת סטמפל, נשלח לשמש, באופן זמני, כקשר"ג 66 אצל יוסי יפה, מאחר ובגדוד לא היה קשר"ג. בהמשך הכוננות הגיע סגן (מיל') אסא יעקב לשמש כקשר"ג, אז היה אמור ג'ק לחזור לפלוגת הקשר החטיבתית, אך לבקשתו – נשאר בגדוד, למרות הגעתו של אסא יעקב. כך היו בגדוד 66 שני ק' קשר. ג'ק נהרג בחפ"ק הגדוד בעת הפריצה לבית הספר לשוטרים. אסא יעקב נהרג לימים, בתפקידו כקשר"ג 66 בתוך העיר סואץ במלחמת יום הכיפורים.
6. דודו פירסט – סגן (מיל') דודו פירסט, ק' שלישי בפלוגת הקשר של חט' 55. לימים סא"ל (מיל'), ק' קשר אוג' 90 (אוגדת החוד שפרצה לחזית המדרחית במלחמת "שלוש הגלילות". חטיבה 247, כלומר חטיבה 55 סופחה לאוגדה זו בשל"ג כחטיבת חי"ר). גויס לפלוגה ע"י אורני כסגן קשר"ח, אך עם הצטרפותו של משה'לה קציר כסמ"פ, התמנה כק' שלישי. מנחה עבודה זו.
7. יוסי יפה ז"ל – סא"ל (מיל') יוסי יפה ז"ל – מג"ד 66. לימים נהרג בעליה על מוקש באזור ניצנה, בעת ששימש סמח"ט ב' בחט' 247 (55).
8. יוסי פרדקין ז"ל – סא"ל יוסי פרדקין, מג"ד 28.
9. יוסף שוארצנברג ז"ל – סמל יוסף שוארצנברג ז"ל – טכנאי בפלח"ק. נפל בירושלים ביום השלישי לקרבות בפתח מוזיאון רוקפלר, כשעסק בתיקון מכשיר קשר.
10. ישראל ארגמן – קשר במפקדת החטיבה. נשא על גבו את מכשיר הקשר לקשר קרקע- אויר, מ"ק 300.
11. ישראל טורקניץ' (טורקו) – סמל ישראל טורקניץ'. מ"מ קוונים בפלח"ק 55.
12. מיכאל יבלונבסקי (יבלו) ז"ל – רס"ל (מיל') מיכאל יבלונבסקי, אלחוטן ראשי ומ"מ אלחוט פלח"ק 55. לימים רס"ן (מיל'), קשר"ח 247 (55).
13. מרדכי (מוטה) גור ז"ל – אל"מ מוטה גור, מפקד חט' 55 הראשון. לימים רא"ל, רמטכ"ל.
14. משה פלס (סטמפל) ז"ל – סא"ל משה סטמפל, סמח"ט החטיבה. לימים סמח"ט חטיבת הבקעה, מהלוחמים הנועזים והאגדתיים של הצנחנים. נהרג בקרב עם מחבלים בעת מרדף בבקעה, ב- 19 לספטמבר 1986, כשפרץ למבנה בראש הלוחמים.
15. עזרא אורני – סגן (מיל') עזרא אורני, קשר"ח 55. לימים סא"ל (מיל'), ק' קשר אוג' 90 ובמלחמת שלום הגליל רמ"ט של אגד תחזוקה של אוג' 90. מנחה עבודה זו.

16. משה קציר ז"ל – סגן (מיל') משה'לה קציר, סגן קשר"ח 55. לימים סא"ל, מקים ומפקד יח' ה"קשת" בחי"ק.
17. עוזי עילם – סא"ל (מיל) עוזי עילם, מג"ד 71. לימים תא"ל, ראש אגף התכנון במטכ"ל וא"כ ראש הוועדה לאנרגיה אטומית בישראל.
18. עמוס ירון – רס"ן עמוס ירון, ק' אג"מ חטי' 55. לימים אלוף, ראש אג"מ וא"כ מנכ"ל משרד הביטחון במשך 6 שנים.
19. פולק קורנל – טורי' (מיל) פולק קורנל, חייל בפלחי"ק שימש בתפקיד ובתקן 'רץ מח"ט' בפלחי"ק 55. היה צמוד לאורני ולמח"ט מוטה כל המלחמה. סייע לאורני ולאריק אכמון בתליית דגל ישראל בראש מסגד כיפת הסלע, אחרי כיבוש הר הבית.
20. צבי אמיד – רס"ן צבי אמיד, קשר"ח 35 בשנת 1964. לימים תא"ל, ראש אגף התכנון במטה הכללי.

1.5 מכשירי הקשר שהיו בשימוש

מ"ק 300 (גדודית) – נישא :

יעוד : מכשיר קשר רדיו לרשת גדודית ומעלה , ליחידות חי"ר.
תחום תדרים : 40 – 48 מג"ה.
הספק שידור : 0.5 וואט.
ניידות : נישא על הגב, 17 ק"ג.

מ"ק 6 - ידני :

יעוד : מכשיר קשר רדיו לרשת פלוגתית ומטה, ליחידות חי"ר.
תחום תדרים : 47 – 55.4 מג"ה.
תפוקות שידור : 0.25 וואט.
סוג אותות : דיבור.
ניידות : נישא ביד, 3 ק"ג.
טווח קשר מוגבל ביותר, בעיקר באזורים עירוניים, בתנאי מיסוך קשים.

מ.ק 7 :

יעוד : קשר קרקע אויר.
תחום תדרים : תא"ג.
נקרא תמיד TRC7.
מ"ק 10 - נישא על מנשא גב :
יעוד : מכשיר קשר נישא ליחידות החי"ר. לרשת הגדודית ומעלה.

תחום התג"ס בין 38-54.9 Mhz.

שידור בהספק גבוה יחסית למכשיר נישא באותה תקופה.

מ.ק. 9 :

מכשיר זהה למ.ק. 10 אך עובד בתחום תדרים שונה וייעודו ליחידות תותחנים.

משפחת מכשירי ה-GRC – מוסע :

יעוד : רשת חטי' ומעלה.

תחום תדרים : 27 – 58.4 מג"ה.

תפוקות שידור : 16 וואט.

ניידות – ממותקן ע"ג רכב / תק"מ.

מ"ק 109 - נישא :

יעוד : קשר למטכ"ל.

סוג אותות : מורס, דיבור.

כולל : מקמ"ש, שק אביזרים וגנרטור ידני.

ניידות – נישא בחלקים ע"י 3 אלחוטנים.

בנוסף, היו ככשירים מסוג 109, אותם ניתן היה להתקין על כלי רכב. מכשירים אלו היו מצוידים בבסיסים למתקן על רכב. בחיבור למצבר של הרכב היה זה מכשיר מצוין. בירושלים לא נעשה בו שימוש, בעיקר מאחר ולא נעשה כמעט שימוש בכלי רכב (פרט לרכב המח"ט), וכל התנועה הייתה בפועל רגלית.

טל' 8-קווי :

טלפון שדה תוצרת אמריקנית מתקופת מלחמת העולם השנייה, מופעל על ידי שתי סוללות בנות 1.5 וולט כל אחת, משקלו היה 4.5 ק"ג והוא נתון בנרתיק עור חום או ברזנט בצבע זית. המכשיר מחובר ע"י זוג ח-10 שיוצאים מהמכשיר בשני הדקים לחיצים וסלולים עד למרכזיה שמקשרת אותו עם עוד טלפונים. קיים מחולל שמפעיל את הפעמון בצד הנמען.

מרכזיה 22 על מנשא גב – מרכזיה שמחברת בין מנויים (טלפוני שדה כמו טל 8). יכולה לחבר אליה עד 12 מנויים ותפקידה הוא לנתב את השיחות לפי הצורך. מוצנחת. מיוחדת להצנחה, הגיעה מהצבא האמריקאי.

מפזרת כבלים נישאת על מנשא גב עם סט של שני טל 8 – מוצנחת. תוף של 1000 מטר ח-10, קצה הכבל יוצא ממרכז התוף. מחברים קצה אל מכשיר אחד, והחייל שנושא את המפזרת רץ עד למקום הרצוי (מרכזיה).

ש.ט-

שלט טווח, מאפשר למפעיל לצאת לשידור ממכשיר קשר מרוחק. פעולה זו נקראת "מפתוח" ובעזרתה מתגברים על מיסוכים ומגדילים את טווח השידור ממיקום מסויים. הש.ט מחולק ל-2 יחידות, יחידה קרובה ויחידה מרוחקת, שמחוברות בקו כפול על בסיס ח-10 או תשתית טלפון אחרת.

ש.ט 29- מכשיר המחייב הפעלת אלחוטן- האלחוטן צריך היה ללחוץ על ה-PTT (Push To Talk) ביחידה הקרובה למכשיר, כדי לאפשר דיבור ליחידה הרחוקה. מכשיר זה היה מוצנח.

ש.ט 891- מיועד למכשירי 8, 9, 10, מכשיר אוטומטי- מאפשר יציאה לשידור רגיל מהיחידה הרחוקה, בלי צורך באיש שישב ביחידה הקרובה וילחץ על ה-PTT. מכשיר זה היה מוצנח.

פרק שני : ההתארגנות וההמתנה

2.1 הגיוס ומדיניות חיל הקשר בתקופת ההמתנה

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"

בתאריך ה-17 במאי 1967 התקבלה פקודת הגיוס הראשונה לסגל וחניכי קרוס פו"מ. בזמן שיחידות רבות קיבלו צווי גיוס, חטיבה 55 ובראשה מוטה גור עדיין לא קיבלו משימה. דבר זה יצר תהיות רבות מהולות בדאגה בשרשרת הפיקודית של החטיבה. בסופו של דבר, בתאריך 23 במאי 1967 גויסה החטיבה למחנה סירקין והופנתה מיד לאחר מכן ל"מחנה ישראל", שם נקבע שטח ההתארגנות שלה. לא הייתה אפשרות להישאר במחנה סירקין מאחר והוא לא היה בנוי לאכלוס כל חיילי החטיבה.

למעשה, היה ברור בחי"ק, כמו גם במטכ"ל בכלל, שאם תתבצע צניחה קרבית במלחמה זו היא יכולה להתבצע רק על ידי חטיבה 55: חטיבה 35 הסדירה הייתה מיועדת למשימות אחרות, וחטיבה 80 ("חטיבת הזקנים") לא הייתה מאומנת ולא בנויה לצניחה קרבית.

חשוב לציין, כי במהלך כל תקופת ההמתנה אומצה ע"י הצבא כולו המלצת קשר"ר (משה גידרון) ל-"דממת רדיו"; מאחר והאויבים ידעו על גיוס כלל המילואים בצה"ל, נעשה ניסיון למנוע מהם לאסוף כל מידע שעשוי לדלוף מהאזנה ואיכון מכשירי קשר עד שעת ה-"ש"ש" על היערכות הצבא, על היקף הסד"כ ועל מיקום היחידות. אי לכך הוחלט לאמץ את המלצת קשר"ר על דממת רדיו מוחלטת עד לשעת ה-"ש"ש". החלטה זו התבססה על אמינות הציוד ועל אמינות המפעילים. כאשר הועברה מילת הקוד "סדין אדום" לשבירת דממת הרדיו, כל התחנות הופיעו כסדרן ללא שום תקלות. כתוצאה מכך כל התרגולים והאימונים שנעשו בתוקפה זו בשטחי הכינוס, נעשו ללא הפעלת רשתות וציוד הרדיו.

2.2 ההמתנה במחנה ישראל

פרדס "מחנה ישראל" נקבע כשטח ההתארגנות מכיוון שהנחת המוצא הייתה שהשהות בשטחי ההתארגנות תימשך יום או יומיים לכל היותר. איש לא שיער שכל צה"ל יהיה מגויס (דבר ששיתק למעשה את כל המדינה) ושהחטיבה לא תצא מיד למשימותיה. משנמשכה תקופת ההמתנה כמעט שלושה שבועות, הפכה השהות בשטחי ההתארגנות לבלתי אפשרית, מאחר ולא נעשו שום סידורים ארגוניים, סידורי אכילה, שתייה וסניטציה.

פעילויות אשר נעשו בשטחי ההתארגנות:

- הצטיידות: עיקר הפעילות במחנה ישראל הייתה התארגנות והצטיידות לקראת משימות הצניחה האפשריות, המשימות הסבירות שאליהן התאמנה החטיבה. באופן מעשי, כל הציוד – גם האפסנאות וגם ציוד הקשר – הוצא מהמחסנים בסירקין והועבר לכלי הרכב המגויסים (משאיות של תנובה). הדבר לא אפשר קיום מחסן מסודר, מאחר וכל הציוד היה מועמס בערימות ובצפיפות בתוך ארגזי המשאיות, בלי מדפים וללא כל ארגון.

- השלמת ציוד חסר: לא כל מכשירי הקשר שהיו בתקן החטיבה היו בפועל במחסן. במיוחד היו חסרות סוללות לכל מכשירי הקשר, שהיו באחסון בתנאי קירור מיוחדים, במחסנים בבסיסי מש"א של חי"ק. הימ"חים לא היו בנויים לאחסון סוללות כלל. כמו כן, היו חסרים מכשירי מ"ק 109, שהיו מעטים מאד בכלל בצה"ל (במחסנים בסירקין לא היו בכלל מכשירי מ"ק 109) - איכשהו התברר שבכל המחסנים בכל

ח"י"ק היו 19 מ"ק 109, אך לקראת הצניחה באל עריש, היו בחטיבה 21 מכשירים (שניים יותר מהמצאי בחי"ק...).

- איוש כוחות ומשימות בפלוגה לפי משימת צניחה אפשרית: רוב התעסוקה של אורני (המ"פ) הייתה בעיקר בתפקידו כקשר"ח, בישיבות ממושכות של תכנונים והכנות במפקדת החטיבה. משה'לה ודודו (הסגנים), עסקו בעיקר בארגון הפלוגה ובלימוד המשימות, כפי שהובאו ע"י הקשר"ח מהישיבות במפקדת החטיבה. למעשה – הייתה הפלוגה מוכנה ומצוידת תוך יום אחד אחרי ההגעה למחנה ישראל. הימים הבאים הוקדשו להשלמת הציוד, כמתואר לעיל.
לא היו אימונים ותרגולים במהלך התקופה של מחנה ישראל וגם לא ביער נחם.

2.3 המעבר ליער נחם

אחרי כשבוע הוחלט לעזוב את המיקום במחנה ישראל, שם הייתה מרוכזת כל החטיבה (כולל כל הגדודים ויחידות החטיבה) ולעבור משם לריכוזי כוחות מרוחקים אחד מהשני. יח' החטיבה התמקמו בהרי יהודה, כאשר הגדודים מרוחקים אחד מהשני, במיקומים שאפשרו אימונים, ומפקדת החטיבה (כולל פלוגת הקשר) התמקמה ביער נחם. גם שם לא התבצעו אימונים של ממש, ולמעשה הועסקה הפלוגה בשגרת יום יומית ובהמתנה להחלטות המדיניות של הממשלה. מיער נחם יצאה חלק מהפלוגה לחופשת שבת.

ביום שלישי שלפני המלחמה (30/5/1967) החטיבה סיימה את התכנון המפורט של הצניחה באל-עריש. מוטה (המח"ט) ואל"מ במיל' אריק אכמון (קמ"ן החטיבה) נפגשו במפח"ט בהר-טוב (ליד בית-שמש, נחם), ושוחחו על תחילת המלחמה. בעקבות זאת, הציע מוטה גור לאריק: "בוא נעלה לירושלים, נראה מה קורה שם. סתם כי ממילא אין לנו מה לעשות בשבת..."

במפקדת החטיבות הירושלמיות, הם נפגשו עם המח"טים של החטיבה הלוחמת והחטיבה המרחבית, וקיבלו מהם רקע ונתונים כלליים על דרכי הפעולה המתוכננות. לאחר מכן הם יצאו לתצפית על האזור המדובר [הקו העירוני באזור מעבר מנדלבאום]. למעשה, תצפית זו הייתה בדיוק מול הציר אותו עתיד היה גדוד 71 לפרוץ בוואדי ג'וז. המכשול הירדני כלל ארבע-חמש גדרות תייל, ואחריהן שדות מוקשים. מאחוריהם: שורה ארוכה של בונקרים, תעלות קשר ובתים מבוצרים. לפני כל זה היו אין סוף קוצים שהצטברו במהלך השנים. מפקד החטיבה המרחבית סיפר מה התוכניות וההערכות שלו למקרה של חטיפת השיירה, ומוטה ואריק החליטו לעשות שיחת תכנון בע"פ של מה בדעתם צריך לעשות במקרה ויגיעו להילחם בגזרה.

אפשר להסיק אם כן, כי סיור מקדים זה שנעשה "כבדרך אגב" לתוכנית המקורית של החטיבה, סיפק יסוד תכנוני לקרב אותו ניהלה החטיבה בפועל. יסוד זה היה אחד מהגורמים אשר אפשרו את ביצוע נה"ק החפוז בתחילת המלחמה.

2.4 המעבר לתל נוף

סמוך לאחר שוב הפלוגה מהחופשה, אחזה תזזית בכל הכוחות. מיד הצטיידה החטיבה במצנחים והתחילה בהכנות לחגירתם, אריזת ציוד הקשר והציוד האישי לצניחה, בציפייה לפקודה לנוע לתל נוף. התארגנות הפלוגה נעשתה

לפי חלוקת הכוחות והמשימות לצניחה: מטוס מח"ט, מטוס סמח"ט ואלחוטני הכוחות השונים, שהיו אמורים להצטרף לכוחות הצונחים בתנועה קרקעית.

יש להזכיר כוח נוסף שלא הוזכר עד כה, והוא הכוח שהיה מיועד להגיע מהים, באמצעות נחתות. היה זה אחד הגדודים, שהצטרף לגדוד של טנקי AMX-13. היו אלה טנקי סער קטנים מתוצרת צרפת, שניתן היה להשיט אותם על הנחתות שהיו אז ברשות חיל הים. אל הכוח הזה צורפו אלחוטנים, צפנים וטכנאי קשר מהפלוגה. כוח זה היה אמור להפליג מנמל אשדוד, להגיע לחופים שממערב לאל עריש ולהצטרף לכוחות החטיבה המוצנחים באותו האזור. חיילי הפלוגה שהיו מצוותים לכוח הימי הועברו לאשדוד, ושאר הפלוגה עברה יחד עם כל מפקדת החטיבה לפרדסי גבעת ברנר.

בשעות הבוקר המוקדמות של יום שני, נכנסה מפקדת החטיבה לתוך תל נוף והמתנה בכוננות ליד מסלולי ההמראה, שם נשארה עד שעות הצהריים המאוחרות.

בעודם ממתינים בתל-נוף, נתן המח"ט (מוטה גור) פקודה לרץ האישי שלו, פולק קורנל, להשיג דגל ישראל גדול שיהיה צמוד אליו, ואמר שאת הדגל הזה אנו נניף מעל הגג של בית המושל באל עריש, לאחר שנכבוש את העיר. פולק, שהיה חייל בפלח"ק – על תקן של "רץ מח"ט", הלך לאפסנאות וחזר עם דגל גדול מאד, אותו קיפל ושם בתוך חולצתו, על גופו. שם נשמר הדגל עד שהונף על ידי אורני בראש הכיפה המוזהבת של מסגד כיפת הסלע, בהר הבית, מספר ימים מאוחר יותר.

בשעה 13:00 התקבלה הפקודה שהצניחה בוטלה. ההסבר היה שכוחות השריון כבר עברו את אל-עריש מערבה (לכיוון תעלת סואץ) ולמעשה הצניחה הפכה למיותרת. הוטל על החטיבה להשאיר את המצנחים במקום ההמתנה, ולהתארגן לתזוזה באוטובוסים ובכלי הרכב הצבאיים לירושלים. התקבלה פקודת ההתערע – החטיבה מועברת ללחימה תחת פיקוד המרכז, המשימה: כיבוש ירושלים המזרחית, כולל העיר העתיקה.

פרק שלישי: הצניחה שלא הייתה

3.1 כללי

בתקופת ההמתנה לפני פרוץ מלחמת "ששת הימים", יועדה החטיבה להילחם במבצע מוצנח ומונחת מן הים (מבצע "קרדוס") תחת פיקודה של אוגדה 84, ככוח מטכ"לי יחד עם חטיבת הצנחנים הסדירה – חטיבה 35 (שיועדה להילחם ככוח רגלי ולא מוצנח).

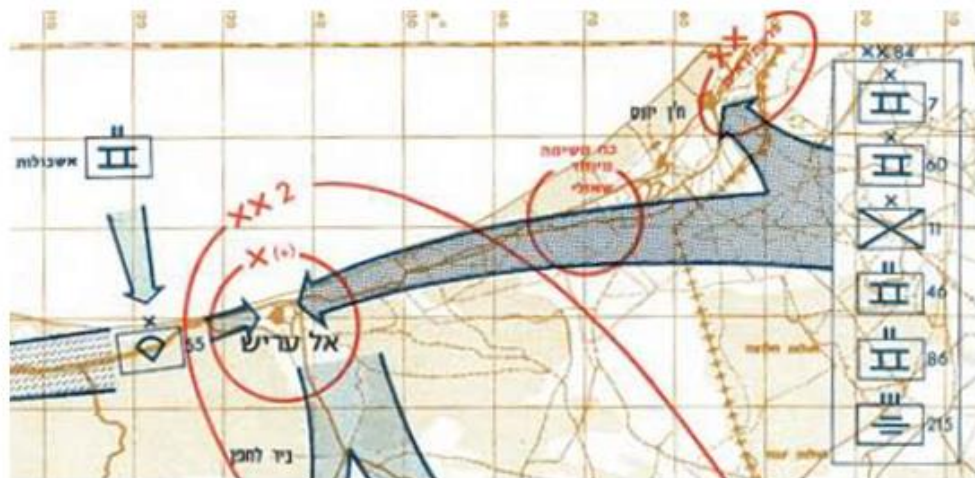

מטרת אוגדה 84 הייתה: "אוגדה 84 תכבוש את רצועת עזה ואת אל-עריש, תנוע לתעלת סואץ, תוך בלימת האויב הצפוי לנוע מכיוון ג'בל ליבני ואבו עגילה, על מנת לשמש כ"סדן" למהלומה של פריצת הקו המצרי ע"י אוגדה 84 בגזרת פיתחת רפיח". במשך כמעט שלושה שבועות תכננה מפקדת החטיבה את המבצע.

לאחר תחילת המבצע, התברר למפקדים ואח"כ ללוחמים שאין צורך בביצוע משימת חטיבת 55 שנהפכה למיותרת, מכיוון שכוחות השריון של חטיבה 7 וחטיבה 60 הצליחו להתקדם בצורה מהירה ומוצלחת מפתח רפיח, בזכות המהלומה האווירית.

להלן מספר חלקים מפקודת המבצע האוגדתית הנוגעים למשימתה של חטיבה 55 ממבצע "קרדום":

"ארג' 84 תכבוש את רצועת עזה, תפרוץ לסיני ותכבוש את אל-עריש, ותהיה בכוננות להחזקתם לחילוף טראץ' ו/או דרומה לעבר ג'בל ליבני או אבו עגילה".
הוכניחה של האוגדה למימוש הכונה ה-נ"ל הייתה כדלקמן:
- פריצת חט' 7 לרפיח ממזרח ופריצת חט' 60 מצפון לה, לעבר עזה.
- המשך התקדמות מערבה לעבר אל-עריש על-ידי כל האוגדה, למעט חט' חי"ר 11, שתקבל את האחריות לרצועת עזה והתחברות עם כוח מוצנח מ-חט' 55.

ג) חט' 55 - תפעל כציר החוף באחת משתי האפשרויות:
(1) חנחת/חצנה מערבית לאל-עריש, תחסום את ציר החוף ותטייע לארג' 84 בכיבוש אל-עריש.

3.2 פלוגת
הקשר בצניחה

מבצעים

במשימות צניחה בעורף האויב, הייתה החט' כפופה ישירות למטכ"ל, לא לפיקוד הדרום ובוודאי לא לאוגדה, שלא הייתה קיימת אז כלל בצה"ל - הרמה הממונה של חטיבה הייתה פיקוד. הקשר היחיד שהיה לחט' לאחר, היה באמצעות מק 109, ברשת ת"ג, במורס. הקשר אל הגדודים והיחידות החט' (פלוגת הרפואה, הפלחה"ן והסיירת) היה באמצעות מק' 10 בלבד. כל קציני המטה היו ברשתות מקצועיות לאחר למטכ"ל. בכל מטוס היו כ 6 חוליות מק 109.

מק 109 צוותו גם לכוחות מיוחדים, כגון חוליות מרוחקות של הסיירת, שהיו להם משימות מרוחקות במיוחד, או שהוצנחו בנפרד במשימות נפרדות מרוחקות או שהלכו לשם רגלית.

תוכנן ממסר על מיקום גבוה שהיינו אמורים לאתר בשטח, אך רוב השטח היה גבעות חול – דיונות, בלי שום גבעה ממש גבוהה. כמו כן, תוכנן שימוש בממסר מוטס במטוס קל, אם חיל האוויר יאשר תנועה של מטוס קל כזה בשטח, המאזים על ידי מטוסי קרב מצריים.

במבצע קרדום תוכנן שכלל הפלח"ק של חטיבה 55 תצנח, דבר שגרר משמעות רבות, כגון: אימונים שותפים, שגרה תקשורת קודמת לצניחה, חלוקת כוח אדם, שימוש בקשר מתאים, אתגרים תקשוריים בשטח, שליטה ובקרה למפקד ועוד...

א. האתגרים והמשמעות הפרקטיות לחיילי הפלוגה

לצניחה חטיבתית ככלל ולצניחה של הפלח"ק בפרט יש הרבה משמעותות תקשורתיות; בראש ובראשונה, האתגר הכי גדול שאיתו הפלוגה הייתה צריכה להתמודד הוא יצירת קשר למרחק רב מאחורי קווי האויב, וסיפוק יכולת שליטה ובקרה למפקד על מנת לבצע את המשימה.

על מנת לספק את הנדרש צריך לבצע משימות רבות, ביניהן: ניתוח השטח, התאמת המכשירים לפי ניתוח זה ותרגולות לחיילים. את תוכנית הקשר יש לבנות ע"פ טבלת הגורמים המשפיעים על טיב הקשר:

מיקום גיאוגרפי: במקרה זה (של צניחה במרחק רב מאחורי קווי האויב), המיקום הגיאוגרפי מהווה מכשול גדול ביצירת קשר עם המטכ"ל / מפקדה כלשהי בארץ, ולכן יש צורך בשימוש במכשירים המסוגלים ליצור קשר למרחקים ארוכים. מכשירים המסוגלים ליצור קשר לטווח כה רחוק הם מכשירי הת"ג (ת"ג=תדר גבוה). מכשירים אלו מאופיינים במשקל כבד וגודל פיזי גדול יחסית (לא אופטימאליים לנשיאה). לכן, הכוחות בשטח

תוכננו להשתמש בינם לבין עצמם במכשירים קלים יותר, ומכשיר הת"ג ישמש אך ורק להעברת דיווחים למפקדה בארץ.

גובה אנטנה: פרמטר זה הוא השני בחשיבותו בטיב הקשר, אך מאחר ובשל המרחק הרב הקשר לפיקוד בארץ התבסס על גלי קרקע והפך את הפרמטר הנ"ל ללא רלוונטי. במכשירים הנישאים ששימשו לקשר עם הכוחות במרחב הלחימה הקרוב תוכנן שימוש באנטנות הייעודיות למכשירים נישאים.

שבח אנטנה: לאנטנת ה"בצראווי" נקבע השבח לפי אורך האנטנה. בתקשורת רדיו, אורך האנטנה נקבע בהתאם לאורך הגל – ככל שאורך הגל גדול יותר, כך האנטנה ארוכה יותר. אורך הגל נקבע ביחס הפוך לתדר השידור (יחס זה נקבע לפי הנוסחה $\lambda = \frac{c}{f}$ – אורך הגל שווה לקבוע מהירות האור חלקי תדר הגל). מכיוון שמכשירי הת"ג משדרים גלים בעלי תדירויות נמוכות יחסית לשאר מכשירי הקשר, אורך הגל הוא גדול – ובהתאם לכך אורך האנטנה. במ"ק 109, בו נעשה שימוש לתקשורת עם הארץ, נעשה שימוש באנטנת "בצראווי" שאורכה בשעות הלילה עלול להגיע עד 80 מטר.

הספקי שידור: הספקי השידור של המכשירים באותה תקופה היו נמוכים, ולכן היה צורך לשפר את הגורמים המשפיעים יותר אם רוצים ליצור קשר טוב יותר.

מצב עבודה: מאחר ולא היו מצפיני דיבור ברמת החטיבה באותה תקופה, הפרמטר היחיד שרלוונטי בקטגוריה זו הוא השימוש בתדרים נמוכים, שלהם יכולת התגברות על מיסוכים גבוהה יותר.

אימונים ותרגולות

לפי דבריו של סא"ל (במיל') עזרא אורני, קשר"ח חטיבה 55 באותה התקופה, שגרת האימונים נמשכה הרבה מעבר למסגרת ההכנות למבצע, ואימון טיפוסי היה כולל בתוכו את כל מה שהפלוגה הייתה מבצעת במצב אמת.

במצב אמת – צניחה בעורף האויב – חיילי הפלח"ק לא צונחים לפי דרגה או מעמד ותיקות, אלא לפי דבוקות וצוותים. מיקום הצנחנים בדבוקות, בתוך המטוס, הוא לפי החוליות ולפי הקרבה לקציני המטה השונים. אל המח"ט נצמדים האלחוטנים שהם קשרי המח"ט, אלחוטן ברשת התג"מ החטיבתית-רשת "תלמיד" וחולית הפעלת המק 109 – חוליה בת שלושה אנשי צוות. כל שאר חיילי הפלוגה מצוותים בתוך המטוס, לפי שבצ"ק (שיבוץ קרבי)-רשימה מדויקת, המוכנה שמית, כולל כל הפרטים האישיים, של כל אחד מהצנחנים, ולפי המיקום בתוך המטוס.

ברגע שכל אחד מחיילי הפלוגה מגיע לקרקע, הוא מבצע את הפעולות המיידיות שכל צנחן מבצע בהגיעו לקרקע: הורדת המצנח, העברת הנשק האישי למצב הפעלה, חפיסת (קיפול שטח) המצנח, בדיקה בשטח הקרוב אליו אם ישנם נפגעי צניחה לידו, ארגון הציד האישי וציד הקשר לתנועה ומייד תנועה אל נקודת הריכוז, לפי סימנים

מוסכמים מראש. בנקודת הריכוז, מצטוות כל צנחן אל המפקד שאליו צוות ומכין את עצמו לתנועה אל היעד הנדרש. ברוב המקרים לא מקימים קשר במקום הצניחה, אלא אם מתברר שההתארגנות נמשכת זמן ממושך מהצפוי, בגלל פיזור הצנחנים על שטח גדול מאד, כתוצאה מרוח ו/או בגלל נפגעים שיש לאתר ולרכז ממקום נפילתם.

אימון לקשרים המאזינים על הרשת הגדודית והחטיבתית: כלל הקשרים שהשתמשו ברשת מבצעים גדוד ומבצעים חטיבה השתמשו במ"ק 10 שאיתם צנחו בשק החזה, ואימונם כלל את הפעולות המיידיות הנ"ל, בנוסף לבדיקה ויצירת קשר עם הרשת הרצויה, דבר שהיה משמעותית פשוט יותר מאימון חוליית ה-109.

אימון לחוליית ה-109: חולית מ"ק 109 מתפרשת כך: מפעיל המכשיר (מפקד החוליה והאלחוטן הבכיר והמוכשר בחוליה) ומפעיל הגנראטור מתמקמים בנקודה הנבחרת, כשהאלחוטן השלישי, שצנח עם שק האביזרים, מכין את כסא הגנראטור, את אביזרי המכשיר הדרושים (מפתחות המורס והאזניות), ואז רץ לפרוס את האנטנה. למעשה – כל השלושה מבצעים ביחד את הפריסה, מאחר ועד שהאנטנה לא נפרסת, אין אפשרות להתחיל את הקשר. תוקעים את יתדות עמודי האנטנה (אנטנת "בצראווי") במרחקים הנדרשים ופורשים את האנטנה עליהם. כל התהליך אמור להימשך כשלוש עד חמש דקות, תלוי באורך האנטנה. בשעות הלילה, כאמור, אורך האנטנה עשוי להגיע עד 80 מטר. יש לוודא שכל החוליות מחוברות ושהאורך הוא אכן האורך המתאים, לפי הטבלה הנמצאת אצל אחד מהאלחוטנים. למרות שהעיסוק מחייב תשומת לב מלאה, על כל אחד מהאלחוטנים להיות מוכן להילחם בכל רגע, ובמידה ולפתע החפ"ק מותקף על ידי אויב בשטח שזה עתה הגיעו אליו בצניחה, או ברגל לאחר הליכה של מספר ק"מ.

יש להדגיש שכל התקשורת מתבצעת במברקים, אותם כותבים המפקדים על טופס מברק ומגישים לאלחוטנים להצפנה ולשידור במורס. גם הקשר הנכנס מתבצע באותו התהליך. האלחוטן מקבל את המברק, מעבירו לצפן לפענוח והצפן מוסרו למפקד.

משקלי המ"ק הם: המכשיר- 17 ק"ג, הגנראטור הידני - 14 ק"ג, ושק אביזרים בעל מכשירי עזר ואנטנת "בצראווי"- 12 ק"ג.

פרק רביעי: הלחימה על ירושלים

4.1 נוהל קרב חפוז ביותר

כמו שסופר בהרחבה בפרק הקודם, עוד טרם פרוץ המלחמה, בזמן שהחטיבה כולה פרוסה באזור נחם שליד בן-שמן, עלו מוטה גור ואריק הקמ"ן לסיור בגזרת ירושלים. על-פניו, לא הייתה שום סיבה לסיור מבצעי בגזרה זו,

שכן החטיבה תוכננה לפעילות בסיני. למרות זאת, מתוך תחושת בטן בלבד, ומשנסתיימה הכנת התוכניות לפעילות בסיני, קרא מוטה לאריק להצטרף אליו בטענה ש"כולם מדברים על זה שהמלחמה תתחיל מתקיפת השיירה להר-הצופים, כך שכדאי להכיר את האזור". ביחד הם עלו לירושלים, נפגשו עם המח"טים והכינו תוכנית בע"פ בלבד למקרה תיאורטי בו יופנו לפעול בירושלים. בדיעבד, התברר כי לסיור זה הייתה תרומה רבה לנוהל הקרב ללחימה בירושלים, משזה החל.

יום שני – 5.6.67

בבוקר יום שני בשעה 8:00 נערכו כוחות החטיבה לצניחה שצריכה הייתה להתקיים באל עריש, ישבו על מסלול ההמראה עם הציוד וחיכו לפקודה לעלות למטוסים.

בשעה 13:00 בצהריים בוטלה הצניחה, וכבר בשעה 14:15 מח"ט 55, מוטה גור, קיבל פקודה מהאלוף לשינוי המשימה, לעלות לירושלים. מוטה גור עולה לירושלים עם קצין האג"ם שלו ואריק, וכבר בדרך מתחיל להסתכל במפות ותצ"אות כדי להבין את השטח, בעוד כל החטיבה עדיין מחכה לפקודות. בשעה 16:00 כל החטיבה החלה בתזוזה לכיוון ירושלים. כבר בשעה 17:30 החל קפ"ק 1 חטיבתי בנוכחות מפקד החטיבה וקציני המטה, כאשר קצין הקשר החטיבתי, עזרא אורני, היה במפקדת הפיקוד אשר שהתה בביה"ס "אוולנה דה רוטשילד" כדי לקחת את ההק"שים הרלוונטיים ולכן הפסיד חלק מן הקפ"ק 1 (עובדה זו הינה בעייתית, שכן, על קצין הקשר להיות מחובר לתוכנית האגמית. מציאות זו, בה הפסיד קצין הקשר חלק מן הקפ"ק ומקבוצת התכנון בגלל חוסר זמן עלולה הייתה לגרום לפגיעות והפסדים רבים לכוחותינו).

בשל שינוי התוכניות, הזמן שניתן לנוהל הקרב החטיבתי היה קצר ביותר, אפילו ביחס לנוהל קרב חפוז'. ללחימה בשטח בנוי, ועוד יותר מכך - ירושלים; עם הקו העירוני האימתני, עם כל הרגישות שלה, דרוש נוהל קרב של לפחות 72 שעות. נוהל הקרב ללחימה בשטח עירוני צריך להסתיים במודל ובתרגולות. בפועל, קיבלה מפקדת חטיבה 55 מהפיקוד 10 שעות. בהמשך, בירושלים, ניתנה עוד הארכה של שעתיים.

נוהל הקרב הקצר, תוך 12 שעות בלבד, התאפשר משתי סיבות:

1. הדמיון בין הלחימה הזו – "קרב התקלות" בירושלים, לבין הלחימה אליה הורגלה החטיבה ואליה התכוננה - לחימה של צנחנים שצונחים ישר אל מול פני האויב, (בלי יותר מידי מודיעין), אל שטח שונה וחדש.

2. בזכות התרגולות של המפקדה, והכשירות הגבוהה של הגדודים; גדוד 28 היה ותיק ומנוסה, על אף שלא עבר אימון במסגרת הקמת החטיבה, והמפקדה והגדודים האחרים אומנו בצורה יסודית בחודשים שבין הקמת החטיבה ובין המלחמה.

"מרגע בו הפיקוד הודיע שאנחנו הולכים "להציל את הר הצופים", מוטה הפעיל את המטה ע"פ התרגולים, ועסק בבחירת 'נתיב קריטי' - על איזה חלקים בנוה"ק אסור לוותר, ואיפה הוא יכול להסתמך על המפקדים והחיילים שיפעלו ע"פ התרגולות והנהלים..." (ע"פ אריק אכמון, קמ"ן החטיבה).

בשעה 20:00 עבר קפ"ק 2 בביה"ס "אוולנה דה רוטשילד".

פלוגת הקשר חנתה אז בשטחי הכינוס בבית הכרם. אורני מפצל את פלוגתו לשלושה כוחות:

1. חפ"ק המח"ט,

2. חפ"ק הסמח"ט, *** ראה נספח 1: מרשם הודיו החטיבתי.**
3. שאר הפלוגה, בפקוד מוישליה קציר, יישאר בשלב הראשון מאחור ויצטרף מאוחר יותר, כאשר מפקדת החטיבה תתמקם במקום קבוע (בדיעבד מוזיאון רוקפלר).
- בשעה 23:30 עבר קפ"ק 3 בחפ"ק החטיבה ברחוב צפניה, בו על דעת מפקדי הגדודים מחליט מפקד החטיבה להבקיע את "הקו העירוני" בחסות החשיכה בשעה 2:00, בהתאם לתכנית.
- לילה - כל הכוחות מתארגנים ללחימה – מקבלים פקודות ותדריכים מקוצרים ומכינים את הציוד.

4.2 חפ"ק על הגג

יום שלישי – 6.6.67

בשעה 1:00 אלוף הפיקוד מגיע לחפ"ק החטיבה ברח' צפניה ומאשר את תכנית המתקפה. הכוחות בתנועה לשטחי כינוס ליד אזורי ההבקעה. מפקדת החטיבה עוברת לחפ"ק על גג ברח' יואל בשכונת מאה שערים. במרכז הגג עמד מוטת גור ומסביבו נשענו על המעקה האלחוטנים ממחלקת הקשר אשר היוו לו את הקשר עם הגדודים. מחלקת הקשר הייתה חלק מרכזי בחפ"ק, "כל מי שהיה פעיל במלחמה מפלוגת הקשר היה על הגג" (עזרא אורני).

שעה 02:15 – הגדודים 66 ו-71 מתחילים בהבקעת ה"קו העירוני", תוך כחצי שעה מסתיימת ההבקעה עם מספר מועט של נפגעים, הגדודים פורצים לביצוע משימותיהם.

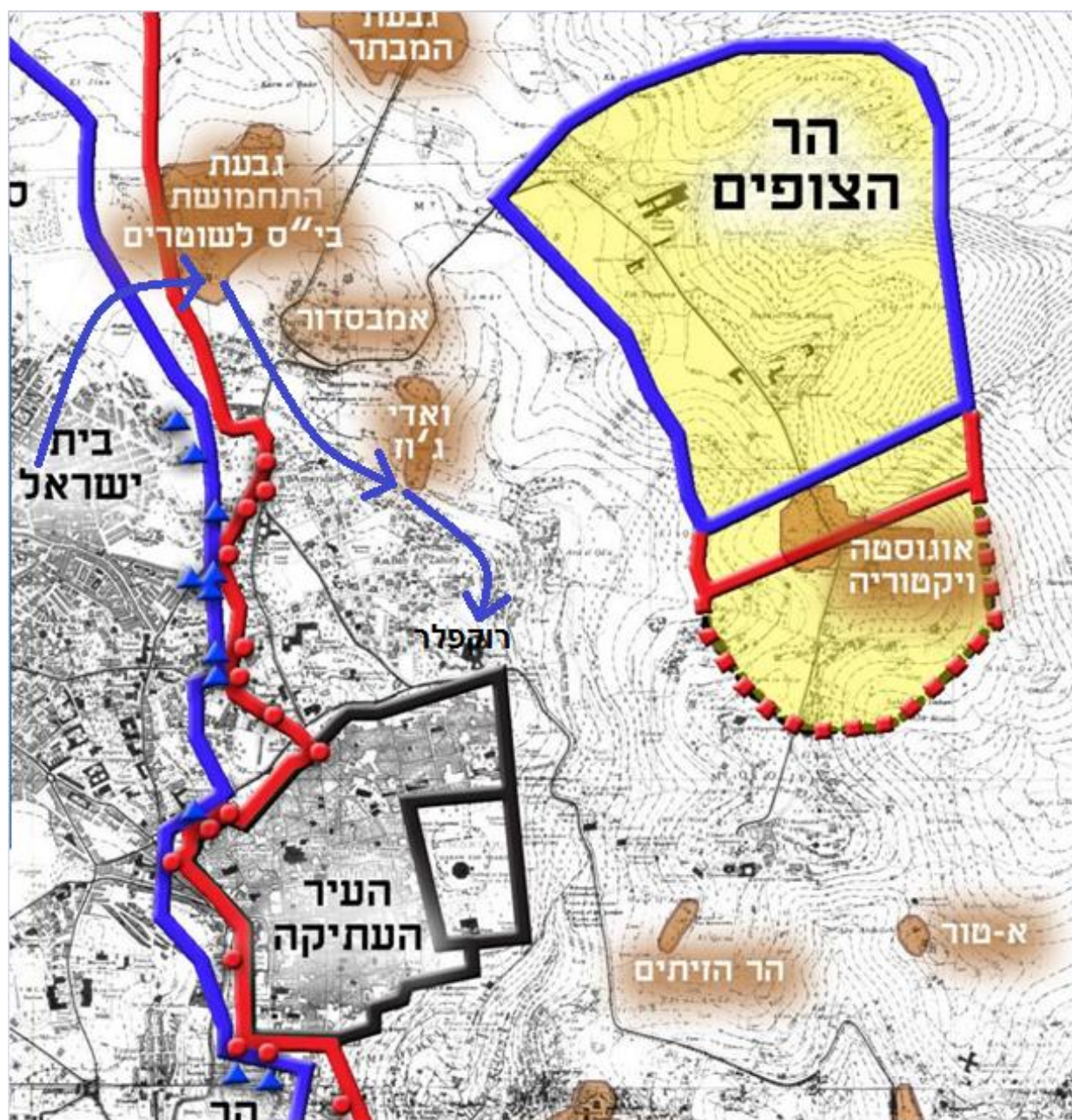
עם פריצתו של גדוד 66 לגבעת התחמושת נהרג הקשר"ג- ג'ק בן פזי ז"ל.

לקראת אור ראשון גדי' 28 ומפקדת החטיבה מופגזים בשכונת מאה שערים, יש עשרות נפגעים, מתארגנים וממשיכים בתנועה. גדי' 28 עובר במעבר שהובקע ע"י גדי' 71 ומתחיל לבצע את משימותיו.

בשעה 8:00 נכבש מוזיאון רוקפלר ע"י גדוד 28.

שעות לפני הצהרים – כל יחידות החטיבה בלחימה ע"מ לאפשר את המשך הלחימה ע"פ התוכנית – ייצוב מעבר קרקעי להר הצופים והבטחת המאחזים מול שערי העיר העתיקה. הלחימה קשה, מפוזרת בעשרות מוקדים וגובה מחיר כבד בנפגעים. זחל"מי החפ"ק עברו דרך שדה המוקשים בביה"ס לשוטרים, ודרך וואדי ג'וז ומתמקמים מול מוזיאון רוקפלר.

אורני מספר: "...בשלב הזה כבר הסתיים, כבר היה אור, כבר הסתיים השלב הראשון, כאשר בית-ספר לשוטרים ואחרי זה גבעת התחמושת כבר היה בידינו, אנחנו לא ידענו אז שגיק נהרג, גדוד 71 של עוזי אילם כבר נכנס לשיח-גיראח, וגדוד 28 של יוסי פתקין כבר הגיע ממש אל מול חומות העיר העתיקה... אז מוטה אמר "אוקי, תכינו את החפ"ק", ובאופן טבעי אני מצטרף למוטה בזחל"מ הראשון, ודודו בזחל"מ השני, ולפתע באים שלושה אזרחים, אומרים "מי פה אחראי?", אמרתי "אני". אומר: "שלוש, אני פרופסור אביגד, איפה מוטה? איפה מוטה?" אמרתי: הנה מוטה, אבל דברו איתי". אמרו: "אנחנו מצטרפים אליכם!". מסתבר, שאלו שלושה מבכירי הארכיאולוגים של מדינת ישראל אי פעם, ובוודאי אז, פרופסור נחמן אביגד היה אז בן 71... פרופסור אביגד מחליף כמה מילים עם מוטה, ואומר "תשמע, אנחנו מצטרפים אליכם"... מוטה אומר לי: "אין ברירה, אורני, חייבים לקחת אותם [את הפרופסורים]". מה מסתבר? במוזיאון רוקפלר, שבעצם היה היעד שאליו הגענו לפני הכניסה לעיר העתיקה, היו המגילות הגנוזות... והם לא רצו שחלילה וחס משהו יקח אותם, זה דבר שלא יסולא בפז, ובוודאי שווה מאות מיליונים של דולרים. הם אמרו: "אנחנו חייבים לבוא לשם. מי שראשון נכנס לרוקפלר- אנחנו באים איתו". אמרתי למוטה: "אבל אין מקום", אז נחמן אביגד, הפרופסור, כזה איש צנוע, נחמד, אומר: "אנחנו נשב על הברכיים שלכם, אנחנו איתכם!". אמרתי לדודו: "אין ברירה, דודו, הפרופסורים אצלך". נכנסנו דרך השטח הממוקש של בית-ספר לשוטרים, עברנו על גבעת התחמושת..."

4.3 על הגג מול רוקפלר

בשעה 15:10 יחידות החטיבה השלימו את משימותיהן, ובעוד מפקדת החטיבה נמצאת במוזיאון רוקפלר, נמשכו קרבות טיהור בכל האזור שנכבש.

כעת, לאחר כיבוש מוזיאון רוקפלר ברור היה שיש להגיע בהקדם למוזיאון, בעיקר בשל הלחץ של הפרופסורים להגיע כבר אל המגילות. מוטה, אורני ופרופסור נחמן אביגד אל עבר המוזיאון, במטרה לבדוק אם אפשר להיכנס למוזיאון; תחילה הם זחלו תחת קיר בגובה כ-40 ס"מ כאשר כדורים שורקים מעל ראשיהם, אחר כך ניגשו אל שער הרכב של רוקפלר שהיה ממוקם מול הבית של החפ"ק- בין השער לבין העיר העתיקה הפריד האגף הדרומי של המוזיאון. מבעד לסורגי הברזל הבחינו מוטה ואורני ברחבה פנימית. השער היה נעול, וע"מ לפרוץ אותו הרים אורני את העו"זי וירה שלושה כדורים במנעול. מוטה, אורני ופרופסור אביגד נכנסו פנימה והחלו להסתובב במסדרונות המוזיאון. בהמשך, כינס מוטה ישיבה עם מג"ד 66 ומג"ד 71 באחד מחדרי המוזיאון. מוטה דרש מאורני להשיג את מג"ד 28 אשר לא יכול היה להגיע למוזיאון, כדי לקבל דו"ח מצב על הכוח שלו. אורני הסביר למוטה שמתוך החדר אין קשר, ולכן יצטרכו הקשרים לשבת בחוץ עם המ"ק ולמשוך אל תוך החדר ש"ט. מוטה העדיף שלא להתעסק בפריסות ש"ט, אך לא יכול היה לוותר על הקשר, ולכן בחר להעביר את הישיבה לחצר המוזיאון; "לא. לא עד כדי כך. אם אין קשר נצא החוצה. כאן נעים – אבל אין טעם להישאר. קדימה, החוצה!" (מוטה גור).

שעות אחה"צ – התארגנות, מגיעה פקודה להמשיך עם אור אחרון בהשתלטות על הרכס שממזרח לירושלים (מהר הצופים עד מלון אינטר-קונטיננטל).

אור אחרון – מתחילה תקיפה לכיוון הרכס המזרחי – סיירת חט' 80 ופלוגת הטנקים מגד' השריון של פיקוד המרכז מובילים, גד' 71 נע לכיוון רכס אוגוסטה-ויקטוריה. הכוח המוביל טועה ופונה לדרך יריחו, מסתבך בקרב עם כוחות באזור הגשר שליד שער האריות. יבלו, מפקד מחלקת האלחוט בפלח"ק, הבחין בטעות בניווט, רץ אחרי הטנקים, וצעק בטלפון האחורי "אתם טועים בדרך". למרבה הצער, הוא לא הצליח למנוע את הטעות וכבר החלה האש. המתקפה נעצרת.

בקרב שהתחולל על הגשר השתתפו כוחות שאינם 'אורגניים' של החטיבה:

1. "הסיירת של קפוסטה", מחטיבה 80,

2. מחלקת הטנקים של רפי, מהחטיבה הירושלמית,

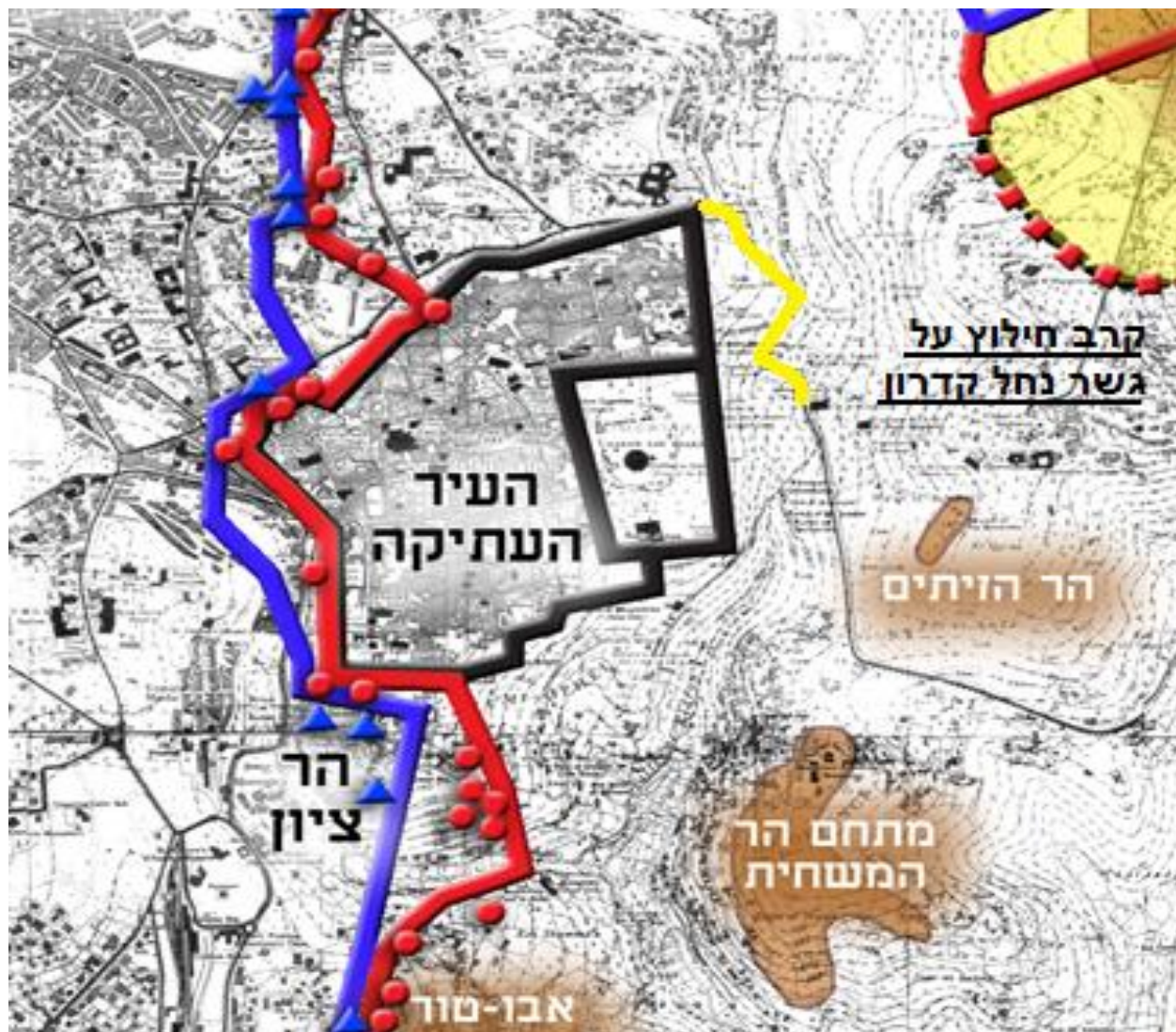
3. פלוגת טנקים נוספת, מחטיבת הראל.

ציוות הכוחות נעשה במהירות ויתוך כדי תנועה, ואף על פי כן, נעשו מאמצים להחביר את הכוח כולו לרשת החטיבתית, מתוך הבנת חשיבות העניין. כשיצאו הכוחות (הסיירת והטנקים) לדרך, ובדקות הבודדות שלפני הטעות בניווט וההיתקלות באש, הקשר בין כל הכוחות לחטיבה עבד היטב. אך מרגע שהכלים החלו לבעור והלוחמים נטשו את הכלים, אבד הקשר איתם, שכן כל מכשירי הקשר היו מושאים וממותקנים על גבי הטנקים והגייפים.

בתיאורי קרב החילוץ הארוך שהתנהל על הגשר, בולט המחסור בקשר, והפתרון שמצאו הלוחמים היה לצעוק מאחד לשני, ולהעביר ידיעות בריצה: "אילן ושאול חזרו למעלה. מוכרחים להביא טנקים ליצירת מחסה. כך אי-אפשר לפעול. שאול נשאר ליד עמוד חשמל לשמור על קשר צעקות עם חובי. אילן עלה להזעיק טנקים. שאול שמר על קשר קול עם חובי..." (מתוך "הר הבית בידינו!")

לילה, עד שעה 24.00 – מגיעה פקודה להיערך מול מתקפת נגד של השריון הירדני על העיר הערבית החדשה, יחידות החטיבה נערכות למגננה. במקביל ממשיך חילוץ הסיירת והטנקים מהגשר שעל דרך יריחו.

יום רביעי – 7.6.67

2:00 - חילוץ הכוחות מהגשר הסתיים, מגיעה פקודה לחדש עם בוקר את ההשתלטות על הרכס המזרחי.

בשעה 4:00 התעוררו מוטה גור ועוד מספר קציני מטה לאחר נמנום קצר, ופניהם היו לחיפוש בניין מתאים למפקדה, שממנו יוכל מוטה לפקד על כוחותיו. במרחק לא רב מהם התנשא בניין אבן לבן שנראה היה מתאים למיקום החפ"ק. לאחר סיור בתוך הבית הורה מוטה להעביר את החפ"ק לתוכו. ראשונים נכנסו חיילים ממחלקת הקשר והחלו להתמקם: "דבר ראשון – משכו חוטי טלפון וחיברו שלט-רחוק אל מכשירי הקשר הגדולים אשר נשארו על כלי הרכב למטה. כך נוכל "לקפוץ" ברגע שנרצה על כלי הרכב ולזוז" (מוטה גור). היה נחוץ גם לבדוק ש"יער האנטנות" לא יסגיר את הכוח כדי שהם יוכלו לעבוד ללא החשש.

בבניין מפקדת החטיבה, כאשר החפ"ק נמצא בתוך הבניין, התגלו שבעה חיילים ירדנים חמושים, אשר הסתתרו בעליית הגג בחסות 2 נשים מבוגרות שהסתירו אותם. מייד נערכו החיילים לפעולה, פינו נקודות מסוכנות והורו

לירדנים להיכנע. תחילה הם הורידו את הנשקים ואחר כך ירדו למטה. אנשי פלוגת הקשר לקחו אותם לנקודת ריכוז השבויים בחצר המוזיאון.

התכנית לכיבוש רכס אוגוסטה וויקטוריה ו(אול) גם העיר העתיקה הייתה תלויה בין היתר בטיווח ארטילרי על העיר העתיקה. מי שטיווח היו ציקלג – מג"ד התותחנים שישבו בבקעת בית הכרם ושימש כמס"ח (מפקד סיוע חטיבתי) 55, ומשהליה סטמפל שהיה הסמח"ט. ההחלטה על היציאה לטיווח מצריח המוזיאון נקבעה ע"י מוטה והמס"ח מבלי שאורני, והחייל ששימש כקשר סמח"ט ידעו על המתרחש. כך קרה שהמס"ח והסמח"ט החלו בטיווח הארטילריה על אזור הסמוך למקום כוחותינו, ללא קשר לחטיבה אלא רק קשר לתותחנים.

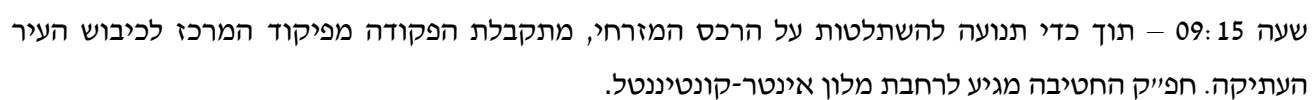
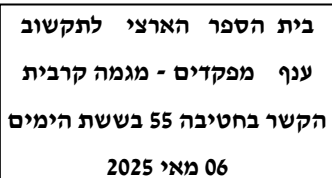
הטיווח, על אף הבעייתיות הרבה שבו בשל סמיכות כוחותינו לאזור המופגז- פינת העיר העתיקה, החל. השעה 06:00- מתוך העיר העתיקה נשמעות התפוצצויות. לפתע נשמעת פצצה קרובה, נראה עשן עולה מתוך המוזיאון ונשמעת צעקה מקפיאה: "חובש, חובש!". מוטה, אריק אכמון (קמ"ח החטיבה) ואורני יורדו בדילוגים מהירים במדרגות הבניין. במקביל נשמעות פצצות נוספות מתוך העיר העתיקה. בעוד מוטה פונה אל מורד הרחוב וצועק "מושהליה חדל" בתקווה שהוא ישמע אותו ויחדול את הארטילריה שנורתה, אורני רץ והתחיל לטפל בפצועים אשר שכבו לצידי הקירות של רחבת המוזיאון. החשש שאלו הן הפצצות של כוחותינו גבר מרגע לרגע, ומאחר ולא היה קשר כדי להגיד לציקלג וסטמפל להפסיק את האש, אורני רץ הישר אל הגייפ של מוטה שממנו נמתח ש"ט אל הגג לשימוש החפ"ק, ניתק את הש"ט ועלה במ"ק ישירות מול אלוף הפיקוד. אורני: "כאן כספית תלמיד, הטיווח של הפצצות נופלות בין אנשינו, הפסק את האש ודווח אחרון נורה". בחזרה בקשר מאלוף הפיקוד: "כאן 87, אני אומר שנית אחרון נורה עכשיו". "אורני חוזר. הוא הפסיק את האש שלנו!... טוב מאוד אורני- קראתי. כמעט נשקתי לו! פצצה רביעית התפוצצה – שוב בחורשת הזיתים. המטח נגמר." (מוטה גור, מתוך הספר "הר הבית בידניו").

בתקרית הזו, של ירי מרגמות של כוחותינו על כוחותינו בחצר מוזיאון רוקפלר, נהרג חייל הפלוגה יוסי שוורצנברג ז"ל.

4.4 דרך אוגוסטה ויקטוריה, אל הר הבית!

שעה 08:00 – הלחימה על הרכס המזרחי מתחילה עם תקיפת חיל האוויר על מוצב אוגוסטה-ויקטוריה. גדוד 66 תוקף מצפון למוצב, וגדוד 71 תוקף משכונת ואדי ג'וז לדרום המוצב. שדרה ממונעת של פל' הטנקים ושתי סיירות נעה במעלה הרכס לשכונת א-טור ומלון אינטר-קונטיננטל, חפ"ק החטיבה עם השדרה הממונעת. גד' 28 בכוננות להמשך לחימה לכיבוש העיר העתיקה.

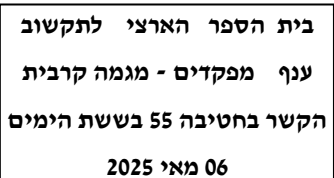

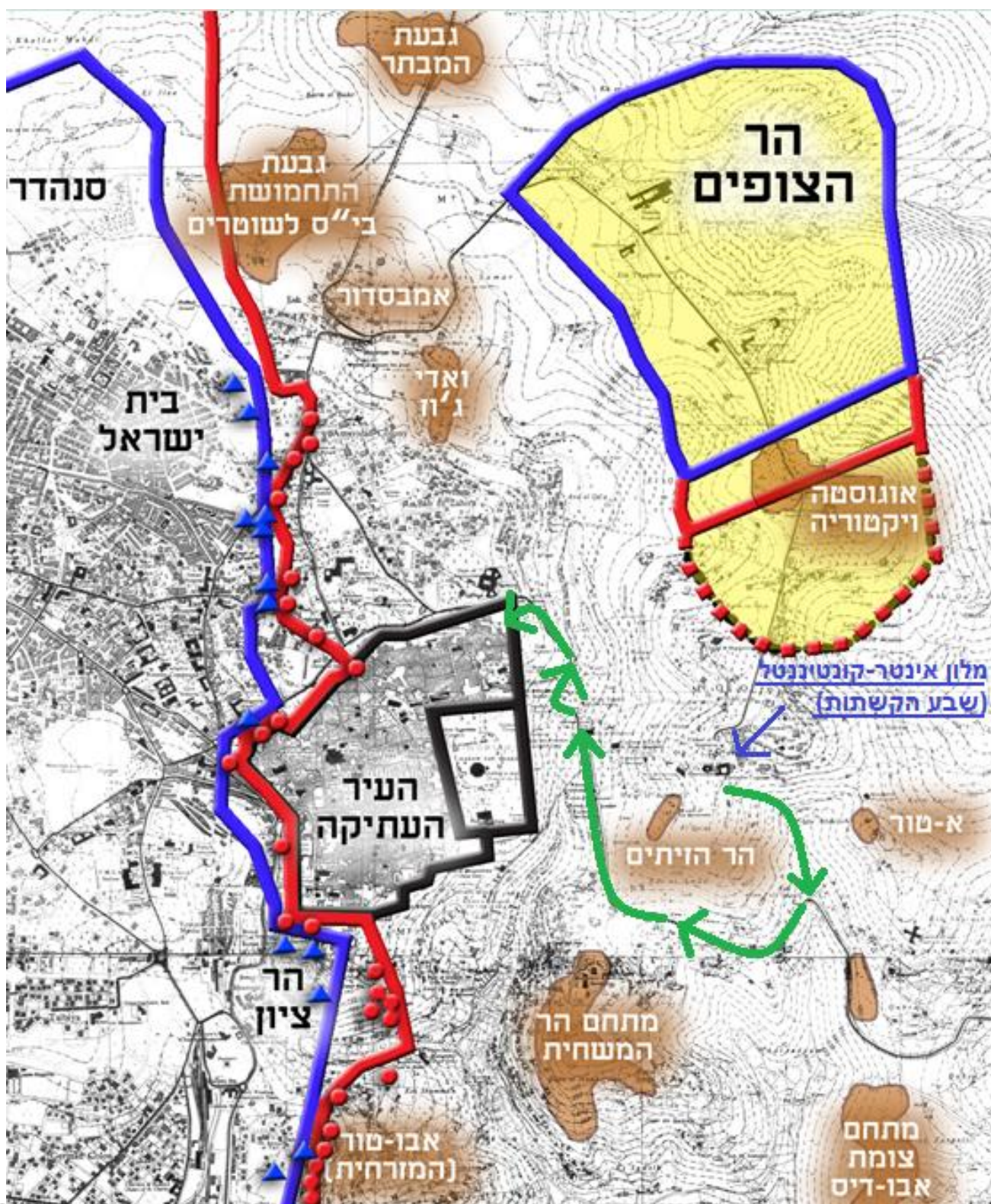
שעה 09.30 – "אנו עולים אל העיר העתיקה, אל הר הבית ואל הכותל המערבי. אלפי שנות היסטוריה התפלל העם היהודי לשעה זו. עם ישראל מצפה לניצחוננו. עלו והצליחו!" (מוטה גור)

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"

- מפקד החטיבה פוקד במ"ק – "כל הגדודים להתקדם לעיר העתיקה דרך שער האריות". חפ"ק החטיבה מוביל דרך שער האריות אל רחבת הר הבית.

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"

- מלכתחילה, היה צפי לבעיות בקשר מאחר והתבליט בשטחי העיר העתיקה לא מאפשרת טיב קשר גבוה-הבתים צפופים מאוד וסמטאות צרות. למרות זאת, בשל המיקום הקרוב של הכוחות בתוך העיר העתיקה, התאפשר קשר תקין ולא התגלו קשיים בפקוד ושליטה על הכוחות.

מפקד החטיבה, מוטה גור, עלה ראשון במדרגות המזרחיות של הר הבית, בעוד הסמח"ט הניף את הדגל על הכותל המערבי.

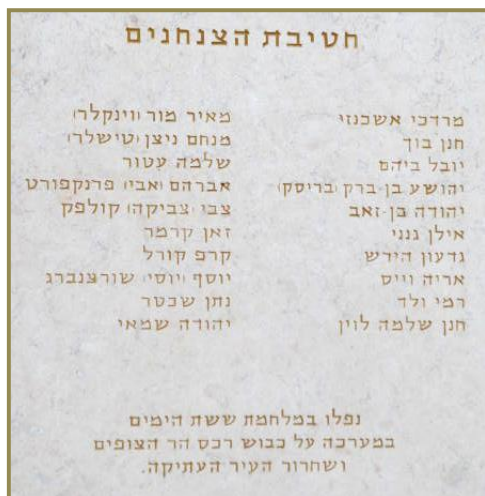
שעה 10:00 – המח"ט מדווח לפיקוד - "הר הבית בדינו".

פקודה לגדודים: גד' 28 פותח ציר לשער שכם, גד' 71 פותח ציר לשער יפו, גד' 66 משתלט על הרובע היהודי עד שער ציון, טנקים וסיירות חוסמים את דרך יריחו בצומת אבו-דיס. אורני מספר: "...כאשר התכוננו לצנוח ממערב לאל-עריש, מוטה נתן פקודה שניקח דגל גדול, כדי שנגיף אותו מראש הגג של בית המושל באל-עריש. עכשיו, משנשתררה הדממה וישבנו שעונים על הקיר של כיפת הסלע, מוטה שם לי יד על הברך ושאל: "איפה הדגל?". עניתי לו שהוא פה, אצל פולה- הרץ האישי שלו. מוטה עשה סימן עם הראש כלפי מעלה, והתכוון לתלות את הדגל בראש כיפת הזהב. נכנסנו- פולה, אריק אכמון ואני... עלינו אל הכיפה, והתברר שיש כיפה כפולה. פתחנו את הדלת הקטנה שבכיפה החיצונית, ואני טיפסתי בזריזות ועמדתי בראש כיפת הסלע. ביקשתי מאריק שיחזיק אותי ברגליים כי אם אני נופל מפה שום דבר לא יעצור אותי. העבירו אלי את הדגל, ותליתי אותו כששרוך אחד תלוי מתחת לכדור שעליו הסהר, והשרוך השני מעליו. אז החלו לירות עלינו... אריק אמר לי לרדת מהר, אז מיד פתחתי את הדגל והנפתי אותו תוך שאני נכנס פנימה..."

בהמשך ניתנה למוטה פקודה מלמעלה להוריד את הדגל (מסיבות מדיניות) ואז נשלח פולה להוריד אותו. לאחרונה התברר כי הוא אף הזדכה על הדגל הזה באפסנאות עם החזרה לסירקין בתום המלחמה...

שעות אחר הצהריים – החטיבה מתארגנת בגזרת הלחימה, המוני עם ישראל מציפים את רחבת הר הבית והכותל המערבי.

4.5 הנצחה

במהלך לחימת החטיבה בירושלים נהרגו 98 מלוחמי החטיבה וכ- 400 נפצעו. שניים מבין ההרוגים היו מחיל הקשר: חייל הפלח"ק יוסי שוורצנברג ז"ל, וקשר"ג 66, ג'ק (יעקב) בן-פזי. זה המקום להזכיר ולהנציח אותם ואת פועלם.

סמל יוסף שוורצנברג ז"ל

בן שרה ומאיר

מ.א. 0496910

בן 22 בנפלו

נולד בפולין בג' בניסן תש"ה 17/3/1945.

נפל בקרב בכ"ח באייר תשכ"ז, 7/6/1967, במלחמת ששת הימים.

שרת בחטיבת הצנחנים, התגייס באוגוסט 1963.

מקום נפילה: ירושלים - מוזיאון רוקפלר

באזור ירושלים והסביבה.

מקום קבורה: ירושלים - הר הרצל

אזור: ב, חלקה: 11, שורה: 05, קבר: 02.

הותיר: הורים ואחות (יהודית).

קורות חיים:

בנם של שרה ומאיר, שעלו ארצה מפולניה בשנות השלושים והתיישבו בהרצליה. האב עבד בחקלאות. ימי ילדותו עברו על יוסף מתוך דוחק רב, והמשפחה התפרנסה מתנובתה של גינה קטנה של הבית שבו גרו. לכן נאלץ לצאת לחפש תעסוקה כלשהי אחרי יום לימודיו בבית-הספר היסודי "ברנר". הוא רצה לבוא לעזרת הוריו, ורצון זה לא נתן לו מנוח עד יומו האחרון. מתנתו האחרונה להוריו היתה רהיטי הפאר שנשארו אחריו בביתם.

צעיר שקט היה, שהרבה בפעילות ספורטיבית ובעיקר בשחייה ובכדורגל. עם זאת, עסק גם בתחביב שהיה לו למקצוע - האלקטרוניקה, את המקצוע הטכני למד בבית הספר התיכון המקצועי "מכס פיין". את השלב הבא בחייו תיכנן יוסף לעשות בטכניון העברי בחיפה אבל זאת רק אחרי שישלים את שירותו הסדיר בצבא.

אפשרויות שונות עמדו בפניו כשהתגייס לצה"ל, אך הוא בחר להתנדב לצנחנים מפני שלא נסוג מכל אתגר קשה. כך התגייס אפוא באוגוסט 1963 ושירת כטכנאי קשר ביחידת הצנחנים.

כשהשתחרר מהשירות הצבאי הציב לפניו מטרה כפולה - לעזור להוריו בפרנסתם ולחסוך די לקראת לימודיו בעתיד בטכניון. מזמן לזמן היה נקרא למילואים, וכך גם ב"תקופת ההמתנה" לפני מלחמת ששת הימים. נפצע בירושלים ביום השלישי לקרבות בפתח מוזיאון רוקפלר, כשעסק בתיקון מכשיר קשר. גם לאחר פציעתו התנהג למופת.

הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים.

בספר מאריות גברו של מפקדת הצנחנים הוקדש עמוד לתולדותיו ולתיאור הקרב האחרון שבו השתתף. הניח אחריו הורים ואחות (יהודית).

מ.א. 482864

בן 23 בנפלו

סגן יעקב ג'ק בן פז ביינגולד ז"ל

בן רחל וצבי

נולד ברומניה בט' בטבת תש"ה, 25/12/1944.

נפל בקרב בכ"ז באייר תשכ"ז, 6/6/1967, במלחמת ששת הימים.

שרת בחטיבת הצנחנים, התגייס באוגוסט 1962.

תפקיד : קצין קשר גדודי

מקום נפילה : בדרך לגבעת התחמושת

באזור ירושלים והסביבה.

מקום קבורה : ירושלים - הר הרצל

אזור : ב, חלקה : 11, שורה : 04, קבר : 03.

הותיר : הורים ואח.

קורות חיים :

בן צבי ורחל. נולד ביום ט' בטבת תש"ה (25.12.1944) בעיר בוטושן אשר ברומניה. המשפחה עלתה לארץ באנית מעפילים, אך נתפסה בידי הבריטים והוגלתה לקפריסין. בשנת 1948 הגיעה המשפחה לחופי הארץ. אחרי שסיים את לימודיו בבית הספר "אחדות" שבקרית מוצקין למד בכפר הנוער גלים, שהוא בית ספר תיכון חקלאי. מסירות לחבר וידידות מתוך דאגה ורצון להשקיע ולהרגיע - אלה היו קווי-אופיו בבית הספר החקלאי, אשר התבלטו שוב בעת המלחמה. חברות טובה היתה קיימת בינו לבין תלמידים יהודיים וערבים כאחד. צנוע היה בהליכותיו.

באוגוסט 1962 גוייס לצה"ל גיוס מוקדם והתנדב לחיל הצנחנים. עבר קורס קצינים וקורס קשר. השתתף בפעולת תגמול בירדן, ובשנת 1965 שוחרר מצה"ל בדרגת סגן. לחבריו לנשק ולפקודיו התייחס בעדינות ובלבביות מרצונו להיטיב עם כל אחד מהם. עשה כל מה שעשה בכל לבו ונפשו - הן בתרגיל והן במשימה מבצעית כלשהי, ומילא את תפקידיו מתוך רצינות וכובד ראש.

עם שחרורו מן הצבא עבר לאוניברסיטה העברית, למד בפקולטה לחקלאות אשר ברחובות ועמד לסיים שם את שנת הלימודים השנייה. הוא שאף להגיע למחקר עצמאי והיה מקדיש כל רגע של פנאי ללימוד. הכיר את הארץ יפה יפה בטיולים על פני שבילים ונופים, כי אהבה עזה היתה לו למולדת. תמיד שאף לצדק וליושר, נלחם את מלחמותיהם של אחרים ואהב לעזור לאחיו ללימודים. יעקב האמין בשלום, ושאף להגיע ליום בו יבנה את ביתו בישראל עם חברתו. מכאן שלא שש אלי קרב כי מטבעו היה לו חבל על דם הנשפך, ובלב לבו הרגיש וידע כי מלחמה יש בה הרס ואין היא באה לבנות. אך ההכרח לא יגונה, ומרוב אהבתו לארץ, בשעה שלבו התפעם מרצון לשלום ולרעות טובה, פרץ מתוכו הכוח לצאת ולהילחם ולשמש מופת לאחרים.

בפרוץ מלחמת ששת הימים נקרא שוב לדגל ואז שימש כקצין-קשר גדודי. ביום השני לקרבות, הוא כ"ז באייר תשכ"ז (6.6.1967), נפל בקרב בשעת ההתקדמות אל בית הספר לשוטרים הפונה לשכונת שיך ג'ראח בירושלים. במכתב לחברתו (יעל) ציין חברו לשירות את השקט הנפשי של יעקב מצד אחד, ומאידך גיסא את היעילות והארגון שהיו אופייניים לעבודתו המסובכת כנושא הקשר בגדוד לוחם.

הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. זכרו הועלה בחוברת הזכרון "ניר וגל" שהוציא כפר גלים. בספר "מאירות גברו" של מפקדת הצנחנים הוקדש עמוד לתולדותיו ולתיאור הקרב האחרון שלו. כן הוזכר בחוברת שהמועצה המקומית של קרית מוצקין הוציאה לזכר הבנים שנפלו במערכות ישראל. גם בילקוט עזבונם של הבנים, "גוילי אש", כרך ד', הובאו מעזבונו. פרשת חייו ומותו הובאה בספר "נזכור" שבהוצאת האוניברסיטה העברית בירושלים והסתדרות הסטודנטים שבה ובעריכת יהודה האזרחי.

פרק חמישי : סוף המלחמה

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"

5.1 העלייה לגולן

עם סיום הלחימה בירושלים, בצהרי יום רביעי, ה- 7.6.67, כ"ח באייר תשכ"ז, נולד הצורך בחיל-משמר שינהל משמר צבאי כזה או אחר עד הסדרת השליטה בעיר המזרחית, ויחזיק בחלקים שזה עתה נוספו לשטחנו. מהדרגות הגבוהות ניסו להטיל את המשימה הזו על חטיבה 55 ולעשותם "שומרי ירושלים", אך הלוחמים התנגדו ומוטה גור הטיל 'וטו' על האפשרות הזו. החטיבה אומנם נשארה בירושלים יום נוסף, אולם מהלוחמים עלה רצון עז לעלות ולקחת חלק בלחימה שעדיין מתנהלת בגולן, בחזית הסורית. המחשבה שדווקא בלחימה מול סוריה- התוקפנית בשכנותיה של ישראל, והגבול בו היו עיקר התקריות בתקופה שלפני פרוץ המלחמה, הם לא לוקחים חלק, לא מצאה חן בעיני הרבה מהלוחמים.

בליל חמישי, התפזרו קציני המטה של החטיבה ונסעו לביתם, וכל אחד השאיר מספר טלפון בו יהיה זמין. ביום שישי בבוקר, קיבלו קציני המפקדה המצומצמת (הסמח"ט- משה סטמפל, ק. האג"ס- עמוס ירון, והקמ"ן- אריק אכמון) טלפון ובו הוראה להתייצב בביתו של מוטה גור, שם נודע להם כי מוטה 'סידר' להם פעילות ברמת הגולן. מפקדת החטיבה עלתה מיד לפיקוד צפון ששכן גם אז בצפת. בצהריים, כשהגיעו לפיקוד, התברר להם שהם אחת מתוך בערך עשר חטיבות שביקשו להשתתף בלחימה בצפון, ושאוכלי תהיה משימה לחטיבה 55 מחר (שבת, ה- 10.6.67). בינתיים, החלה החטיבה כולה בתנועה צפונה, והתמקמה באזור המושבים שמדרום לבית שאן (הפרוונות).

בפועל, ב- 10 ביוני, בשעה 18:30 הוכרזה הפסקת אש ברמת הגולן, וכוחות חדשים לא הוכנסו יותר ללחימה.

5.2 פקודת החזרה לירושלים והטיול בשומרון וביהודה

סיום המלחמה תפס את חטיבה 55 בשטח מדרום לבית שאן. עם ביטול התוכניות לעלות לגולן, הורה המח"ט לחזור לירושלים, והוסיף ופקד לעשות זאת דרך יהודה ושומרון שזה עתה נוספו לשטחינו. הפקודה של מוטה, ניתנה בעל פה, בקבוצת פקודות בשדה שלף של טירת צבי, שהתחילה בשעות הערב והסתיימה בשעה חצות ורבע. כל החטיבה התארגנה ללינת לילה בשדה, בשטח, ולמחרת בשעה שש וחצי בבוקר הושכמה הפלוגה ויצאה אל המסע.

5.3 ערב החטיבה באמפיתיאטרון בהר הצופים ומסדר הסיום על הר הבית

עם החזרה לירושלים, ביום שני, ה- 12.6.67, ד' בסיוון תשכ"ז, נערך כנס חטיבתי על הר הצופים. בכנס השתתפה גם נעמי שמר, עם השיר "ירושלים של זהב". כשהשמיעה בכנס את שני הבתים שהוסיפה לשיר "ירושלים של זהב"; "חזרנו אל בורות המים...", כל החטיבה שאגה והריעה, ואז היא אמרה: "תראו – השבחים מגיעים לכם. יותר קל לשנות שיר מאשר לשנות עיר..."

לאחר הכנס חזרה שוב החטיבה כולה אל הר הבית. גם הפצועים שיכלו להביאם, היו באותו המסדר. במסדר זה נשא המח"ט, מוטה גור נאום, ובסופו אמר:

"... בידכם נפלה הזכות הגדולה להשלים את המעגל, להחזיר לעם את בירתו ומרכז קודשו. צנחנים רבים, מחברינו הוותיקים והטובים ביותר, נפלו במערכה הקשה. היה זה קרב עז ונמרץ, בו פעלתם כגוף המועד כל אשר לפניו מבלי

שים- לב לפצעיו הוא. לא טענתם. לא התלוננתם. ל דווחתם. רק קדימה חתרתם- וכבשתם. ירושלים היא שלכם- ל נ צ ח ."

5.4 ירידה לסירקין – זיכויים על הציוד ושחרור

ביום שלישי, 13.6.67, השתחררה החטיבה, והלוחמים (פרט למפקדים) חזרו לבתיהם. הפיזור בסירקין היה "המהיר ביותר בתולדות האומה" (ע"פ אורני). כל אחד מהחיילים זרק את כל הציוד שלו, בערימה, במחסנים בסירקין, בלי רישום ובלי בדיקה. תוך שעות ספורות כל החיילים היו בדרכם הביתה.

5.5 סיכומים ותחקור (תקשוב)

אורני ודודו נשארו, על דעת עצמם ובהתנדבות, לכתוב את התחקיר והמסקנות שהסיקו כתוצאה מהמלחמה. הדבר נמשך כחודש ימים, בו היו עדיין מגויסים למילואים. משסיימו, מסרו את התחקיר לכתבניות במפקדת החטיבה בסירקין, שהדפיסו וכרכו בכ – 15 העתקים בתוך תיקים צבאיים. את העותקים הם העבירו לתפוצה מלאה של החט' ושל חיל הקשר. הם מעולם לא קיבלו שום תגובה על העבודה הזו. היא כללה מעל 50 עמודים. בסיכום קשר"ר שנערך בפורום רחב, הועלה על- ידם נושא רשת הרפואה החטיבתית וכתוצאה מכך הוחלט לצרף רשת זו לרשתות החטיבתיות כרשת תקנית, שקודם לכן לא הייתה.

פרק שישי : עם הפנים קדימה

6.1 לקחי קשר מהלחימה

בסוף המלחמה, אחרי ששחררו הלוחמים לביתם, נשארו אורני ודודו יחד עם מעט קציני מטה אחרים לתחקור וסיכומים. מלאכה זו לקחה כחודש, אך לצערנו המסמכים נעלמו ולא ניתן למצוא אותם כיום.

הלקח הבולט ביותר, וזה שהביא לשינוי בתו"ל של החיל כולו הוא: הצורך ברשת רפואה חטיבה. בלחימה בירושלים, כידוע, היו לחטיבה הרבה נפגעים- במהלך הקרב נהרגו 98 מלוחמי החטיבה וכ-400 נפצעו. במצב הזה, חסר היה איזון בין התאגידים. היה קשה מאוד למצוא את התאגידים ולתפוס את הרופאים בקשר, משום שהקשר איתם היה ברשת המנהלה הגדודית, שריכוזה גם את החימוש, האפסנאות והאספקה, ויותר מכך, בגלל המ"ק שהיה ברשות הרופאים היה מ"ק 6- עם טווח של בערך קילומטר וחצי בתוך העיר, ולפעמים, בתוך סמטאות, בלי קשר בכלל.

עם הקמת רשת רפואה חטיבה נוספו כמה יכולות משמעותיות למערך הרפואה בחטיבה:

- א) ניתן לנהל את התאגידים ולרכז את עבודתם ביעילות ע"י הרופא החטיבתי.
- ב) בשל הקמת הרשת, קיבלו כל הרופאים (חובשים) מ"ק 10, במקום המ"ק 6, מה שהגדיל משמעותית את טיב הקשר והטווח.
- ג) יתרון נוסף של הרשת הזו הוא היכולת של גורמי הרפואה הפיקודיים לרדת לרשת החטיבתית ולקבל תמונת מצב/ להציע פתרונות.

ליישום לקח כזה בחיל כולו, יש משמעויות ועלויות רבות: יש צורך בעוד מכשירים (מ"ק 10), ומסובך מכך- יש צורך בעוד תדרים, מה שידוע כבעיה. למרות זאת, ברגע שעלה הלקח הזה ע"י אורני ודודו, הוא התקבל מיד. כנראה שהצורך ברשת הזו היה גדול.

6.2 צניחות קשר מבצעיות כיום

כיום, בחטיבת הצנחנים הסדירה, ישנו צוות לוחמים ייעודי לחפ"ק המח"ט המורכב מ-24 לוחמים, מ"מ, וסמל. הצוות עובר הכשרה מלאה עם הגדס"ר, ולאחריה נשלח לקורס קשר בבה"ד 7. במצב בטחון שותף, הצוות הוא חלק מפלוגת חיל ההנדסה שבגדוד הסיור. במצב חירום או בתרגילים, מגיע הצוות לפלח"ק, מקבל את ציוד הקשר הרלוונטי, וצונח- במידה והמשימה דורשת כך. את האימונים הצוות מבצע עם חפ"ק המח"ט, ובתרגיל החטיבתי המוצנח הדו שנתי צונחים הלוחמים כשציוד הקשר נמצא בשקי-חזה. הלוחמים משמשים כקשרים לכלל הקצינים בחפ"ק. בין היתר, משמשים חלקם כקשרי שו"ב- עם מערכת השו"ב הייעודית לחי"ר. כלל ציוד הקשר שבחפ"ק הינו ציוד נישא, כלומר, מכשירים שנחבשים על גב הלוחמים בעת לחימה. ככזה, מוצנח כל הציוד עם הלוחמים, כשכל לוחם סוחב את המכשיר 'שלו'. בנוסף, כחלק מהיכולות הקשר ברמה החטיבתית, מופעלים ארבעה ממסרים. הציוד הנדרש לצורך הממסרים מוצנח גם הוא עם הלוחמים.

6.3 מורשת – ערכים בולטים

במהלך הכנת העבודה, למדנו על התנהלות הפלח"ק כחלק מהחטיבה כולה. התנהלות הכוח בחירום, היא תוצאה ישירה של התרגולות והערכים שהוטמעו בו בשגרה, או במקרה הזה- של מילואים- באימונים. גורם נוסף שללא ספק מכתוב נורמות ומשפיע על רוח הכוח הוא העומדים בראשו.

כבר במפגש הראשון שלנו עם המנחים- אורני ודודו, היה חשוב להם להגיד לנו ש"את הקשר עושים האנשים". גם בביקורו של אורני אצלנו בתרגיל והשיחה הקצרה עם ההשלמה, הוא סיכם את השיחה בכך שבצד המקצועיות הרבה הדרושה מקצין קשר, הוא נדרש להכיר את אנשיו ולדאוג להם כי בסופו של דבר הם הגורם המשפיע ביותר. הדוגמא הטובה ביותר שקיבלנו לעניין יחסי האנוש והרעות בפלח"ק, היא העובדה שהיום- 46 שנים מאוחר יותר, אורני ודודו שעמדו ביחד בראש הפלוגה, עדיין בוחרים לעבוד יחד ולהנחות את עבודת המורשת שלנו ביחד. הכבוד שהם רוכשים אחד לשני, והעובדה שהם טרחו לציין את שמות כל האנשים אותם הזכרנו במהלך העבודה הם עדות ליחסי הכבוד והקרבה שהיו בין אנשי הפלח"ק.

שליחות והקרבה- הדוגמא הטובה ביותר לדעתנו לערך זה הוא סיפורו של דני פרס, שאומנם לא היה מהפלח"ק, אך השתתף בלחימה כחלק ממנו: "שלוש, אני דני פרס". – "מי אתה?" – "אני טכנאי קשר בפקוד מרכז, בקבע". הוא רב סמל, "הטכנאי שלכם שהיה צריך לבוא איתכם הוא פחדן, הוא לא רצה, הוא לא צנחן, הוא חייל סדיר, הוא לא רצה ללכת לצנחנים שם כולם נהרגים. אז אמרתי טוב, אני בא" (מתוך הפגישה עם המנחים ביהוד).

עוד ביטוי לתחושת השליחות בקרב חיילי הפלח"ק, כמו בקרב יתר חיילי החטיבה, נמצא בשאיפת החטיבה כולה להשתתף בלחימה בגולן. אפילו אחרי שזכו לשחרר את המקום המשמעותי ביותר, וזכו לתהילת עולם בהיסטוריה היהודית והישראלית, ביקשו חיילי החטיבה להשתתף בלחימה בגולן כל עוד זו מתנהלת, ולא מיהרו לפשוט את המדים ולחזור הביתה.

"כל אחד אצלנו בפלוגה היה לוחם"- הרכב הפלח"ק באותם ימים היה שונה מהיום- רוב החיילים בפלח"ק היו לוחמים שסיימו מסלול מלא בחיל הצנחנים ואז הגיעו לשרת בפלח"ק. אורני, כמפקד הקפיד לאמן את חייליו גם בפן "החי"רניק" של הפלוגה, ולא רק התקשובי; מסעות, אימוני ירי, צניחות בתדירות גבוהה מאוד, גם ביחס לצנחנים וכו'... הגישה הזו התבררה כנכונה בשתי דוגמאות לפחות אליהן אנחנו נחשפנו. הראשונה, כשחפ"ק החטיבה עבר לגג מול רוקפלר, הקשרים היו הראשונים להגיע ולהתחיל בהקמות. פתאום הם הבחינו בחיילים ירדנים על הגג. הקשרים היו אלו שתפעלו את האירוע והעבירו את הירדנים לרוקפלר. השנייה, כאשר אורני וסמל רכב בפלוגה (גורי) יצאו לנסיעה מסוכנת מאוד באמצע הלילה ונתקלו בחייל ירדני. יכולתו של הנהג לכוון דרך שמשת הרכב אל אותו חייל ירדני היא זו שהצילה אותם (משום שלאורני היה מעצור בנשק).

על הכושר הגבוה שנדרש מחיילי הפלח"ק הרחבנו גם בפרק הראשון, תחת הסעיף "הקמת החטיבה והפלח"ק". נקודה נוספת שלמדנו היא חשיבות רוח המפקד, וההשפעה הרבה שלו על התנהלות הכוח שתחתיו. שמענו את מפי אורני על מפקדו- מוטה גור, ושמענו את זה מאריק אכמון לגבי אורני ודודו כעומדים בראש פלוגת הקשר. כמפקדים אנו צריכים לדעת לדרוש מחיילינו תמיד את הטוב ביותר, אנחנו צריכים לדעת להקשיב להם ולהכיר אותם, ולדעת להטמיע בהם את הערכים החשובים בעינינו- מקצועיות, שליחות, רעות וכו'...

6.4 השוואה בין העבר להווה

תחום השו"ב:

כיום

צה"ל עובד כיום עם מערכת טכנולוגית שנקראת צי"ד - צבא יבשה דיגיטלי. מערכת זו, שהינה מוצפנת, מקיפה (כוללת את הנתונים השונים הנוגעים לכלי/ כוח) ומתקדמת מאוד, מאפשרת שליטה ובקרה על כל הכוחות הפועלים בשטח מסוים באמצעות מחשב שנמצא צמוד למפקד (בצורה רכובה- בכלי, בצורה רגלית- כערכה נישאת). בעזרת המערכת ניתן להתעדכן כל הזמן במיקום ומצב הכוחות, באיתורי אויב שמוזנים ע"י כל אחד מן הכוחות וכו'... כמו כן, באמצעות המערכת יכול המפקד לחלק משימות לכוחות השונים שתחתיו ולהתעדכן ב'סטטוס הביצוע' של המשימות שנתן. חשוב לציין שמערכת זו אינה מהווה תחליף לקשר הרדיו- הדיבור, אלא תוספת.

האזנות ברזל ותפר :

כיום

האזנות ברזל הן רשתות להן הכוח חייב להאזין כל הזמן. כיום כל כוח חייב שיהיו לו ההאזנות ברזל לערוץ חירום כללי, והאזנות תפר- האזנה לרשת של כוח הפועל בגזרה הסמוכה.

במלחמת ששת הימים לא נעשו האזנות תפר. גם כשניסו, לא הצליחו ליצור קשר עם חטיבה 10, שפעלה בגזרה הסמוכה מצפון. הייתה האזנת ברזל לערוץ חירום חש"ן (רשת שהייתה קיימת גם במלחמת של"ג, אך כבר לא קיימת כיום), ואף נעשה בה שימוש לקראת סיום המלחמה.

רשתות רדיו ברמת החטיבה :

כיום

בחפ"ק המח"ט כיום ישנן האזנות לרשתות הבאות :

1. מבצעים א' אוגדה
2. חירום כללי

בחפ"ק המח"ט של מוטה גור, בששת הימים היו האזנות לרשתות הבאות :

1. מבצעים חטיבה

3. מבצעים א' חטיבה	2. מבצעים פיקוד
4. מבצעים ב' חטיבה	3. מודיעין פיקוד
5. מנו"ח	4. סיוע אווירי
6. אויר אוגדה	5. חירום חש"ן
7. מודיעין אוגדה	יכולת ירידה לגדודים וכניסה לרשתות
8. ניהול אש אוגדה	
9. מודיעין חטיבה	
10. ניהול אש חטיבה	
11. רפואה חטיבה	
12. רפואה אוגדה	
13. סיוע אווירי	

קשר עם ארטילריה :

במלחמת ששת הימים

הקשר עם הארטילריה במלחמת ששת הימים נעשה ברשת של גדוד המרגמות המסייע. מג"ד המרגמות חבר לחפ"ק החטיבה המתמרנת, והיה "איש הקשר" עם התותחנים. המס"ח האזין במ"ק 9 לגדודים שלו. כשהמס"ח הולך לטווח, הוא לוקח איתו קשר/קצין נוסף שעליו מכשיר המאזין לרשת החטיבתית (המתמרנת), ע"מ ליצור את הקשר בין התותחנים לבין הכוח המסתייע.

הטעות ברוקפלו, במלחמת ששת הימים הייתה, שטיווח הארטילריה נעשה ללא קשר מקביל עם החטיבה, ולכן לא הייתה דרך להודיע למס"ח שחלק מהמרגמות שלו נופלות על כוחותינו.

כיום

באחריות סוללת התותחנים ליצור קשר עם הגדוד לו היא מסייעת. בכל גדוד כיום ישנו קש"א- קצין שיתוף ארטילרי. תפקידו הוא לעלות ברשת הסוללה המסייעת, רשת שנקראת 'בקרת אש', ושם להעביר מטרות ופקודות אש. הקש"א הינו חלק מהגדוד המסתייע, והוא יוצר קשר עם הסוללה אותה מקצה לו המס"ח- מפקד סיוע חטיבתי. המס"ח יושב בחטיבה המתמרנת, ונמצא בקשר מתמיד עם אגד התותחנים המוקצה לחטיבה. ע"פ הצורך בגדודים הוא מצוות גדוד לסוללה. הפנייה למס"ח נעשית ברשת 'ניהול אש', וממנה הוא מפנה כל גדוד לרשת ה'בקרת אש' של הסוללה המוקצה לו (ישנן כמה רשתות 'בקרת אש').

הצפנה :

במלחמת ששת הימים

ההצפנה בתקופת ששת הימים התחלקה לשתיים :

1. הצפנה מכאנית - ע"י מכשיר שנקרא טלפרינטר מוצפן, שהיה קיים ברמת החטיבה, והיה ממוקם בתק"ש כ"ס שהתקדם עם החפ"ק. הטלפרינטר

כיום

מהות הנושא הזה לא מאפשרת כמובן לפרט יותר מידי. ההצפנה כיום נעשית באופן מכני, ע"י 'מצפינים' שהינם מחשבים שיוודעים להמיר רצף מידע גלוי לרצף מידע שאינו ניתן לפענוח למי שאין את אותו המצפין, עם

שימש לדיווח לרמה ממונה, והופעל ע"י אלחוטן מנוסה שעבר קורס כ"ס.

2. הצפנה "אנושית" - ע"י החייל המשדר והקולט, באמצעות מין 'ספר תשבצים'. ההצפנה באמצעות 'התשבצים' נקראה 'מלקוד שחור' - בשריון, ו'מלקוד ירוק' - בחי"ר. לכל קשר היה את חוברת התשבצים הרלוונטית, ובעזרתה הוא חישב למה משנים כל אות. כך הוא שינה את המסר שהוא רצה לשדר, ושידר אותו כבר לאחר השינוי. בקליטה נעשה כמובן התהליך ההפוך - נקלט מסר כשהוא מוצפן, והקשר שקלט את המסר היה צריך לפענח אותו בעזרת חוברת התשבצים.

דרך אחרת להצפנת מידע, ברמה החטיבתית, נקראה "שיטה 1". כדי להשתמש בדרך זו היה צורך במין לוח מתכת שבתוכו אתה מעביר את הדף עם המסר הכתוב אותו אתה רוצה לשדר בע"פ. לוח הברזל היה בנוי כטבלה, וכנגד כל אות הייתה אות/רצף אותיות אחרות. השידור נעשה בחמישיות של אותיות, כדי שהקולט יצליח לכתוב, להעביר את המסר הכתוב המוצפן בלוח המתכת. לוחות המתכת הנ"ל התעקם פעמים רבות תוך כדי לחימה, וכך דרך ההצפנה הזו הייתה לרוב לא רלוונטית.

ההוראה הייתה שכל מידע ברשת הקשר צריך להיות מוצפן. בפועל, לא נעשה שום שימוש בהצפנה האנושית משום שזו הייתה איטית ומסובכת מאוד, דרשה ריכוז ופנאי, והפכה את השידורים לכמעט לא יעילים.

אותו מפתח הצפנה. מפתחות ההצפנה כיום הם בעצמם סוג של קובץ מחשב, ולא משהו פיזי. כל מה שעלינו לעשות כדי לשדר בצורה מוצפנת הוא לדאוג שהמצפין שברשותנו מוטען שבמפתח ההצפנה המתאים (תלוי במספר פרמטרים). ללא מכשור מתאים לא נוכל כיום לשדר/לקלוט בצורה מוצפנת. ברמת החטיבה כל הרשתות הן מוצפנות.

סיכום

בבואנו לסכם את העבודה, ננסה להעלות על הכתב את מה שלמדנו והבנו בחודשים האחרונים. נפגשנו עם מפקדים לשעבר בחטיבה, עם האנשים שהיו קרובים ביותר למח"ט בזמן אמת. הסיפורים שלהם, יחד עם הספר "הר בית בידינו" אפשרו לנו להבין את הלבטים, הדילמות והשיקולים שהרכיבו את המערכה

המפורסמת על ירושלים. מה שבעיקר נגע אלינו, היו כמובן האתגרים שעמדו בפני אנשי הקשר בחטיבה, והפתרונות והדרכים בהן הצליחו לעשות את המוטל עליהם לאורך כל הלחימה. בנוסף, מעניין היה ללמוד על תהליכי הקמת החטיבה, ולגבינו- הפלח"ק. עם תחילת החשיפה שלנו לנושא, התמלאנו התלהבות ורעיונות שיכולים היו להספיק לעשר עבודות נוספות; איך מתנהלת לוגיסטיקת התקשוב מאחורי הקלעים של לחימה כזו, בה משנים את גזרת, מתווה וצורת הלחימה פתאום? איך נתפסו אנשי הקשר בעיני הלוחמים והגורמים האחרים בחטיבה, אז והיום? מה השינויים בתו"ל ובטכנולוגיה- מבחינת קשר- לגבי צניחה מבצעית, שנעשו עם השנים? ועוד שאלות רבות... בסופו של דבר, הזמן המועט שהצלחנו לפנות במהלך ההשלמה האינטנסיבית, הספיק בקושי לסקירה הכללית שערכנו בנוגע להתנהלות הפלח"ק כיחידה חטיבתית, ולהתנהלות הקשר"ח כקצין מטה ויועץ הצמוד למח"ט. כידוע, נכתב כבר לא מעט על חטיבה 55 במלחמת ששת הימים. אנו מקווים שתרגמו גם אנחנו מעט לתיעוד והנצחת קורות החטיבה, בכך שהעלנו על הכתב את סיפוריהם של המנחים שלנו- עזרא אורני ודודו פירסט, ואת הראיון עם אריק אכמון. לשלושה פרקים בעבודה: "הגיוס וההתארגנות", "הצניחה שלא הייתה", ו- "סוף המלחמה", כמעט ולא מצאנו חומר כתוב, ואנחנו מקווים שהמידע שאספנו והעלינו על הכתב יעזור לאחרים בעתיד.

החידוש שבעבודתנו הוא כמובן בכל הנוגע לקשר. המידע הכתוב היחיד שהיה בנושא למיטב ידיעתנו הוא הסיכום שנכתב מיד בתום המלחמה ע"י אורני ודודו- ואבד.

נהנינו מאוד מהכנת העבודה. במהלכה נחשפנו להרבה אנשים רמי דרגות ששיתפו איתנו פעולה בשמחה והרבה נועם. נחשפנו לנושא שכולו התרחש בעבר, אך למדנו ממנו על ההתנהלות הנדרשת מאיתנו כקציני קשר כיום;

- על הדרישות והסטנדרטים הגבוהים שעלינו להנחיל במחלקה שלנו, לא רק מבחינה מקצועית- קשר, אלא גם מבחינה אג"מית וחיילית.
- על ההבנה והנכונות לייצר קשר ורשתות גם בזמנים קצרים מאוד ובתנאים מאתגרים עד בלתי אפשריים.
- על חלוקת העבודה ויחסי הכבוד והרעות שחשוב שיהיו בין בעלי התפקידים השונים במחלקה.
- על חשיבות היחס לחיילים וההיכרות איתם.
- על היות קצין הקשר חלק מהותי וחשוב בחפ"ק המפקד, ואף האחראי עליו.
- על השליחות והערכיות הדרושים מאיתנו כקצינים מובילים בגדוד/ חטיבה.

ברור לנו כי החיבור שלנו לנושא, ההתלהבות והעניין הרב שגלינו, נבעו במידה רבה מאוד מההובלה של המנחים שלנו. אורני ודודו נתנו לנו את ההרגשה שעוד יותר משזו הנחייה, זו עבודה משותפת שלהם איתנו. הם ביררו איתנו, והפנו אותנו למקורות ואנשים אחרים. הם היו חלק משמעותי מחיינו בחודשים האחרונים, וכל פגישה/ שיחה איתם מילאה אותנו במוטיבציה וכוחות- לא רק לעבודת המורשת, אלא לשירות משמעותי בצבא בכלל. אנחנו רוצים לנצל את ההזדמנות ולהודות להם מעל דפים אלו על כל הנ"ל.

דרך ההנחיה המשותפת של אורני ודודו, זכינו לראות דוגמה אידיאלית ליחסי עבודה בין מפקד לסגן. במיוחד בשבילנו, כקציני קשר בעידן בו ברוב מחלקות הקשר בגדודים ישנם שני קציני קשר- קשר"ג וס.קשר"ג, הדוגמה

שהם נתנו לנו הייתה הלמידה הטובה ביותר בשבילנו לשיתוף פעולה יעיל ומוצלח שמביא, כפי שנוכחנו מהעבר, לביצוע המשימה בהצלחה.

בהשלמה חונכנו שהקשר הוא כמו נשימה: כשהכל עובד כמו שצריך- לא מרגישים אותו. שמים לב אלינו רק אם בטעות משהו לא עובד טוב. מהעבודה הזו הבנו שוב שזה נכון, אך למדנו שאין זה אומר שאנשי הקשר אינם מורגשים- הם מורגשים מאוד, מעצם האישיות שלהם. הם אומנם מייצרים 'שקט' למפקד והוא לא מרגיש את עבודתם הקשה, אבל הוא מרגיש אותם ומעריך אותם בשל הערכיות שלהם, וממשקלם הסגולי כבני אדם וקצינים מובילים.

אנחנו מקווים שהעבודה עניינה אתכם- הקוראים.

אנחנו מקווים שנצליח ליישם את הערכים והלקחים שלמדנו בתפקידנו כקציני קשר בעתיד הקרוב.

שי סודרי
שחר מזרחי
אביגיל אילן
אסף קלי

ביבליוגרפיה

חומרים כתובים :

1. מוטח גור: "הר הבית בידינו!", הוצאת "מערכות" צבא הגנה לישראל, משרד הבטחון- הוצאה לאור, תשרי תשל"ד, אוקטובר 1973.

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"

2. אל"מ במיל' יוסי לנגוצקי (מפקד הסיירת הירושלמית במלחמת ששת הימים): "מצגת ששת הימים", אוקטובר 2009. ניתן למצוא ברשת הצהלנט.
3. אריק אכמון: "חטיבה 55 בקרב לשחרור ירושלים", קובץ שניתן לנו ע"י הכותב. ניתן למצוא ברשת הצהלנט.
4. אל"מ אברהם אילון, סא"ל דב גפני, סרן שמואל שמואלביץ, סגן נעמי קצנברגר, ממ"ק רבקה כהנא: "מלחמת ששת הימים, המערכה בזירה המצרית", אג"מ/מה"ד היסטוריה, דצמבר 1971.

אתרי אינטרנט:

5. אתר גבעת התחמושת.
6. אתר וויקפדיה, בערך: "מלחמת ששת הימים".

ראיונות ומיילים:

1. סא"ל במיל' עזרא אורני. מנחה העבודה, היה קשר"ח 55 במלחמת ששת הימים.
2. סא"ל במיל' דודו פירסט. מנחה העבודה, היה ס. קשר"ח 55 במלחמת ששת הימים.
3. אל"מ במיל' אריק אכמון, היה קמ"ן החטיבה במלחמת ששת הימים.
4. מרכז המורשת לחיל הקשר והתקשוב ביהוד.
5. גולן משלי, קמב"ץ פלח"ק של חטיבה 35.
7. אשר קלוש. קשר בחפ"ק החטיבה בששת הימים.
8. ישראל ארגמן. קשר בחפ"ק החטיבה בששת הימים.

נספחים

8. נספח א': מרשם רדיו חטיבתי.
9. נספח ב': עץ מבנה הפלח"ק.
10. נספח ג': ראיון עם אריק אכמון.

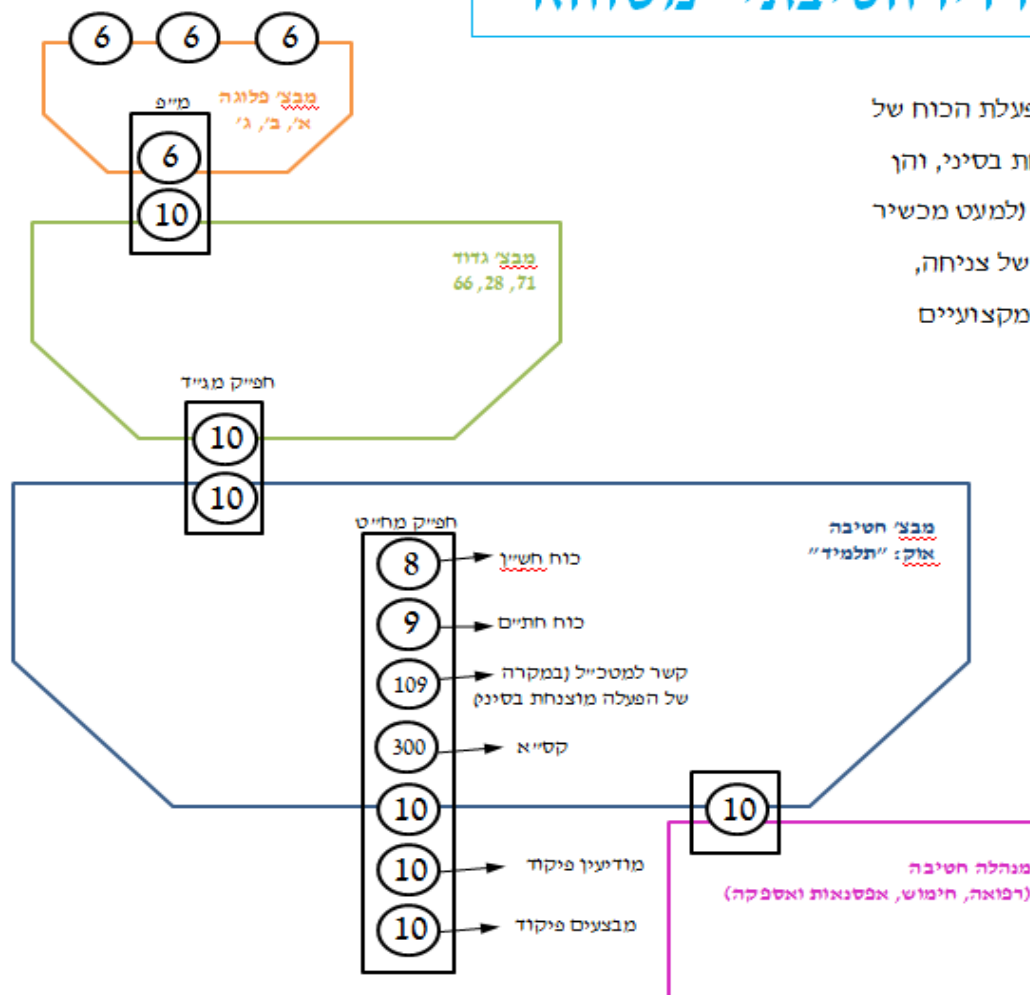

11. נספח ד': תמליל הפגישות עם המנחים ביהוד.
12. נספח ה': סיפורו של אשר קלוש.
13. נספח ו': סיכום ביקורו של עזרא אורני בתרגלי "אסף"- תרגול מערכות שו"ב- של ההשלמה הקרבית בבה"ד 7.
14. נספח ז': תמונות

נספח א': מרשם רדיו

מרשם רדיו חטיבתי - משוחזר

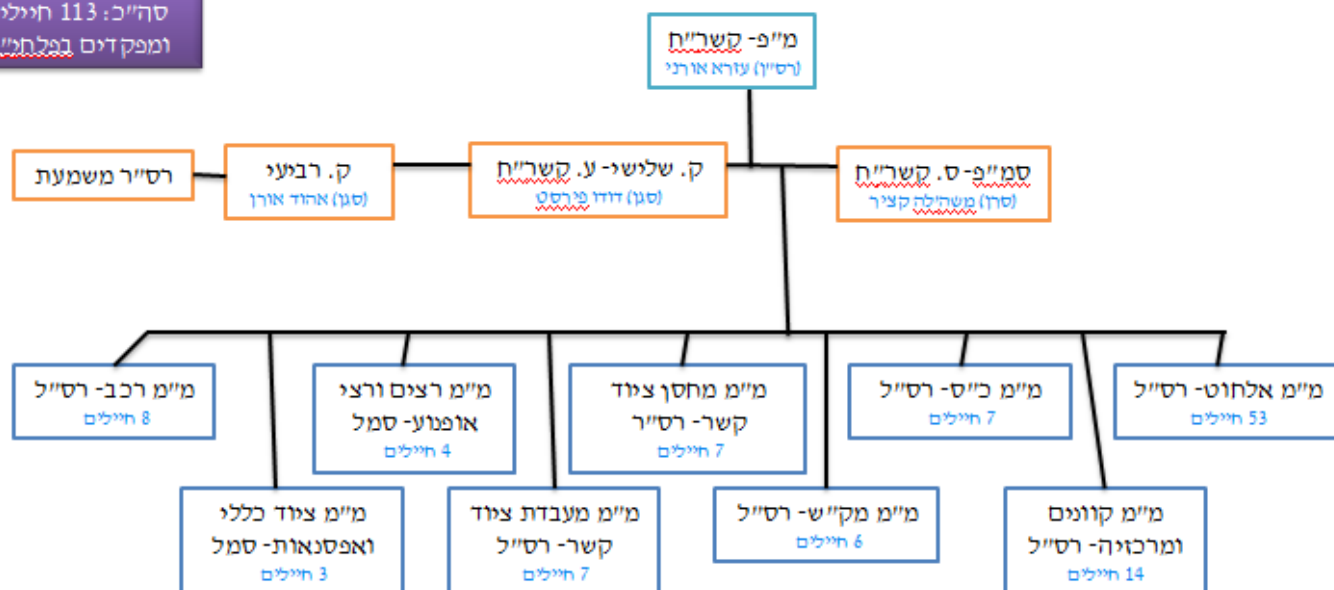

תרשים הרדיו הזה מתאים להפעלת הכוח של החטיבה הן בתוכנית המוצנחת בסיני, והן בלחימה שהתרחשה בירושלים (למעט מכשיר ה-109 ששימש רק במקרה של צניחה, ושימשו את כל הקצינים המקצועיים במפח"ט).

נספח ב': עץ מבנה הפלח"ק

עץ מבנה הפלח"ק

סה"כ: 113 חיילים
ומפקדים בפלח"ק

רכבים בפלח"ק

שם הרכב	יעוד	סוג	מקור	כיסוי	כמות	נהג
גי"פ מ"פ	רכב מ"פ	פולסוואגו דבל קבינה	יר"מ	אזרחי	1	נהג יעודי
רק"ש 110	קשר ת"ג מ"ק 193 וטלפרינטר	קומנדקאר X66	צה"ל	סיסוי ברזנט	1	אלחוטן נהג
רק"ש 120	קשר ת"ג מ"ק 194	משאית X66	צה"ל	ארגז סוגר יעודי	1	אלחוטן נהג
תק"ש כ"ס	ציוד כ"ס	קומנדקאר X44	צה"ל	תיבה על רכב	1	צפן נהג
מחסן ציוד קשר	משאית סגורה למחסן ציוד קשר	משאית תנובה	יר"מ	ארגז סוגר יעודי	1	נהג יעודי
מחסן ציוד כללי ואפסנאות	משאית סגורה למחסן ציוד כללי ואפסנאות	משאית תנובה	יר"מ	ארגז סוגר יעודי	1	נהג יעודי
זחל"מ קוונים	זחל"מ מחלקת הקוונים	זחל"מ צה"לי	צה"ל	פתוח	1	קוון נהג
					סה"כ: 7	

נספח ג': תמליל ראיון עם אל"מ במיל' אריק אכמון

יום רביעי 5/6/2013

מהקלטה :

"כל מה שאני אומר הוא לציטוט וייחוס."

"לקח שלושה חודשים לעשות תחקיר עומק על כל המלחמה שהייתה בלגן אחד גדול. היו הרבה שאלות גם אתיות וגם מוסריות, אבל התוצאה הייתה מלחמה שהתחילה מתחת לסף המותר מבחינת זמן לנוהל קרב. נוהל קרב היה צריך להיות יממה וחצי, והוא היה... תוכנן ע"פ הפקודה לעשר שעות, ואח"כ קיבלנו הארכה לעוד שעתיים. הפקודה הייתה בשתיים אחר הצהריים לפני 46 שנה, ופריצת הקו העירוני הייתה בשתיים בלילה, אור ליום שלישי, ב-6 לחודש.

...

היו בירושלים שני שטחים מפורזים: 1. הר הצופים - 180-200 חיליים שהתחלפו כל חודש - זו הייתה השיירה וזה רלוונטי למה שנדבר בהמשך. כל חודש היה חילוף השיירה. הם היו מחופשים לשוטרים, השיירה היו משוריינים ישנים ממלחמת השחרור, שפעם בחודש היו עוברים ממעבר מנדלבאום, איפה שהמצבה של הגדוד שלחם בדרך שכם. מעבר מנדלבאום היה המעבר היחידי בו היה קשר בין ישראל לירדן ושם ישבה וועדת שביתת הנשק.

חטיבה עשר הייתה מיועדת לעשות את העיקוף מהמקום בו נמצאת היום מבשרת ירושלים, זה היה מוצב אימתני של הצבא הירדני, והם היו צריכים לכבוש אותו, מקביל לאיפה שהיום נמצא הר-אדר, ולהתחיל משם לפרוץ את הגבול הירדני בחמישה מקומות: 1. ע"י מעלה החמישה-הר אדר, 2. איפה שנמצאת מבשרת ציון לכיוון נבי-סמואל, 3. למטה בוואדי, איפה שעובר עכשיו כביש המנהרות, מתחת לירושלים - הכביש החדש, שם היה הציר השלישי שהיה צריך לעלות ישר לתל אל-פול. תל אל-פול היה השטח החיוני ששלט על כל הרכס לכיוון צפון ולכיוון דרום - מעל הגבעה הצרפתית ומעל הדסה והר הצופים. הם היו צריכים להתחבר להר הצופים, זה היה ליום הראשון."

- הם היו צריכים להתחבר להר הצופים?

"לא, לא, אנחנו היינו צריכים. בתכנון היינו צריכים להיפגש; אנחנו מכיוון מערב למזרח, והם מכיוון צפון ודרום. להיפגש בהר הצופים. המשימה הראשונה של שתי החטיבות; חטיבה עשר הממוכנת - שני גדודי טנקים ושני גדודי זחל"מים (מין רכב ממלחמת העולם הראשונה, שהיה הרכב המרכזי של הצבא האמריקאי במלחמת העולם השנייה. שצה"ל רכש עודפים שלו לקראת הקמתו. וזה היה הכלי המרכזי של צה"ל עד מלחמת יום כיפור. הזחל"מ מקדימה זה מכונית ומאחורה זה על זחלים. קחו בחשבון שאין לזה הגה הידראולי, זחל"מים זרקו לנו את השאריות של פיקוד מרכז...) לנו לא היה כלום, לנו היו אוטובוסים. זרקו לנו את השאריות... בימים ההם לצנחנים היו שתי רגליים חזקות, ואוטובוסים. כמה ג'יפים וכמה קומנדרים."

- אנחנו הבנו שהיו הרבה רכבים אזרחיים שגויסו.

"רכבים אזרחיים היו... עד היום זה ככה: אין לצה"ל מספיק כלי רכב כדי לנייד את כל הסד"כ שלו, בעיקר את סד"כ המילואים. סד"כ המילואים מתבסס על חיה שנקראת יר"מ- יחידת רכב מילואים, שהיא כולה רכב מגויס אזרחי. ויחידות המילואים קיבלו רק רכב מיר"מ. התאמה בין הרכב למשימה הייתה כמעט בלתי אפשרית. קיבלת רכב תנובה... קיבלת מה ש..."

מהמחברת:

- כיום החיל שלנו יודע לספק למפקדים מערכות שו"ב (שליטה ובקרה) מתקדמות מאוד. איך התנהלה השליטה בלחימה שלכם?

השו"ב היה פרמיטבי מאוד מצד המכשור, אבל היה בשיאו מצד התו"ל. מ"ק 6 בדרי"כ לא עבד, מ"ק 12 היה מאוד בעייתי. בשל המכשור הבעייתי, השליטה ובקרה לא הסתמכה על טכנולוגיה כמו היום, אלא על מנהיגות וניסיון. השליטה נעשתה ע"י דיווחים ברדיו כל הזמן, בלי הצפנות וכו'... למזלנו לירדנים לא היו יכולות האזנה וחסימה וכו'...

- האם אתה חושב שהעובדה שכיום ישנן מערכות שו"ב טכנולוגיות מתקדמות כ"כ, יוצרת מצב שהמפקדים הם יותר "ראש קטן"? האם נוצר מצב של מפקדים איכותיים פחות במבחינה אישיותית, שכן הדרישות מהן הן (אולי) נמוכות יותר?

המערכות כיום יכולות להיות כלי עזר שמכפיל ומרבע את יכולות הפיקוד, כל עוד לא משתעבדים להן. צריך לדעת ולהשכיל להשתמש בהן, מבלי להיות תלויים בהן. הכל יחסי – אם לא משתעבדים אליהן, מערכות השו"ב החדשות מגדילות מאוד את יכולת המפקד.

- כמי שהיה צמוד למוטה גור, תוכל לספר איך הוא ניהל את השליטה בכוח באמצעות הקשר?

מוטה הוא לא 'מח"ט שריון' – הוא לא פיקד מהמיקרופון, הוא לא האמין בפיקוד מהמיקרופון. בחי"ר זה בלתי אפשרי לנהל רשת קשר ולחימה במקביל. למוטה היו שני קציני מטה בכירים – עמוס (ק. אג"מ) ניהל את הרשת החטיבתית, ואני (אריק, הקמ"ן) את הרשת מול הפיקוד. אנחנו היינו משני צדדיו של מוטה, והחזקנו את המיקרופונים של הרשתות האלו. זה היה השו"ב. אנחנו האזנו לרשתות, וכשמצאנו לנכון העברנו את הנושא מרשת הקשר בע"פ אל המח"ט.

- איך נתפסו חיילי הפלח"ק בחטיבה? מה חשבו עליהם?

אנשי הקשר היו העניינים של החטיבה – דיווחי קשר אמינים הם הנתב הקריטי לקבלת תמונה של שדה הקרב. אני (אריק) וק. האג"מ ידענו מאוד להעריך את זה שיש לנו אנשי קשר ופלוגה (פלח"ק) אדירה. הדרך בה נתפסה המחלקה ורמתה הגבוהה הם הרבה מאוד בשל עבודתו של אורני וקציני הקשר האחרים כעומדים בראשה. כהיסטוריון החטיבה ואחד שהשקיע ועסק רבות בנייתו וחקירת המלחמה הזו ואחרות, אני אומר לכם: הדבר היחידי שאמיתי במלחמה הן רשתות הקשר. הדבר האמין היחיד עליו אפשר להסתמך בנייתו אח"כ הוא הקלטות הקשר, ובהן נעשה שימוש ותחקור הלמידה.

- כיצד התנהל הקשר שלך מול הפיקוד?

הייתה לנו מה שכונה אז: "רשת אריק- אריק"- אריק אכמון מול אריק רגב, ק. אג"מ של הפיקוד. זו הייתה רשת "פרטית" של מודיעין פיקוד אותה ניהל הסגן הקמ"ן, ודרכה נעשה הקשר בינו ובין הפיקוד.

- תוכל להסביר לנו איך התנהל נוהל הקרב הקצר כ"כ מרגע שינוי המשימה, כשקיבלתם את הפקודה לעבור לפעילות תחת פיקוד מרכז, וקיבלתם מהם את המשימה?

10 שעות זהו זמן בלתי אפשרי לנוהל קרב חטיבתי. ללחימה בשטח בנוי, ועוד יותר מכך- ירושלים; עם הקו העירוני האימתני, עם כל הרגישות שלה, דרוש נוהל קרב של לפחות 72 שעות. נוהל הקרב ללחימה בשטח עירוני צריך להסתיים במודל ובתרגולות. אנחנו קיבלנו מהפיקוד 10 שעות. בהמשך, בירושלים, קיבלנו עוד הארכה של שעותיים.

הגענו ללחימה, שהייתה בעצם תרגיל ההקמה של החטיבה, עם מפקדה מתורגלת ומתפקדת היטב. גם רמת הגדודים הייתה גבוהה.

נוהל הקרב הקצר, תוך 12 שעות בלבד, התאפשר משתי סיבות:

3. הדמיון בין הלחימה הזו- "קרב התקלות" בירושלים, לבין הלחימה אליה הורגלנו ואליה התכוננו- לחימה של צנחנים שצונחים ישר אל מול פני האויב, (בלי יותר מידי מודיעין), אל שטח שונה וחדש.

4. בגלל התרגולות של המפקדה, והכשירות הגבוהה של הגדודים; גדוד 28 היה ותיק ומנוסה, על אף שלא עבר אימון במסגרת הקמת החטיבה, והמפקדה והגדודים האחרים אומנו בצורה יסודית בחודשים שבין הקמת החטיבה ובין המלחמה.

מרגע בו הפיקוד הודיע שאנחנו הולכים "להציל את הר הצופים", מוטה הפעיל את המטה ע"פ התרגולים, ועסק בבחירת 'נתיב קריטי'- על איזה חלקים בנוה"ק אסור לוותר, ואיפה הוא יכול להסתמך על המפקדים והחיילים שיפעלו ע"פ התרגולות והנהלים.

בדרך מרמלה (מפקדת הפיקוד) ועד לרחוב צפניה בירושלים נעשה התכנון הראשוני:

לקחנו תצ"א גדלה ומפה, ופוטוסטרט [= אורתופוטו], ואת הידע של מוטה כירושלמי, והתחלנו לתכנן את ההתקפה שלנו.

פה התערבה 'השכינה'-

ביום שישי שלפני המלחמה [2.6.67] סיימנו את התכנון המפורט של הצניחה באל-עריש. נפגשנו (מוטה ואריק) במפח"ט בהר-טוב (ליד בית-שמש, נוחם), ומוטה אמר לי שכל הצבא מדבר על זה שהמלחמה תתחיל מחילוף השיירה להר- הצופים. הוא אמר: "בוא נעלה לירושלים, נראה מה קורה שם. סתם כי ממלא אין לנו מה לעשות בשבת..."

עלינו (רק מוטה ואריק) לירושלים, למפקדת החטיבות הירושלמיות. נפגשנו עם המח"טים (של החטיבה הלוחמת והחטיבה המרחבית), ועל כוס תה דיברנו איתם וקיבלנו מהם רקע על השיירה ונתונים כלליים. ישבנו בערך שעותיים, ובסוף מוטה הציע שנקפוץ להסתכל באזור [אזור מעבר השיירה- הקו העירוני באזור מעבר מנדלבאום]. ורדי- מח"ט החטיבה המרחבית הצטרף אלינו, ונסענו, ישבנו בגן אברמוב- בין שמואל הנביא לבית ישראל החדשה, על קו התפר.

למעשה, זה היה בדיוק מול הציר בו פרץ גדוד 71 בוואדי ג'וז.
המכשול הירדני כלל שורה ארוכה של בונקרים ותעלות קשר, בתים מבוצרים, לפנייהם שטח ההפקר שהיה
שדות מוקשים, ולפניהם ארבע-חמש גדרות טייל. לפני כל זה היו אין סוף קוצים שהצטברו במהלך השנים.
ורדי סיפר מה התוכניות וההערכות שלהם למקרה של חטיפת השיירה. מוטה ואני החלטנו לעשות שיחת תכנון
וירטואלית- בע"פ- של מה בדעתו לעשות במקרה ונגיע להילחם בגזרה.

נספח ד': תמליל הפגישה הראשונה עם אורני ודודו במרמ"ק ביהוד

"...בוא ניכנס רגע למה שבעצם קרה בירושלים."

- עצרנו כשחיפשתם את קצין הקשר הפיקודי.

"כן. יבלו ואני הגענו לאוולניה דה-רוטשילד, שם מצאנו את מערכת הקשר הפיקודית. אני לא זוכר עם מי בדיוק
נפגשנו שם. קיבלנו, והלכנו לחפש את החטיבה. מפקדת החטיבה הגיעה לבית איזה-שהוא, סתם בית מגורים,

ברחוב שמואל הנביא שהיה הרחוב המזרחי ביותר מול שטח ההפקר של הוואדי של שיח' ג'ראח. היו בתים בצד המערבי של הכביש, ובצד המזרחי כבר לא היו בתים, והחיל שטח ההפקר- הייתה מין גדר מסכנה כזו, שלא הייתה בעיה לעבור אותה- זו לא הייתה גדר רצינית נגד צבא, זו הייתה גדר שילדים לא יעברו, אבל כל אחד היה יכול לעבור אותה. נכנסו, אני (אורני) בשלב הזה לא הייתי שם, ודודו היה עם הפלוגה, ז"א הוא רק בא יותר מאוחר. קבעו שזה יהיה מפקדת החטיבה כי זה היה פחות או יותר באמצע הרחוב. דודו: נדמה לי 21 זה היה. אורני: לא זוכר את מס' הבית המדויק, אולי זה רשום באחד הספרים. בדקו שיש עליה לגג, מדרגות עולות עד למעלה, וראו שכן. זה היה בית של ארבע- חמש קומות, בית עתיק, לא משוכלל. השכונות האלו היו שכונות עוני. העשירים גרו ברחביה, גרו בטלביה, כאלה שהשיגו לעצמם בתים ערביים ישנים... שם גרו באמת רק עניים מרודים. שיכוני פגי, בדיוק, שמעל שכונת הבוכרים, כל מה שמול ממש בית ספר לשוטרים, שם גרו באמת רק עניים מרודים. שיכוני פגי, בדיוק, הרכבות הענקיות האלה. עכשיו, אני לא זוכר איך מצאנו את הבית אבל בשלב הזה קיימו חלק מנוהל הקרב בלי קצין הקשר. ז"א- התמקדו, בעצם, היה צריך לדחוס 24 שעות לתוך 3 שעות. כי כבר הגיעו התמקמו וזה, ואמרו ש"שעת ה-ש' בשתיים. אני הגעתי כשבעצם כבר הייתה פקודה, והצטרפתי לחטיבה..."

- רגע, למה לא היית איתם מלכתחילה?

"כי הייתי בפיקוד. הלכתי לקבל הוראות קשר בפיקוד, והגענו בנפרד, כל אחד בא בדרך אחרת. אני הגעתי לפני תשע בערב, אבל הגעתי, לא הייתי שותף לקבוצת התכנון- יכש"ש: ידיעות (קמ"ן), כוונה (מפקד, הגדרת המשימה במשפט שהוא לא יותר משתי שורות), שיטה (אג"מ, כוחותינו), מנהלה (ק). האפסנאות החטיבתי או קצין המנהלה אח"כ), ובסוף השליטה- זה כמובן שליטה של הכוחות.

על הגג של אותו בניין פרסנו את החפ"ק כאשר בעצם מוטה עמד במרכז הגג, היה גג עם מעקה של ככה מטר ועשרה/ מטר עשרים, האלחוטנים כולם התיישבו מסביב לגג, נשענים על המעקה, והתחלנו לנהל את המלחמה. דודו: ישבו שם גם מטה סמח"ט וגם מטה מח"ט. אורני: כולם. בעצם כל מי שמפלוגת הקשר היה פעיל במלחמה היה על הגג הזה."

- הגג היה חשוף?

"כן. לגמרי, בטח"

- ולא חששתם שאם מורידים את הגג הלכה כל החטיבה?

דודו: "לא חששנו אבל בסוף... אורני: לא חששנו, באיזה שהיא דרך מסתורית... מאמר מוסגר- במלחמת יום הכיפורים אנחנו איתרנו שהתותחנים המצריים מכוונים לפי שידורי הרדיו שלנו, ובכל פעם שלחצנו על המע"ד, אתם יודעים ב- VRC יש פשט כזה... נדלקת נורה צהובה וכשעוזבים את המע"ד שומעים פשט כזה. אז בכל פעם ששמענו את הפשט הזה ידענו שתיכף יפלו עלינו פגזים. אז במלחמת ששת הימים, אני לא חושב שהם עשו את זה, אבל באיזה שהיא דרך מסתורית פגע פגז במעקה שמתחתיו ישבו שני אלחוטנים, ביניהם אבנר מאירי דודו: היו שם גם אלי לנדאו, יורם לשם ואני ישבתי שם. אורני: פגע פגז, הפיל חלק מה... זה קיר בלוקים

פרימיטיבי כזה, הוא סה"כ נועד שאנשים לא יפלו. הוא הפיל חלק מהקיר, הבלוקים האלה שנשברו מהפגיעה הישירה נפלו על מאירי ולשם. מאירי בחור כזה ממושקף ... תמיד נראה לא בדיוק צנחן הירואי... אז לו הייתה שריטה כזו בעין. יותר מאוחר, ברוקפלר היה לנו הרוג אחד שלנו- יוסי שוורצברג שהניירות שלו נמצאים פה. עכשיו, אני לא חושב שחשבנו שהולכים לפגוע בחפ"ק ו... בניגוד לתפיסה שלנו כחטיבת צנחנים. השאלה היא טובה, האבל זה לא עלה.

משם ניהלנו את הקרב כאשר פה אני לא הולך עכשיו לעשות לכם את הפירוט, אבל שלושה גדודים, כל אחד קיבל חלק של גזרה. גדוד אחד זה גדוד 66, הגדוד של יוסי יפה- עבר, כבש את ביי"ס לשוטרים ומשם את גבעת התחמושת. עכשיו... גדוד 66 הלך על הצפוני, ז"א ביי"ס לשוטרים וגבעת התחמושת. שני הגדודים- 28 ו- 71, נכנסו בעצם בקו המרכזי, פחות או יותר מול החפ"ק, בשיח' ג'ראח, כאשר זה לא רחוק משער מנדלבאום, מה שהיה בעבר. הפריצה הייתה קצת צפונה משם. שני הגדודים בעצם פרצו מאותו מקום כאשר אחד הלך על הגזרה המרכזית, והשני- גדוד 28, הלך דרומה לכיוון העיר העתיקה. לא הייתה כוונה לכבוש את העיר העתיקה באותו יום, הכוונה הייתה בעצם... אני חושב שבהגדרה הכוונה הייתה להשמיד את הצבא הירדני בקו."

- למה בכלל היה חשוב גבעת התחמושת? בגלל הר הצופים?

"זו אחת השאלות אולי הכי טובות והכי נוקבות בכל המערכה על ירושלים. למה? גבעת התחמושת הייתה יעד מבוצר מאוד. בעייתי מאוד מאוד. אחרי המלחמה, אנחנו חשנו קצת תחושה של עלבון, שהיו כל מיני גיבורים שלאחר מעשה שאמרו למה לא עשיתם ככה, למה לא עשיתם ככה... השאלות הן נכונות, לא צריך לא לשאול אותן, אמרו שאפשר היה בעצם לדלג, אפשר היה לא לכבוש אותה. ישב שם גדוד ירדני; קודם כל, הם היו לוחמים טובים מאוד- נועזים, עם חינוך בריטי, ופשוט כלוחמים הם היו לוחמים מאוד טובים ונחשבים. הדבקות במטרה שלהם הייתה פנטסטית. אם היינו מוותרים ולא כובשים את הגבעה הזו, נניח עוברים מפה, עוברים משם, מוצאים איזה- שהוא פיתרון, בעצם יכול להיות מה שקרה לאחר מכן, בכיבוש העיר העתיקה. בתוך העיר העתיקה, אני קופץ יומיים קדימה, ישב גדוד נוסף של הלגיון הירדני, שכשאנחנו נכנסנו לעיר העתיקה הם כבר לא היו שם, הם פשוט ברחו. דודו: דבר כזה חוזר בכל המלחמות. במלחמת השחרור זה לטרון, במלחמת ששת הימים זה ביי"ס לשוטרים, ובמלחמת יום כיפור זו החווה הסינית. אותם מקומות שלא היה צריך להיכנס וסתם נכנסו והתכתשנו. אורני: אני לא הייתי אומר סתם, כאילו אתה אומר סתם, כאילו שזה... האמירה סתם נכנסנו, זה צורת התבטאות כזו. זה לא נכון להגיד סתם, וזה גם לא מכבד את אלו שנהרגו שם. הכוונה היא להחלטת המפקד. זו הייתה טעות, אולי אפילו שגיאה חמורה, להיכנס לשם, או להתאמץ ולכבוש את זה, כי התכתשנו ואיבדנו שם המון אנשים. לא רק הרוגים ופצועים, יש לנו לפחות מקרה אחד של הלם קרב החמור ביותר שאני ראיתי אי פעם, וראינו- במלחמת שלום הגליל ראינו הלם קרב מאוד מאוד קשה כשמטוסים של צה"ל הפציצו מטוסים שלנו. היה מקרה שם, של הלם קרב בתוך גבעת התחמושת, מקרה של קצין שפשוט נכנס להלם קרב ולא יצא ממנו. שזו גם אבדה, אבדה חמורה- כשיש קצין, שהוא מפקד, שהוא... אני לא מרבה לספר, הוא היה חבר מאוד מאוד טוב שלי ולימים הוא נשאר בחיל המודיעין, הוא הגיע לדרגה של תת אלוף. אני לא מפיץ את הסיפור, אבל זו גם אבדה. לא כמו הרוג או פצוע, עובדה שהוא התאושש אח"כ והמשיך, לא עשה מעשים קרביים, אבל המשיך והתקדם בצבא. אז אם אפשר היה לוותר על הכיבוש הזה של גבעת התחמושת, זה היה בדיעבד אולי יותר נכון. היו גם שאלות אחרות."

- זה לא רלוונטי כרגע אם אפשר היה לוותר, פשוט מעניין אותי, כשנכנסתם לשם, מה הייתה המטרה? להשמיד את הגדוד הזה? או להגיע אח"כ להר הצופים?

"המטרה הייתה להשמיד את הצבא הירדני לכל רוחב הגזרה. כאשר, לא היה טעם להתחיל להתכתש על העיר העתיקה שהיא באמת אזור סגור בפני עצמו, כאשר כל האזור הזה עדיין מוחזק ע"י כוחות ירדנים. הלך המחשבה היה, אני משער היום, בתור בן-אדם גם בוגר יותר ממה שהייתי אז, וגם בכיר יותר בכל הדרגות הגבוהות... במסגרת הצניעות שלי אני נוהג להגיד שאני תרמתי לחינוכם של כמה מגדולי המפקדים בצה"ל. זה מה שאמרתי לכם קודם על קצין הקשר- לפעמים, קצין הקשר עומד ליד המפקד וכבר מושך לו בשרוול, לוחש לו משהו באוזן, הוא לא אומר אח"כ "קצין הקשר אמר לי", הוא מתנהג כאילו הוא המציא את זה, גם זה קורה... אני בניתוח היום, של אחרי מעשה אני חושב שמה שכיוון את מוטה היה שכובשים את כל הגזרה, מצפון עד דרום. כאשר אסור לשכות, אנחנו לא היינו חטיבה יחידה. היו בגזרה החטיבה הירושלמית- חטיבה 16, נלחמה בגזרה הדרומית מהעיר העתיקה דרומה, וחטיבה 10, שהייתה חטיבת טנקים של אורי בן-ארי, עלתה דרך נבי סמואל והלכה על כל הקטע שמגבול הגזרה הצפוני שלנו, עד רמאללה. ז"א שועפט, הארמון של המלך חוסיין שם, תל אל-פול, וכל האזורים האלו. אז אנחנו לא היינו יחידים, עלו שאלות כאלו. אחד הדברים שאני תמיד אומר, גם בעבודה, גם במשפחה לילדים שלי הוא: אל תשאלו 'למה?'. השאלה למה היא גם מעצבנת, וגם אין עליה תשובות טובות. אז תמצאו דרך לנסח בצורה אחרת. אמרו: "למה לא ביקשתם סיוע אווירי?" נניח על גבעת התחמושת. "למה לא ביקשתם סיוע ארטילרי? הייתם קודם כל כותשים עם ארטילריה את גבעת התחמושת, ואחרי זה מכניסים את החיילים ואז היו לכם פחות הרוגים"... שאלות כאלו מסוג למה הן שאלות שמוצגות בצורה לא נאותה, דודו: קל מאוד להגיד את זה בדיעבד. אורני: נכון מאוד. אתה יכול להיות גיבור גדול כשקיבלת את ההחלטות ולא השתתפת בלחימה..."

"שוב, באותה עת לא היו בצה"ל נגמ"שים. בכלל לא היה קיים. היו לנו... הנגמ"שים הראשונים שקראו להם ברדלס או זלדה, והם הגיעו, אני חושב שנה- שנה וחצי בערך לפני יום כיפור, אנחנו ראינו אותם מרחוק והערצנו את אותם השריונרים שיש להם נגמ"שים. דודו: הם היו עשויים מאלומיניום, לא מברזל. אורני: כן, אני חושב שעד היום... עכשיו, לנו, אז אני שגיתי קודם שאמרתי שהיו רק שישה רכבי סיור ברמת החטיבה, כי היו לנו שני זחל"מים, הזחל"מים האלו עשו היסטוריה אדירה! בשלב שבו היינו על הגג, ובהמשך למה ששאלתם קודם, אם לא היה סכנה לגג, התארגנה פלוגה ד' של גדוד 28 ברחוב שמתחתינו. תוך כדי ההתארגנות, מפקד הפלוגה היה גדליה גל, אני לא יודע אם שמעתם את השם הזה, חבר כנסת מטעם מפלגת העבודה, איש פעיל. בשלב הזה ירד מטח של מרגמות על הפלוגה הזו, והיו להם הרבה מאוד נפגעים, גם הרוגים וגם פצועים. אני כל פעם נזכר בפרק אחר, המרגמות האלו בהחלט היו יכולות לרדת גם על הגג שלנו, הם פשוט נפלו בסמטה שבה הפלוגה הזו התארגנה ממש לידנו. שמואל הנביא הולך צפון- דרום, והכביש הזה- מערב- מזרח היה מדרום לנו. עכשיו, על- יד הפלוגה הזו עמדו שני זחל"מים שהם היו כביכול כן, זחל"מ מח"ט וזחל"מ סמח"ט. כאשר, אחד הדברים שאף פעם לא הצלחתי להבין, ובשחזור אני מנסה לחשוב למה זה, בעצם מוטה נתן לי לבצע פקודות שהן המשימות של ק. האג"מ. הוא אמר לי: "אורני, תארגן את החפ"ק לתנועה. אורני, תעשה ככה, תעשה ככה". כאילו אני הייתי הכל בשבילו, א. כי מרבית החיילים בחפ"ק זה חיילים שלי, זה אלחוטנים. מי עוד יש בחפ"ק? יש שלושה- ארבעה קציני מטה, ק. אג"מ, היה עמוס ירון שלימים היה אלוף והיה גם... דודו: מנכ"ל משרד הביטחון. אורני: היה ראש אכ"א, היה מנכ"ל משרד הביטחון, שש שנים וזה, גם חבר טוב. אז ק. אג"מ היה עמוס ירון, הקמ"ן, אריק אכמון כמו שאמרנו,

היו קמב"צ ועוזר קמ"ן או משהו, מי עוד היה? משה קלר גם היה ק. אפסנאות. דודו: לא, קלר לא היה בחפ"ק.
אורני: לא היה? לא זוכר..."

"בשלב הזה כבר הסתיים, כבר היה אור, כבר הסתיים השלב הראשון, כאשר בית-ספר לשוטרים ואחרי זה גבעת התחמושת כבר היה בידינו, אנחנו לא ידענו אז שג'ק נהרג, גדוד 71 של עוזי אילם כבר נכנס לשיח-ג'ראח, וגדוד 28 של יוסי פתקין כבר הגיע ממש אל מול חומות העיר העתיקה... אז מוטה אמר "אוקי, תכינו את החפ"ק", ובאופן טבעי אני מצטרף למוטה בזחל"מ הראשון, ודודו בזחל"מ השני, ולפתע באים שלושה אזרחים, אומרים "מי פה אחראי?", אמרתי "אני". אומר: "שלוס, אני פרופסור אביגד, איפה מוטה? איפה מוטה?" אמרתי: הנה מוטה, אבל דברו איתי". אמרו: "אנחנו מצטרפים אליכם!". מסתבר, שלושה מבכירי הארכיאולוגים של מדינת ישראל אי פעם, ובוודאי אז, פרופסור נחמן אביגד היה אז בן 71... דוקטור בירן ו... שכחתי את השם של השלישי, צריך לבדוק בספרים. פרופסור אביגד מחליף כמה מילים עם מוטה, ואומר "תשמע, אנחנו מצטרפים אליכם". עכשיו שתבינו, ראיתם פעם זחל"מ? זחלילי למחצה, זה זחל"מ. יש תא לוחמים, עשוי מפלדה, בשני הצדדים ספסל, ולמטה יש מין קערורית כזו שאפשר לשים כל מיני ציוד, ובשני הספסלים - בכל ספסל יכולים לשבת חמישה לוחמים. ז"א, תא הלוחמים מיועד לעשרה. למעלה יש מקום למקלע אם יש וזה... יש נהג, יש מושב בין הנהג ובין המושב השני, ועוד מושב אחד. עכשיו, לימים, עשינו בדומה למה שהיה בשריון, שמו כסא למעלה ולוח גדול עליו היו מפות ושמו מין ברזל זוית כזה שעליו היו שלוש מנורות, שידעו ששלוש מנורות זו חטיבה, עד שהמצרים עם הארטילריה התחילו להפגז את כל מי היו לו שלוש מנורות כאלה, אז אחת-שתיים הורידו את כל המנורות האלו. הורידו את המנורות, הורידו את האנטנות, לא חשוב. לנו היה סתם זחל"מ איזה-שהוא, זחל"מ לוחמים לא מזווד לא שום-כלום, ובכל זחל"מ כזה של עשרה לוחמים היו לנו 18 - 20 איש. הקשרים, והסמלי מבצעים ו... כל החפ"ק, כל מפקדת החטיבה. מוטה אומר לי: "אין ברירה, אורני, חייבים לקחת אותם [את הפרופסורים]". מה מסתבר? במוזיאון רוקפלר, שבעצם היה היעד שאליו הגענו לפני הכניסה לעיר העתיקה, היו המגילות הגנוזות... והם לא רצו שחלילה וחס משהו יקח אותם, זה דבר שלא יסולא בפז, ובוודאי שווה מאות מיליונים של דולרים. הם אמרו: "אנחנו חייבים לבוא לשם. מי שראשון נכנס לרוקפלר-אנחנו באים איתו". אמרתי למוטה: "אבל אין מקום", אז נחמן אביגד, הפרופסור, כזה איש צנום, נחמד, אומר: "אנחנו נשב על הברכיים שלכם, אנחנו איתכם!". אמרתי לדודו: "אין ברירה, דודו, הפרופסורים אצלך". נכנסנו דרך השטח הממוקש של בית-ספר לשוטרים, עברנו על גבעת התחמושת, בעודנו ככה מזדחלים דרך השטח הממוקש, הזחל של דודו עלה על מוקש. דודו: לא, לא, הזחל של מוטה. אורני: אה שלנו? כן, אני חשבתי שבגלל שעלה על מוקש אתה אחרי פרסת את הזחל. דודו: לא, אתם פרסתם, ואז אתם לקחתם את הזחל שלי והשארתם אותי שם בוואדי ג'וז... אורני: עלינו, יצאנו בית-ספר לשוטרים שם יש מלון אמבסדור, ועלינו על הכביש, והתחלנו לנסוע. עכשיו, זחל"מ מה יש לו, יש לו שני זחלים מאחור, ושני גלגלי גומי מלפנים. מתחילים לנסוע במהירות, אנחנו עלינו על מוקש, אבל כלום לא קרה, זה היה מוקש נגד אדם, לא מוקש נגד רק"ם. המשכנו לנסוע, ואז באיזה-שהוא מקום באמצע הדרך, דודו: וואדי ג'וז, שמאלה, מתחת למלון... מלון הצופים נדמה לי, יש ירידה, ושמאלה זה לתוך הוואדי. שם, ממש אחרי הפנייה, מצד ימין, נתקענו. אורני: שם הייתה שממה, אין נפש חיה! לא חייל, לא אזרח, לא ירדני, רק שני זחל"מים נוסעים לבד בכביש לכיוון רוקפלר. ממשיכים ישר, מגיעים לרוקפלר. פרסנו את הזחל, ואז, אני לא זכרתי את הקטע הזה, אבל טוב, הם היו הדרג הפחות גבוה, אז אמרתי לדודו: "תארגן פה שמירה היקפית מסביב לזחל"מ, נראה איך לחלץ אותך". הצטופפנו בזחל"מ עכשיו במקום 18 אנשים, היינו עכשיו 25 איש בתוך הזחל"מ היחיד, ונשארה הבעיה של

הפרופסורים. אז אמרתי: "אין ברירה, יישארו פה..." אז נחמן אביגד: "אנחנו איתכם!!", ולפני שמישהו הספיק לעשות משהו הוא קפץ לתוך הזחל"מ וישב ככה למטה, שחם וחלילה לא יוציאו אותם. הגענו למוזיאון רוקפלר, עמדנו בצד...

שם גם היה הקטע שהתחלנו בבוקר היום השלישי לבצע את התוכנית של כיבוש העיר העתיקה עצמה, ושגדוד מרגמות כבדות 160 מילמטר, גדוד שלנו שישב בבקעת בית הכרם, שישה קילומטרים מערבה, התחיל להפגז בפצצות של מרגמה את הפינה הצפון מזרחית של... ממש לנוכח מוזיאון רוקפלר, הרובע המוסלמי בעיר העתיקה, שם ישב עיקר הכוח של הגדוד הירדני. הם ישבו בחרכים של חומת העיר העתיקה וירו לכוחות שלנו. עכשיו, הכוח שלנו, ישב כולו בחלק הצפוני של מוזיאון רוקפלר כי זה היה החלק המוגן, כל הצפון כבר היה בידינו, והעיר העתיקה עדיין הייתה בידיהם, והסכנה הייתה מפני אש שנורתה מכיוון העיר העתיקה צפונה, לכיוון רוקפלר. בשלב מסוים אנחנו היינו בחפ"ק בבניין שנמצא קצת מרוחק, ממש מעבר לכביש, ראינו שנפלה פצצה בתוך המוזיאון, והתחלנו לשמוע צעקות "חובש, חובש". אני... דודו: שנייה לפני זה. כשהתחילה ההפגזה אני קיבלתי הוראה להכניס את כל החיילים, בעיקר חיילי הפלוגה אל תוך המוזיאון, כדי שיהיה להם מחסה. אורני: שיהיו מוגנים, כי ידענו שאנחנו יורים בפצצות שלנו. אנחנו טיווחנו מרגמות שלנו על העיר העתיקה, על הלגיון הירדני. דודו: מרחק של מאה מטרים, פחות אפילו. אורני: מטעמי זהירות אמרנו, אנחנו יורים בפצצות שלנו, ולא ידענו מה תהיה התגובה שלהם וזה, אז אמרנו לדודו שהיה במוזיאון ולא על החפ"ק למעלה: "תכניס את כל החיילים לתוך החדרים". דודו: אז, מה שקרה, היה לנו חייל סדיר אחד, דני פרס... אלו היו הצעקות. אורני: בדיעבד, מה שקרה, הסתבר שאחד הקנים, של אחת המרגמות פשוט סטה קצת, בחלק של מעלה, מה שגרם לזה שהפצצות במקום ליפול פה, נפלו פה. הם נפלו מצפון למוזיאון, בתוך האנשים שלנו. אני הייתי הכי קל רגליים, הייתי בן 25, הכי זריז מכולם בחפ"ק שם, ירדתי בריצה במהירות למטה, והגעתי הראשון, לבד לבד לרחבה הזאת שבמרכז נפלו שתי פצצות אחת אחרי השנייה. שם באמת הייתה קטסטרופה. שם היו... קרוב לעשרים הרוגים. היו שם בערך 30 איש, וכל מי שהיה שם היה פצוע בצורה כזו או אחרת. אחד מהם היה גם חייל שלנו שדודו אמר לו להיכנס אבל בדיוק מישהו הגיע והיה צריך מכשיר, והוא אמר: "טוב הנה אני לוקח"... הוא מהטכנאים- היו לי שבעה טכנאים, אז... אני אגיד לכם מה קרה עם דני פרס:

לפלוגת הקשר החטיבתית היו שבעה טכנאים. שישה מהם היו צנחנים, חיילים שלנו, שהיו בפלוגה כל הזמן ועבדו במעבדת הקשר בתל-נוף, במחנה שלנו. הטכנאי השביעי ישב בפיקוד המרכז ברמלה, ועבד שם במעבדה. כי אמרו כל הזמן אתם מביאים מכשירים לתיקון, וממלא אתם לא צריכים שבעה, אז קחו לכם שישה והשביעי יהיה בפיקוד. במקרה חירום, כשפורצת מלחמה, תבואו ותיקחו אותו והוא יהיה שלכם. אני כשהתחילה הכוננות וגייסתי את הפלוגה, היה לי סידור כמו ב-35 [החטיבה הסדירה], שהיה טכנאי במעבדת הקשר של פיקוד המרכז, שהוא לא חייל מילואים בכלל, הוא חייל סדיר, על תקן שלי. אז באתי לפיקוד מרכז בתחילת הכוננות ואמרתי תביאו את הטכנאי שלי. אמרו: "כן, אבל עוד לא פרצה המלחמה... וכל מיני..." בסוף היום השני של המלחמה, אנחנו כבר היינו אחרי בית-ספר לשוטרים, כבר הגענו לרוקפלר, כבר התארגנו, ומתכוננים לפרוץ לעיר העתיקה, פתאום הופיע לי איזה אינטליגנט אחד, לבוש מדים יפים ככה, מכנסי א' כאלה, הוא בא ככה רב סמל ושאל: "שלום, מי זה אורני?" אמרתי: "אני". הוא אמר: "שלום, אני דני פרס". – "מי אתה?" – "אני טכנאי קשר בפיקוד מרכז, בקבע". הוא רב סמל, "הטכנאי שלכם שהיה צריך לבוא איתכם הוא פחדן, הוא לא רצה, הוא לא צנחן, הוא חייל סדיר, הוא לא רצה ללכת לצנחנים שם כולם נהרגים. אז אמרתי טוב, אני בא". טוב, הייתי [אורני] מבסוט.

הוא רק ביקש שאדאג לו לכובע פלדה, חגור ונשק. אמרתי לו: "בסדר, הטכנאים הם פה בפנים, תצטרף אליהם". כשהתחילו ליפול הפצצות, אז הוא יצא יחד עם יוסי שוורצנברג שהיה טכנאי אצלי, צנחן, לוחם. הוא יצא אחריו לרוץ, ויוסי פגש שם בפינה חבר שלו, שכן מהרצליה, שמו נתן שכטר, שהגיע באותו יום מאיטליה. דודו: חובש. אורני: סטודנט לרפואה. ועמדו בשמחה ודיברו אחרי של התראו כמה שנים, והפצצה נפלה בדיוק אליהם. אז יוסי שוורצנברג ונתן שכטר נהרגו בו במקום, ודני פרס קיבל רסיס שפגע לו בעמוד השדרה באיזה-שהוא מקום בגב, הוא נשאר משותק מהחזה ולמטה. כשאני רצתי מהחפ"ק והוצאתי מהחגור את התחבושת האישית, כי אמרו "חובש! חובש!", הגעתי, הייתה לי התחבושת ביד והכל היה מרחץ דמים שם. והדבר הראשון שהיה לי בראש היה שעכשיו יש לי מספיק חגור ונשק לתת לדני פרס, אבל דני פרס שכב שם בין הפצועים". בשלב הבא כבר עלינו, אני מדלג קצת, עלינו בראש הר הזיתים, איפה שהמלון הזה עם הקשתות האלו, שבע הקשתות, שם מוטה נתן את הפקודה המפורסמת באלחוט: "חיילי חטיבה 55 נועו לכיוון העיר העתיקה, עם כל הפאתוס..."

- איפה אתה הייתה כשהוא נתן את הפקודה?

לידו, יש לי תמונות. אז נכנסו לאותו הזחל"מ ועלינו להר הבית..."
"עצם העובדה שבפלוגת הקשר, בפלוגת הקשר בצנחנים יש 113 חיילים. עד מלחמת ששת הימים היה חייל שהתקן שלו היה רץ מח"ט. כלומר, אם אין קשר, המח"ט נותן לו פתק ואומר לו רץ תביא ל... תחשבו על המנטליות! לי היה רץ מח"ט, קראו לו פולה קורנר".

תמליל הפגישה השנייה עם אורני ודודו במרמ"ק ביהוד

יום רביעי, 29/5/2013

"מה זה ערוץ חירום חש"ן הזה? 38:05. חשוב לציין את זה ולהסביר את הרקע, במיוחד שהשתמשנו בו. אני לקחתי קומנדקר, עם גורי סלומון שהיה סמל רכב בפלוגה, נסענו שנינו לכיוון מעלה אדומים. היום אני חושב על זה- איזה טמטום, שני גיבורי האומה, שני צנחנים גיבורים, שתיים בלילה, נוסעים לאזור של אל-עזריה. אנחנו כבשנו כבר את האזור, אבל לא ידענו בדיוק עד איפה. בכביש מאל-עזריה התחלנו לרדת לכיוון מעלה אדומים, כשאני באלחוט

כל הזמן קורא בערוץ חירום חש"ן. יש נוהל חירום חש"ן: איך קוראים, ומה אומרים וכו'... בשלב מסוים אמרתי לגורי: "אוקי, חוזרים". הסתובבנו, חזרנו חזרה, וכשעלינו מכיוון שער האריות בשביל להגיע לפלוגה שהתקבצה איפה-שהוא סביב הר הבית, וראינו חייל ירדני הולך עם מקלע, איזה-שהוא בראונינג כבד ששוקל איזה 12 קילו, והוא עולה בעלייה לבד. אנחנו עם הקומנדקר, והוא עולה. פתאום אנחנו רואים שהוא הבין שאנחנו אחריו, אז הוא הסתובב וכיוון עלינו. גורי עצר על המקום את הקומנדקר. עכשיו הקומנדקר זה דבר כזה, ליד הנהג יש את הגלגל ספיר, כך שהנהג חסום, ולא יכול ישר לרדת. מי שיושב ליד יכול לרדת. אני נעמדתי על המדרגה ממנה יורדים, דרכתי את העוזי, והתחלתי לירות לכיוון החייל. אחרי שלוש יריות החייל נפגע, אבל הוא הרים את המקלע וכיוון, ולי אחרי שלוש יריות היה מעצור בעוזי. גורי הרים... אמרתי לכם- כל אחד אצלנו בפלוגה היה לוחם, צנחן. גור היה אחלה בחור, אחד החיילים הכי טובים בפלוגה. גורי הרים ארמברקס, התרומם, ודרך השמשה ירה עוד שלושה כדורים, והירדני נפצע. אח"כ התקדמנו וראינו שהוא פצוע, העלינו אותו לרכב מאחור והבאנו אותו לד"ר גיקי קינג. בסופו של דבר מה שהרג אותו היו שלושת הכדורים שגורי ירה דרך השמשה".

- איך היה הקשר ברחובות של ירושלים? האם היו איזה-שהן בעיות? לדוג': הייתם ברוקפלר ורציתם לדבר עם הגדודים שברחובות. איך זה התנהל?

"למרות שאולי הייתה צריכה להיות בעיית מיסוד, לא הייתה לאורך כל הלחימה בירושלים שום בעיית קשר."

- ז"א שהייתם מספיק קרובים כך שבעיות המיסוד לא הפריעו?

"בדיוק. דודו: גם צריך לזכור שהקשר ברמת הפלוגה לא היה מי יודע מה. אורני: בפלוגות היה מ"ק 6. לכל מפקד מחלקה היה, ולמ"פ היו שני אלחוטנים: 1. עם מ"ק 6 לקשר למחלקות, 2. עם מ"ק 10 לקשר אחורה עם הגדוד. למג"ד גם היה מ"ק 10 לקשר עם החטיבה, ולחטיבה היה גם מ"ק 10 לקשר עם הגדודים. דודו: היו לנו האזנות לרשתות הגדודיות. היה מכשיר אחד בו השתמשנו לכניסה לרשתות הגדודים השונות. אורני: למג"ד היו קשר קמ"ן- רשת מודיעין חטיבתית הייתה מקבילה לרשת המבצעים, והיא הייתה לקשר בין הקמ"נים. הייתה האזנה לרשת מבצעים חטיבתית... הייתה רשת מנהלה חטיבתית- ק. אפסנאות גדודי מול החטיבה, ופה היו מכשירים נוספים. היו בחטיבה חמישה קצינים באפסנאות: קצין חימוש, קצין אספקה, קצין אפסנאות, לא הייתה רשת שלישות, ובשלב הסיכומים אנחנו הוספנו רשת רפואה חטיבתית. כשרעיון היה שהרופאים הגדודיים וביחידות החטיבתיות- החובשים, היו על הרשת הזו."

- איך הגעתם למסקנה שצריך רשת כזו (רפואה חטיבה)?

"כי לא היה איזון בין התאגידים. היה קשה למצוא אותם כי היו בסה"כ רק לרופא הגדודי מ"ק 6, ובכלל בפלוגת הרפואה היה קשה למצוא אותם כי למ"ק 6 יש טווח של בערך קילומטר וחצי בתוך העיר, ולפעמים בתוך סמטה לא היה לו קשר טוב. היו בערך מאה חללים, ואיזה 240 פצועים. השינוי שאנחנו יצרנו בהקמת רשת רפואה חטיבה היה לא רק בזה שיש עכשיו רשת, אלא בכך שהמכשירים ברשת הזו היו חזקים בהרבה ממ"ק 6- היו מ"ק 10. הרשת הזו מאפשרת תיאום בטווח השידורים של כל הרופאים, ומאפשרת לרמה העליונה לרדת לרשת הזו, החטיבתית. מהפיקוד יכלו להיכנס ישירות לתוך הרשת. עכשיו, הרופא החטיבתי לא יושב עם החפ"ק, כי הוא בעצמו גם רופא, ומטפל בפצועים, אז הוא לא צמוד למח"ט. אבל הוא עדיין צריך להיות בקבוצת תכנון, הוא חייב להיות בפקודה. בסופו של דבר המסקנה שצריך רשת רפואה חטיבתית התקבלה על המקום- ברגע שהצענו את זה,

זה התקבל בברכה. המשמעות של זה היא שחיל הקשר צריך עוד מכשירים, ובעיקר עוד תדרים, שזו הבעיה היותר גדולה".

- בחפ"ק המח"ט היה מ"ק 6?

לא. אצל המח"ט לא היה שום מ"ק 6. הרופא היה על רשת המנהלה, כדי שהוא יהיה באיזה-שהיא רשת. המ"ק 6 שהיה להם (לפלוגת הרפואה) נתן להם רק קשר בינם לבין עצמם. היחס לרופא החטיבתי היה כמו אל מ"פ- והמ"ק 6 אפשר לו כאילו קשר עם המ"מים- הרופאים שהיו לו בתוך הפלוגה. למג"ד לא היה קשר עם הרפואה. לפלוגות כולן היו מ"ק 10 לקשר עם הגדוד, ובתוך הפלוגות, היה לכל מ"מ מ"ק 6 לרשת הפלוגתית. לגבי קשר סיוע עם הארטילריה:

"לא היה קשר עם הארטילריה. לא נכנסנו לרשת שלהם. המס"ח היה מג"ד מרגמות כבדות, 120 מ"מ, מוצנחות. בששת הימים היה רב-סרן ציקלג. לכן, כשציקלג ומוישלה סטמפל הלכו לתווך את המרגמות 160 מ"מ, התקלה היתה שהם לא לקחו איתם שום קשר חטיבתי [של 55]. הקשר עם המרגמות היה במכשירים שלהם- מ"ק 9, וברשתות שלהם- רשתות חת"ם. שום קשר לא היה לי [אורני] אליהם. היה קצין קשר גדודי של גדוד המרגמות, הוא היה שמעון אפרתי מקבוצת יבנה. המס"ח היה נציג התותחנים אצלנו. הוא ישב אצלנו, אבל היה מג"ד התותחנים, והאזין למ"ק 9 לגדודים שלו. כשהם הלכו לתיווך, הם לא לקחו איתם בכלל קשר, רק מ"ק 9 לדבר עם התותחנים. שום קשר לחטיבה.

כשמוטה שלח אותם הוא דיבר איתם בשקט, ואני אפילו לא ידעתי. אם הייתי יודע, ברור שהייתי שלך איתם איזה קשר. אבל הם לקחו רק מ"ק 9 לדבר עם המרגמות שהיו בבית הכרם- מרגמות של חיל התותחנים, והם בכלל אפילו לא היו של החטיבה, של הצנחנים. (המרגמות שלנו לא היו איתנו, הן היו ארוזות לצניחה בסיני). אני לא ידעתי שהולכים עכשיו לתווך. אם הייתי יודע הייתי מצייד אותם בשני אלחוטנים: 1. לדבר עם החטיבה שבה ידבר הסמח"ט שהלך עם ציקלג. 2. קשר לתותחנים. תראו, המרגמות היו בבית- הכרם, מרחק שישה קילומטר. הן ירו לכיוון פינת העיר העתיקה. אחת המרגמות סטטה והפצצות החלו ליפול ברחבה, בין כוחותינו. ברגע שהחלו ליפול הפצצות אצלנו, הם עמדו עם הגב כך שהפצצות שסטו נפלו בין אנשינו היו מאחוריהם והם אפילו לא ידעו. הם לא הרגישו, לא ידעו כלום. כשנופלות פצצות בקצב, 'אש לתכלית', יורים כל 10-15 שניות. ברגע שהחלו ליפול פה הפצצות הם לא ראו, הם לא הרגישו שנוחתות פצצות רק מחמישה קנים ולא משישה. כל מרגמה יורה כל 20 שניות, נופלות המון פצצות. ברגע שאנחנו שמענו את "החובש! חובש" התחלתי לרוץ. מוטה עמד ממול וצעק לחלל "מוישלה, איפה אתם, איפה אתם??? חדל! חדל!". הוא צעק לאוויר- מפקד חטיבה עומד וצעק ברחוב להציל את השגיאה הזו. כי הסמח"ט הלך בלי קשר. אם הקשר היה יודע שהסמח"ט הולך הוא היה הולך איתו, הוא צמוד אליו. אבל גם הוא לא ידע- ברגע שהסמח"ט נכנס למטה המח"ט, הקשר לא צריך להיות איתו.

לסיירת שנוספה לכוחותינו- הסיירת של חטיבה 80 לא הייתה האזנה לרשתות החטיבה שלנו. הם רק הגיעו שעה קודם, והכל התנהל במין לחץ כזה, בלי להספיק לתאם איתם תדרים. זו גם הייתה בעיית התקשורת בין שתי מחלקות הקשר השונות שהגיעו להיות ת"פ שלנו- לא הספקנו לתדרך אותם לגבי תדרי הקשר. כל הנוהל של חבירה לרשתות שלנו לא היה קיים. בתוך כל ההתנהלות המהירה של המשימות בלחימה, לא הספקנו לתדרך את כולם".

נספח ו': סיפורו של אשר קלוש

סיפור מלחמת ששת הימים

מנקודת מבט של צנחן מילואים צעיר

באוקטובר 1964, התחילתי יחד עם חברי הגרעין שלי לשירות במסגרת חטיבת הנח"ל, בינואר 1965 עברנו מקיבוץ האם (גבים) לטירונות במחנה 80 שליד כרכור, לאחר 5 חודשי טירונות, עברתי למחנה שבטה להשתלמות קצרה כקשר (כחודש

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"

ימים) ומשם הצטרפתי לחברי בקיבוץ יפעת לשנת הכשרה (הכוללת אימון חורף, אימון קיץ ושירות בקו ... אבל עיקרה עסק בהכשרה חקלאית).

ביוני 1966 עברנו לאימון מתקדם במסגרת הנח"ל המוצנח בבסיס בילו, אימון מרוכז וקשה שנועד להציב אותנו כתף מול כתף עם גדודי הצנחנים של חטיבה 35 (בפיקודו של רפול).

לקראת סוף האימון, הוקמה מחלקת קשר גדודית ואני צורפתי אליה (על סמך אותה השתלמות קלילה בשבטה), וכקשר השתתפתי במבצע סמוע (13 בנובמבר 1966).

לאחר המבצע, כינס שמואליק המג"ד את החיילים ואמר שהמבצע הזה הוא רק הקדמה למשהו רציני הרבה יותר ...

משך השירות הצבאי עמד אז על 26 חודשים, אולם אנחנו כנחלאים, התנדבנו להארכת השירות ב- 4 חודשים, אותם עברנו בקיבוץ האם גבים.

במרץ 1967 שוחררנו משירות הסדיר.

באותה עת הוחלט על הקמת חטיבת מילואים שנייה של הצנחנים, חטיבה 55 (אחות לחטיבה 80 הוותיקה), אני כצנחן צעיר צורפתי לפלוגת הקשר החטיבתית בפיקודו של עזרא אורני.

החטיבה נבנתה על בסיס שני גדודים צעירים 66 ו- 71, צורף אליהם אחד מגדודי חטיבה 80, גדוד 28.

באפריל 1967 נערך אימון ההקמה החטיבתי, זכור לי שקיטרנו על כך שאפילו לחודש של אזרחות לא זכינו ...

ב- 15 במאי במהלך יום העצמאות, התבשרנו על כניסת כוחות מצריים לחצי האי סיני (בניגוד להסכמי שביתת הנשק ממלחמת קדש) ב- 23 במאי סגרה מצריים את מיצרי טירן ואף דרשה מכוחות האום לפנות את חצי האי.

באותה תקופה החל צה"ל לגייס את כוחות המילואים ולהכניס למלחמה, במסגרת הגיוס הראשוני, גויסו כל היחידות, למעט הצנחנים, רחובות הערים התרוקנו מגברים צעירים ואנחנו שנותרנו בבית ממש התביישנו להוציא את האף החוצה ...

לאחר מספר ימים גויסו גם הצנחנים, חטיבה 55 התמקמה בפרדסים הסמוכים למחנה ישראל, שהינו שם מספר ימים אותם הקדשנו לאימוני התרעננות ולהפרכת ספקולציות, סרן שמועתי כהרגלו עבד אז שעות נוספות (שמועות על הנשק החדש והמודרני שבידי צבאות ערב, שמועות על הכשרת שטחי קבורה נרחבים לעשרות אלפי החללים הצפויים ...).

בערבים היו מופיעים בפנינו בהתנדבות ממיטב האומנים בארץ, באחת ההופעות שרה שולי נתן את שירה של נעמי שמר, ירושלים של זהב, הייתה זו הפעם הראשונה ששמעתי את השיר.

לאחר כשבוע עברנו לנקודת כינוס ביער נחם שליד בית שמש.

בשבת ה- 3 ביוני, ביצע צה"ל תרגיל הטעייה מודיעיני, במסגרתו שוחררו כמה אלפי חיילים, ורבים אחרים קיבלו חופשה לכמה שעות.

כך מצאתי את עצמי בבוקר יום שבת נוסע בטרמפים לבית הורי ברחובות, מייד כשהגעתי התגייסתי לעזרתו של אבי ויחד חפרנו במרץ "מקלט" ביתי בצל עץ האבוקדו הגדול.

עוד באותו ערב חזרתי עם כפות ידיים מיובלות ליער נחם ...

עפ"י תוכנית המלחמה, הייתה אמורה חטיבה 55 לצנוח במבואות אל עריש לבצע חסימה לכוחות המצריים שמדרום על מנת לסייע לאוגדת טליק שהייתה אמורה לכבוש את רצועת עזה ולחבור אלינו.

אי לכך, עוד באותו ערב (יום א' ה- 04 ביוני) הועברנו לפרדסי גבעת ברנר בסמוך לשדה התעופה בתל נוף (ממנו היינו אמורים להמריא לסבב ההצנחות).

קבלנו פקודה לחפור שוחות שכיבה בפרדס ולהיערך להגנה בפני תקיפה אפשרית של חילות האוויר של האויב.

למחרת, ה- 05 ביוני, בשעה 07:45 ראינו את להקי המטוסים יוצאים ביעף נמוך (מתחת לגובה הזיהוי של מכשירי המכ"ם) לעבר הים ומשם למצריים.

אותנו הקפצו בזריזות לעבר מסלולי ההמראה בתל נוף, שם התארגנו על מצנחים, ארזנו שקי חזה ונשכבנו על הציד בהמתנה מתוחה.

לקראת צהרי היום, התברר שאוגדת טליק השתלטה על מרחבי הרצועה והיא שועטת במהירות לכיוון אל עריש, במקביל החל חיל האוויר (לאחר שסיים לתקוף את שדות התעופה) להפציץ את כוחות השריון והרגלים במרחבי סיני.

היה ברור לכל שאין צורך בחטיבה שלנו בלחימה בסיני.

לאור ההצלחות בסיני, ולאחר שהמלך חוסיין טעה בשיקול דעתו והצטרף ללחימה, הוחלט בצה"ל להפנות כוחות לכיבוש ירושלים המזרחית ולאחריה הגדה כולה.

חטיבה 55 (בתגבור פלוגת הסיור של חטיבה 80) יועדה להיות כוח התקיפה העיקרי בכיבוש העיר, פרקנו את שקי החזה ועלינו עם הציד על אוטובוסי אגד.

ציר הכביש הראשי לירושלים (העובר בבאב אלו וואד) היה נתון להפגזות הלגיון הירדני ולכן נסענו בציר העוקף, מכיוון בית שמש לעין כרם.

בשעות הערב התמקמה מפקדת החטיבה ברחובות שכונת רוממה בירושלים, כאשר הגדודים יוצאים לכיבוש בית ספר לשוטרים וגבעת התחמושת (קרבות עקובים מדם), במקביל תקפה החטיבה הירושלמית את ארמון הנציב.

כל אותו לילה ישבנו שעונים על גדרות הבתים, כאשר בסמוך אלינו זורמים ללא הרף אמבולנסים (ואמבולנסים מאולתרים מטנדרים של הלגיון הירדני) מאתרי הלחימה לעבר ב"ח הדסה עין כרם.

בעודנו שוהים בשכונה, הסתבר שבאחת הדירות שמעלינו מתגוררת משפחה שהתגוררה מעל לכותל המערבי עד שגורשה בשנת 1948.

זמוש הקמב"ץ החטיבתי, עלה לדירת המשפחה וקיבל מהם את דגל ישראל שהיה מונף על גג ביתם עד לגירוש, תמורת הבטחה שזה יהיה הדגל הראשון שיונף מייד עם כיבוש הכותל.

למחרת (יום ג' 06 ביוני) עם בוקר, לאחר שנסתיימו הקרבות הקשים ונכבשה העיר המזרחית (למעט העיר העתיקה שבין החומות) עלינו על האוטובוסים כאשר אנחנו מוציאים את הקנים של הנשק מבעד לחלונות וכך נסענו דרך רחובות שוממים (פה ושם גופת חייל ירדני הרוג) עד שהגענו למוזיאון רוקפלר שמתחת לחומות העיר העתיקה.

פרקנו מהרכבים והתמקמנו במבנה המסיבי של המוזיאון בינות למוצגים ההיסטוריים.

בחצר המוזיאון, ספגנו מט"ח פגזי מרגמה מאש כוחותינו, מאש זו נהרג אחד הקשרים (היחידי מפלוגת הקשר שנפגע במלחמה).

לאחר מספר שעות הובא מנהל המוזיאון (אזרח ירדן) בכדי להפיג את חששותיו מפגיעה אפשרית באותם מוצגים היסטוריים.

למרות הזהירות שנקטנו, הוחלט במפקדת החטיבה לא לקחת סיכון והפלוגה כולה עברה לאחד הבתים הסמוכים, מבנה בן ארבע קומות בו התגוררה משפחה מקומית, מבני המשפחה נותרו בבית רק שתי נשים מבוגרות (להשגיא ולשמור?) כל השאר עזבו, חוששים (כנראה) מהצפוי להם מהצבא היהודי ... טרחנו והשתדלנו ככל יכולתנו להפיג את חששם ... את הלילה בילינו כשאנו פזורים בין חדרי הבית המרובים.

באותו לילה נעשה ניסיון לפרוץ לעיר העתיקה, הלוחמים הוותיקים של פלוגת הסיור של חטיבה 80 רכובים על גבי הגייפים תקפו את שער האריות, חיילי הלגיון שהיו ממוקמים על החומות, גבוה מעל תוואי הכביש, פתחו בירי כבד על חיילי הסיירת תוך שהם גורמים להם אבידות רבות, הניסיון נכשל וחיילי הסיירת נסוגו לאחור מותירים אחריהם רכבים שרופים. הגזרה המזרחית של העיר נשארה פנויה, על מנת לאפשר לחיילים הירדנים לעזוב במשך הלילה.

בבוקר יום ד' (ה-07 ביוני) התמקמנו בחצר בית המגורים כאשר אנו נערכים לכניסה לעיר העתיקה, בעיצומן של ההכנות עלו מספר חיילים אל גג הבית וגילו לתדהמתם 4 חיילי קומנדו מצרי חבויים באחד המבנים שעל הגג (הם כנראה היו בבית עוד לפני שעברנו אליו), חיילי הקומנדו הסגירו עצמם ללא קרב והורדו אזוקים אל החצר.

בעודנו יושבים בחצר הגיעו שמועות מדאגות על חטיבה משורינת ירדנית המונה 60 טנקי שרמן עושה דרכה מהבקעה לעבר ירושלים (כוחותינו באזור ירושלים מנו מספר מועט של טנקים במסגרת החטיבה הירושלמית), חיל האוויר הוזעק, ראינו את המטוסים יורדים מזרחה, איני יודע כמה טנקים הושמדו אבל החטיבה הירדנית נפוצה לכל עבר ויותר לא שמענו ממנה.

במסגרת התדריכים לקראת הפריצה לעיר, נבנתה חבורת הפיקוד שכללה את מוטה המח"ט, זמוש הקמבץ, הקמ"ן, עזרא אורני קה"ק, בן צור הנהג, אלי לנדאו העיתונאי ושישה קשרים (אחד לכל רשת), הקשרים נבחרו כמובן כולם מהגוורדיה הוותיקה שלוותה את אורני עוד מימי שירותו הסדיר.

לקשרים צעירים וחסרי ניסיון (כמוני לא היה סיכוי ...).

ברגע האחרון ממש לפני שהחבורה עלתה על הזחל"מ הוחלט שזקוקים לקשר נוסף, דודו פירסט הסמ"פ הופיע בחצר וצעק "קשר עם מ"ק 10 אלי", הייתי אומנם חסר ניסיון, אבל צעיר וזריז מכולם וכך הצטרפתי לזחל"מ העמוס לעייפה.

בתמונות הזחל"מ אפשר לראות אותי דחוס ליד הדלת האחורית, מרוב צפיפות איני מצליח להסתתר מאחורי דפנות הפלדה, ראשי עטוי הקסדה גלוי ויחד עימו ידי האוחזות באנטנת המכשיר.

גדוד 66 עלה לכיוון אוגוסטה ויקטוריה וכבש אותה ואח"כ ירד אל עבר שער האשפות, גדוד 28 נערך לכניסה מול שער שכם וגדוד 71 נערך לכניסה מול שער האריות, אנחנו בזחל"מ מלווים בקומנדקר של סטמפלה הסמח"ט, עלינו למלון אינטר קונטיננטל שעל הר הזיתים.

מרחבת הכניסה למלון השקפנו אל עבר העיר העתיקה, הרחובות היו שוממים, נראה היה שחיילי הלגיון הירדני אכן נטשו את העיר.

עלינו על הרכבים ודהרנו מטה אל עבר שער האריות, בוואדי מתחת לשער ראינו את הגייפים השרופים של הסיירת, השער היה חסום באוטובוס ירדני בוער.

מוטה היסס לשנייה ואז נתן את הפקודה "בן צור סע", בן צור לחץ על דוושת הגז והזחל"מ עשה דרכו כשהוא מסיט את האוטובוס הבווער ונוגח בכנפי השער, לאחר השער פנינו שמאלה ומייד מצאנו עצמנו ברחבת מסגד עומר (כיפת הזהב) שעל הר הבית.

רשת הקשר עליה הייתי מופקד בחפ"ק הייתה הרשת הפיקודית וכך מצאתי עצמי שעון על קיר הכניסה של מסגד עומר כאשר מוטה ניגש אלי נטל את השפופרת ודיווח לעוזי נרקיס (אלוף פיקוד המרכז) : "הר הבית בידי , אני אומר שנית הר הבית בידי" ...

בבוקרו של אותו יום , בטרם יצאנו אל עבר הר הזיתים , ניגש אלינו הרב הראשי אלוף שלמה גורן והשביע אותנו שלא נרד לכותל המערבי בלעדיו .

ואכן מספר דקות לאחר הודעתו של מוטה , הגיע הרב גורן במרוצה אל רחבת המסגד כשהוא תוקע בשופר בהתלהבות מרובה .

הנפת הדגל בכותל

קבלנו את פני הרב בהתרגשות כשאנחנו שרים את ירושלים של זהב .

מייד לאחר מכן ירדנו בריצה אל הכותל המערבי , כאשר במקביל זמוש עולה על גג הבית הסמוך ומניף את הדגל שקיבל למשמרת .

לא עברה שעה ארוכה והר הבית הוצף במאות חיילים ומפקדים (ממשה דיין שר הביטחון , יצחק רבין הרמטכ"ל , עוזי נרקיס אלוף הפיקוד ועד אחרון הלוחמים ...) .

לאחר ששככה מעט ההתרגשות התארגנו (אנחנו החיילים) לאיסוף כל הגברים מתוך בתי העיר העתיקה , היה ברור שחייל המיליציה המקומית הורידו את המדים והם מסתתרים בקרב האוכלוסייה האזרחית (כעדות ראינו את רובי הקרבין הישנים זרוקים בחביות בוערות) .

עברתי מבית לבית , הרגעתי את הנשים והילדים , ובקשתי מהגברים להצטרף אלי לרחבת המסגד לצורך בדיקה ותשאול .

לימים סיפר אחד מחברי שבכניסתנו להר הבית פגש אותי כשאני הולך (חייל בודד) כשמאחורי משתרך טור של כמאה גברים צייתנים ושקטים (ההלם והפחד הקמאי מפני החיילים הציוניים מנע כל מחשבה על אפשרות של התנגדות או תקיפה) .

את הלילה עשינו ברחבת הר הבית (אני מצאתי מנוח לראשי במכונית אמריקאית מרווחת שמצאתי באחת הסמטאות) .

למחרת (יום ה' ה- 08 ביוני) נמסר לנו , שממשלת ישראל קיבלה החלטה לכבוש גם את רמת הגולן ואנו אמורים להצטרף לכוח התוקף .

עלינו על האוטובוסים ירדנו ליריחו ומשם ודהרנו דרך כביש הבקעה צפונה , נוף פסטורלי , כתמי ירק במדבר , תעלות מים פתוחות להשקיית השדות והמטעים .

מפעם לפעם , על מנת להזכיר לנו באיזו סיטואציה אנחנו מצויים , עברנו על פני גופות חיילים ירדנים שצפו במימי התעלות ... לקראת הצהריים הגענו לפאתי כפר תבור שבעמק יזרעאל , שם נקלענו לפקק ארוך וצפוף של רכבים .

לאחר מספר שעות , נודע לנו ששוב החמצנו את הקרב , הצנחנים של חטיבה 80 עם כוחות השריון הצליחו לסיים את הכיבוש עוד לפני שזכינו להצטרף אליהם .

מאוכזבים ... סובבנו את הרכבים וחזרנו לירושלים . כשהגענו לירושלים שכנו אותנו בחדרי מלון אינטר קונטיננטל (מזרזני מים חלומיים וצחנה נוראית , מישוהו טרח לסגור את השיבר ...) .

גם הפעם, עלה החשש שנגרום נזק למלון המפואר, וכך אחרי כארבע שעות נתבקשנו לעזוב את המלון והובלנו אחר כבוד לבית חולים שהיה בשלבי הקמתו על הר הצופים.

למחרת, רוכזה החטיבה כולה ברחבת הר הבית, נערך טקס מרגש לסיום המלחמה ולזכרם של החללים הרבים שספגה החטיבה בתקופה קצרה.

במהלך הטקס, עלה זמר אלמוני (מחיילי החטיבה), מאיר אריאל ושר לנו את "ירושלים של ברזל", אותם בתים שנכתבו ע"י מאיר אריאל עצמו כהמשך לשירה של נעמי שמר.

הטקס הסתיים בשירה אדירה ומצמררת של התקווה.

מייד אח"כ שוחררנו בהליך מזורז...

הר הבית בידי...

01 ביולי 2013

אחרית דבר

עברו 46 שנים מאז.

זו הפעם הראשונה שאני מעלה את הדברים בצורה מסודרת, זו אולי הפעם השנייה שאני מספר את הסיפור בשלמותו (פחות או יותר).

אולי טעיתי בפרטים פה ושם, אין ספק שלוחות הזמנים קצת התערפלו בזיכרוני, סיפורם של האחרים ודאי יהיה שונה במעט, אבל בעיקרו של דבר, כך התרחשו הדברים...

נספח ו': סיכום ביקורו של עזרא אורני בתרגיל אסף

כללי: בתאריך ה-31.5.13, יום שישי, הגיע סא"ל (במיל') עזרא אורני – מנחה עבודת המורשת בנושא הקשר בחטיבה 55 במלחמת ששת הימים, לביקור בתרגיל אסף של ההשלמה הקרבית. בתרגיל השתתפו ופיקדו הצוערים שי סודרי, שחר מזרחי, אסף קלי ואביגיל אילן- צוות המורשת מהשלמה זו. הביקור ערך שעתיים- שעה וחצי סיור

בחמ"ל ובנגמ"שים והסברים על המערכות השונות, וחצי שעה של מפגש עם כלל צוערי ההשלמה (וחניכי קורס תמ"מ שהיו שת"פ בתרגיל).

הביקור היה יוזמתו של אורני, שנבעה מהרצון להכיר את מערכות השו"ב החדשות המשמשות כיום בחיל התקשוב; בפגישה שנערכה ביהוד יומיים קודם לכן (ביום רביעי), הציגו הצוערים את ראשי הפרקים של העבודה ופירוטו את התוכן המתוכנן לכל פרק. תוך כדי דיון עלה הפער שבין המערכות שמכירים הצוערים, לבין המערכות ששימשו את אורני ופלוגת הקשר במלחמת ששת הימים.

לדעתנו (הצוערים), הביקור היה מוצלח. ניכר שאורני התעניין מאוד, והתרשם רבות מהמערכות והיכולות אותן מפעיל החיל כיום. כמו-כן, אורני ציין שהוא התרשם לטובה מרמת הידע של הצוערים, ומסגל ההשלמה (המ"פ גל ליפשיץ שנכח בחלק מהביקור).

הביקור הוסיף לעבודה נדבך עליו לא חשבנו קודם: בזכות הביקור הפך לדעתנו פרוייקט המורשת מפרוייקט בו כל הידע עובר מן המנחים אל הצוערים, לפרוייקט בו הלמידה והחשיפה היא דו-כיוונית, ומפרוייקט שעוסק בעבר, לפרוייקט עם נוכחות מרכזית גם בהווה. במהלך הביקור ידע אורני לערוך בפנינו את ההשוואה ליכולות השו"ב שהיו למח"ט בזמנו, ואף כיוון אותנו למקרים מסוימים (עליהם למדנו כבר) מהמערכה בירושלים, בהם נראה כי אם למח"ט היו המערכות המתקדמות שיש כיום, היה נמנע אסון. השוואה זו היא חלק מרכזי מהעבודה שאנו מכינים.

אנו גם שמחים על שהייתה לנו ההזדמנות לערוך היכרות בין אורני לבין כל הצוערים. כבר צוין בעבר שהחיסרון הגדול של עבודת המורשת הוא שהיא נוגעת רק במס' מועט של צוערים. אנו חושבים כי הביקור קישר, ולו במעט, גם את שאר הצוערים לעבודה.

אורני סיכם את הביקור מול כל הצוערים באמירה שלדעתו מקציני הקשר כיום נדרש להיות מקצועיים בהרבה מקציני הקשר בזמנו. עם זאת, היה חשוב לו להדגיש שהחשוב מכל הוא 'האנשים', ושעם כל המקצועיות הדרושה, חשוב שנכיר כל חייל שלנו, ונזכור תמיד שהם אלו שעושים את הקשר.

לקחים לשימור: יוזמות חדשות ויציאה מהקונספט, חשיפת כלל ההשלמה למנחים.

נספח ז': תמונות

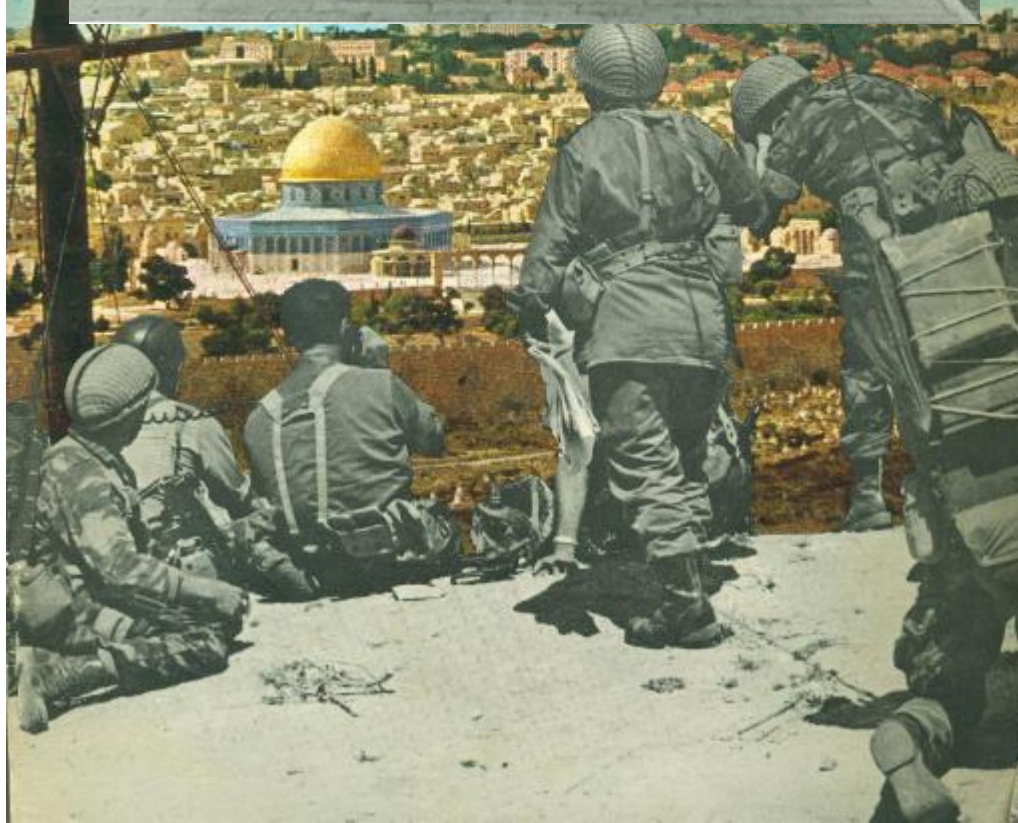

זחל"מ החפ"ק נכנס להר הבית.

בית הספר הארצי לתקשוב
ענף מפקדים - מגמה קרבית
הקשר בחטיבה 55 בששת הימים
06 מאי 2025

- שמור -
- 68 -

השלמה קרבית 026
"גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כוח"